

RINGERIKE
KOMMUNE

Vi bygger

Handlingsprogram 2016-2019 Budsjett 2016

Kommunestyrets vedtak 10.12.2015 (sak 159/15)

Årsbudsjett 2016 - Handlingsprogram 2016-2019 ble behandlet i kommunestyret 10. desember 2015, sak 159/15.

Saksprotokollen er lagt inn som vedlegg i dokumentet, s. 69.

Forord

Ringerike kommune står overfor spennende tider med næringsetablering, vekst, modernisering og utbygging. Med byggingen av ny E16 og Ringeriksbane vil vi møte økt oppmerksomhet og interesse for tilflytting. Selv om veksten ikke vil komme før om lag 2020, må vi allerede nå forberede og rigge oss for veksten.

Ringerike kommune legger derfor opp til store viktige investeringer i årene fremover. Investeringer som er helt nødvendige både for å møte kravene til kvalitet og effektivitet i de kommunale tjenester og for å legge til rette for befolknings- og næringsvekst i kommunen.

Ringerike kommune skal forvalte fellesskapets ressurser til beste for innbyggerne og løse våre viktige samfunnsoppgaver hver dag. Innbyggerne skal møtes med så gode tjenester som mulig innenfor de økonomiske rammene kommunen har disposisjon. Det er de lovpålagte oppgavene i tråd med helse- og sosiallovgivningen som har høyest prioritet.

I løpet av de siste årene er det gjennomført store endringer både innen den kommunale driften og i organisasjonen. Dette har mange, både ansatte og brukere av kommunens tjenester, merket i sin hverdag. Likevel, omstillingen har vært helt nødvendig og driften ligger nå på et nivå som harmonerer med kommunens reelle inntekter. Oppgaven fremover vil derfor være å videreutvikle tjenestetilbudene innenfor dagens driftsnivå og dermed sikre balanse i kommunens økonomi.

Innsatsen rettes derfor inn mot å videreutvikle tjenestetilbudene med styrket kompetanse og i sterk grad ha fokus på tidlig innsats og forebygging.

Vi må i felleskap fortsatt sørge for å videreutvikle organisasjonen til å jobbe smart, effektivt og med riktig kompetanse. Det settes derfor av ressurser i årene fremover for å bygge en organisasjon med riktig kompetanse og god sunn kultur og arbeidsmiljø. Målet er å sikre en varig kostnadseffektiv drift med kvalitet i tjenesteproduksjonen til innbyggerne i Ringerike kommune.

Januar 2016

Kjell B. Hansen
Ordfører

RINGERIKE
KOMMUNE

Innholdsfortegnelse

1	Innledning	5
1.1	Økonomisk status ved utgangen av 2015	6
1.2	Driftsbudsjett 2016	7
1.3	Investeringsbudsjett 2016	7
2	Status	10
2.1	Status Økonomi	10
2.2	Vedtatt Samfunnsdel av kommuneplanen	11
2.3	Forutsetninger for handlingsprogram 2016-2019	12
3	Sektorene	18
3.1	Spesielle tiltak, barn og unge 0-23 år	19
3.2	Barnehager	23
3.3	Skoler	26
3.4	Kultur	31
3.5	Helse og omsorg	34
3.6	Samfunn	46
3.7	Administrasjon og fellestjenester	55
3.8	Folkevalgte og revisjon	57
3.9	Avsetninger, overføringer	58
4	Hovedoversikt drift	59
4.1	Tilskudd	65
5	Vedlegg - Forslag til investeringsbudsjett 2016-2020 – Kirkelig fellesråd	66
6	Saksprotokoll – KS Sak: 159/15	68

Leseveiledning til handlingsprogrammet

Dette dokumentet bygger på rådmannens forslag til Handlingsprogram 2016 – 2019 og budsjett 2016. Her presenteres mål og strategiene for å nå målene. Dokumentet ble vedtatt med noen endringer (se saksprotokoll) i kommunestyrets møte 10. des. 2015. Økonomiske tabeller er oppdatert i henhold til dette vedtaket.

Statsbudsjett 2016 og befolkningsprognose for perioden omtales før sektorområdene presenteres. Under hvert sektorområde beskrives status, hovedutfordringer, mål, tiltak og investeringer.

Etter sektorområdene presenteres avsetninger. Deretter omtales finansutgifter og inntekter. Avslutningsvis presenteres hovedoversikten for drift. Det er to vedlegg: forslag til investeringsbudsjett for Kirkelig fellesråd og saksprotokoll KS sak 159/15.

1. Innledning
2. Status
3. Sektorene
4. Hovedoversikt drift

Vi bygger

1 Innledning

Ringerike kommune skal forvalte fellesskapets ressurser til beste for innbyggerne og bidrar hver dag til å løse viktige samfunnsoppgaver. Innbyggerne skal få så gode tjenester som mulig innenfor de rammene kommunen har.

Fokus i budsjettet for 2016 er å utvikle tjenestetilbudet ved å gjøre ting riktig med høyere kompetanse. Tjenestetilbudet ønskes dreid til å ha fokus på tidlig innsats og forebygging. Målet er hjelp og bistand til rett tid, på rett sted, med riktig hjelp og så tidlig som mulig.

I løpet av 2014 og 2015 er det gjennomført store omstillinger i driften og organisasjonen. Driften ligger nå på et nivå som nærmer seg inntektsnivået. Oppgaven vil være å utvikle tjenestetilbudet videre innenfor dagens driftsnivå.

Vi må sørge for en organisasjon som jobber smart, effektivt og med riktig kompetanse for å få dette til. Det er derfor valgt å bruke fem millioner kroner pr år til å bygge kompetanse og kultur sammen med en effektiv og kvalitetspreget tjenesteproduksjon.

Ringerike kommune står overfor en spennende utvikling med næringsetablering, vekst, modernisering og utbygging. Med utbygging av ny E16 og Ringeriksbane vil regionen og vår kommune møte økt oppmerksomhet og interesse for tilflytting. Vi legger til grunn at den økte veksten først vil komme fra 2020, men vi må allerede nå rigge oss for denne veksten. Utdringene i tjenestetilbudet overfor innbyggerne må løses på en god og effektiv måte innenfor dagens ressursramme i handlingsplanperioden.

Viktige satsingsområder

- Det legges til rette for å opprette 60 nye barnehageplasser i 2016. Målet er barnehageplass til alle på 1-årsdagen.
- Ringerike kommune skal være en åpen og inkluderende kommune. Vi skal ta vårt ansvar og hjelpe de som står i en spesielt vanskelig situasjon. Vi etablerer boliger for enslige mindreårige flyktninger og vi øker kapasiteten på læringscenteret for voksne og i flyktingeteamet i forhold til de anmodninger som kommer fra IMDI.
- Helsesektorens omsorgstrapp videreutvikles ved å etablere tilbud lengre ned i trappen. Det bygges nytt dagsenter som felles møteplass, forebyggende hjemmebesøk, og godt utbygd hverdagsrehabiliteringstilbud.
- Det opprettes eget brukerutvalg for Helse og omsorg i løpet av 2016, det vil bli vil fremmet en sak om dette. Det vurderes også pårørendeutvalg ved institusjonene. Dette for å etablere kanaler for dialog, tilbakemelding og aktiv deltakelse.
- Det planlegges en ny institusjon for å dekke økt behov og som en erstatning for Hønefoss omsorgssenter.
- Det er lagt opp til en kraftig økning til vedlikehold av kommunale veier. Ved å sette av 60 millioner kroner vil de 17 veiene med størst oppgraderingsbehov være oppgradert i planperioden.
- Økt vekst gir økt behov for kapasitet også innen samfunnsplanlegging og byggesak. Disse tjenestene styrkes derfor ved at det tilføres økte ressurser. Det er behov for effektiv saksbehandling for å sikre at kommunen ikke blir hemmende i de store investeringsprosjektene i samfunnet.
- Det opprettes en lederskole i 2016 for å støtte ny organisasjonsmodell. Dette vill kreve ca. 2 millioner kroner i ressursinnsats.

Investeringene i handlingsprogrammet viderefører riggingen for veksten som vil komme. Investeringsprogrammet vil være med på å stimulere til optimisme og legge til rette for bolig- og næringsutvikling.

Investeringene i Handlingsplan 2015-2018 videreføres med årsavsetninger i forhold til planlagt framdrift.

Det er viktig å minne om at det i investeringsplanen både er avsetninger til prosjekter og budsjetter til enkelte prosjekter. Budsjettene på de enkelte prosjektene foreligger først når entreprenørvtale er inngått.

I handlingsprogrammet ligger det inne forslag til investeringer på 1 959 millioner kroner de neste fire årene. Lån og avdrag vil øke og dette til kreve at driftskostnadene i handlingsplanperioden videreføres på 2015-nivå.

Det er budsjettert med en generell effektivisering på 0,5%. Dette må ikke sees på som et rammekutt, men en effektivisering ved smartere drift, bedre ledelse, lavere sykefravær og bedre innkjøp.

1.1 Økonomisk status ved utgangen av 2015

2014

Regnskapet for 2014 viste et netto driftsresultat (overskudd) etter finansposter på 30,9 millioner kroner. Etter overføring til investeringsregnskapet, avsetninger og bruk av avsetninger ble det et regnskapsmessig mindreforbruk (overskudd) i 2014 på 25,7 millioner kroner.

Det akkumulerte underskuddet var ved inngangen til 2014 27,7 millioner kroner. Hele overskuddet i 2014 på 25,7 millioner kroner gikk til å dekke det akkumulerte underskuddet, slik at det gjenstår å dekke 2 millioner kroner av det akkumulerte underskuddet i 2015.

2014 var et meget krevende år økonomisk. Det var svikt i egne skatteinntekter og svikt i skatteinngangen for landet som helhet. Dette medførte lavere inntekter for både skatt og rammetilskudd på 34,6 millioner kroner. Budsjettet for skatt på inntekt og formue ble derfor redusert med 26 millioner kroner og inndekningen ble tatt i tjenestenes budsjetter.

2015

Vedtatt budsjett for 2015 la opp til en budsjettert avsetning til dekning av tidligere års merforbruk på 17,5 millioner kroner og en budsjettert avsetning til disposisjonsfond på 19 millioner kroner, til sammen 36,5 millioner kroner.

I 2015 har kommunen vært seks år i ROBEK. På bakgrunn av det gode regnskapsmessige resultatet i 2014 og ett budsjett i 2015 med betydelig budsjettert avsetning til disposisjonsfond, ga Fylkesmannen igjen muligheter til låneopptak slik at Ringerike kommune i 2015 kan gjennomføre investeringer som planlagt i Handlingsprogrammet for 2015-2018. En del av disse investeringene har forsinket framdrift, og vil bli skjøvet til 2016. Låneopptaket i 2015 har derfor blitt lavere enn budsjettert.

Drift

Driften i 2015 er krevende. Sektorene har arbeidet godt med å ta ned driften for å tilpasse seg den rammen de har fått. Dette medfører blant annet at antall årsverk har gått ned med 23 fra 1 715 ved årets start til 1 692 pr 12. september.

Tjenesteproduksjonen viser ett merforbruk per 2. tertial på 18,4 millioner kroner. Av dette er 7,4 millioner kroner kostnadsføring av større inntekter enn kostnader på selvkostområdene.

Det er Helse og omsorg som har det største merforbruket, innenfor institusjonstjenestene og hjemmetjenestene med 9,4 millioner kroner.

Midlene fra salget av aksjene i Ringeriks-Kraft i 2014 er nå delvis plassert i markedet i henhold til Finansreglementet. Ved utgangen av 2. tertial 2015 er 80 millioner kroner plassert i ulike fond. Resterende 41,1 millioner kroner vil bli gradvis investert i 1. og 2. tertial 2016..

Prognosen for regnskap 2015 ligger på mellom 18 og 20 millioner kroner i pluss. Dette er om lag 17 millioner kroner lavere enn opprinnelig vedtatt budsjett på 36,5 millioner kroner i pluss.

Kommunestyrets føringer i Handlingsplan 2014 – 2017 er at kommunen skal ut av ROBEK i 2015 og at virksomheten skal gå med et overskudd på 30 millioner kroner i 2015. De siste prognosene viser at vi vil være ute av ROBEK i 2015.

1.2 Driftsbudsjett 2016

I budsjett 2016 og Handlingsprogram 2016 – 2019 legges det opp til et overskudd i overkant av 45 millioner kroner. Dette er i tråd med enn kommunestyrets vedtak i Handlingsprogram 2014-2017. Overskuddet settes på disposisjonsfond, og er med på å bygge opp en buffer til å ta uforutsette hendelser og egenfinansiering av investeringer.

For at dette skal la seg gjøre, må tjenestenes driftsbudsjett holdes og inntektsanslagene treffe. I løpet av 2015 har kommunen justert sine brukerbetalingar slik at de er på nivå med maksimalsatser satt av Staten og selvkostprinsippene. Det ingen eller små endringer i en del brukerbetalingar i 2016, og det er brukt maksimalsatser der det er mulig.

Driftsnivået i tjenestene i 2016 videreføres i hovedsak på 2015-nivå. Unntaket er barnehageplasser, der det legges opp til en økning på 60 plasser fra høsten 2016. Dette for å ta høyde for økt antall barn og for at flere barn skal få barnehageplass på 1 års-dagen.

Både skole og kultursektoren er styrket i budsjettforslaget for 2016.

Innenfor sektor Samfunn er det på teknisk drift lagt inn besparelser ut fra effektivisering som følge av omorganiseringen til bestiller-utførermodell.

For alle sektorer, med unntak av barnehage, er det lagt inn ett effektiviseringskrav på 0,5 % av driftsutgiftene.

Driftsbudsjett 2016 er stramt og vil fortsatt kreve tett oppfølging fra ledere på alle nivåer. Ved overforbruk i forhold til budsjett blir tjenesten «satt under lupen» og tiltak iverksatt umiddelbart.

Dersom budsjett disiplinen er god, og vi ikke opplever uforutsette hendelser i tjenestene eller at inntektsnivået på skatter og avgifter blir redusert, vil rådmannen i løpet av 2016 foreslå for kommunestyret at enheter med mindreforbruk i forhold til budsjett 2016 får med seg innsparte midler over i 2017. Likeledes vil da enheter med overforbruk måtte ta med seg dette overforbruket inn i 2017. Det er en forutsetning at enheten har levert forventede tjenester.

1.3 Investeringsbudsjett 2016

Kommunestyret har vedtatt å legge til rette for vekst i folketallet som er langt ut over den veksten kommunen har hatt de siste årene. På sikt vil ny E16 og Ringeriksbanen medvirke til å skape den ønskede veksten.

Det legges opp til en moderat befolkningsvekst i handlingsprogramperioden og at en kraftigere vekst godt over landsgjennomsnittet først vil komme etter 2020 og vedvare i lang tid.

Tiden fremover brukes til å investere i infrastruktur for å kunne ta imot veksten etter hvert som den kommer.

Investeringsprogrammet er en kombinasjon av tiltak på grunn av manglende vedlikehold og uhensiktsmessig struktur og behov for økt kapasitet innen vann og avløp.

Tilrettelegging for byutvikling i tråd med veksten er en prioritert oppgave i investeringsprogrammet. Det foreligger mange ferdige planer for spennende prosjekter i og rundt Hønefoss som venter på kapital for å bli igangsatt.

Investeringsprogrammet vil være med på å skape optimisme og legge til rette for bolig- og næringsutvikling.

For å kunne gjennomføre investeringsprogrammet kreves det effektive tjenester på et driftsnivå som står i forhold til kommunes inntekter. Et slikt nivå vil være blant de mest kostnadseffektive i KOSTRA-gruppe 13.

Kommunen har i dag en gjeld som er lav i forhold til sammenlignbare kommuner. Investeringene i handlingsprogrammet vil gi kommunen en lånegjeld fra 2020 som vil ligge på gjennomsnittet av kommuner som har eller har hatt høy vekst.

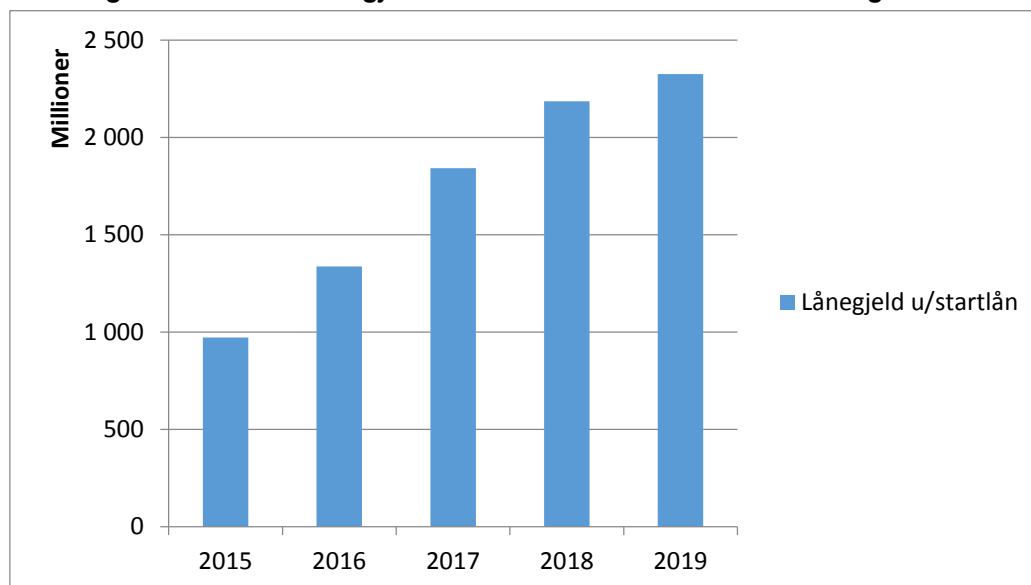
Ny tabell KOSTRA- tall 2014 viser følgende:

	Ringerike	Gjøvik	Drammen	KOSTRA-gruppe 13	Buskerud	Landet
Netto lånegjeld i kroner per innbygger	27 963	39 453	72 362	56 883	48 444	54 588

Planlagte investeringer de nærmeste 4 årene vil øke kommunens lånegjeld fra ca. 972 millioner kroner ved utgangen av 2015, til ca. 2,3 milliarder kroner ved utgangen av 2019. Dette inkluderer også investeringer hvor kommunen først etter at bygget er ferdig, får tilskudd fra staten eller andre aktører. Disse tilskuddene er foreløpig beregnet til 60 millioner kroner, slik at det totale finansierungsbehovet blir i underkant av 2,3 milliarder kroner.

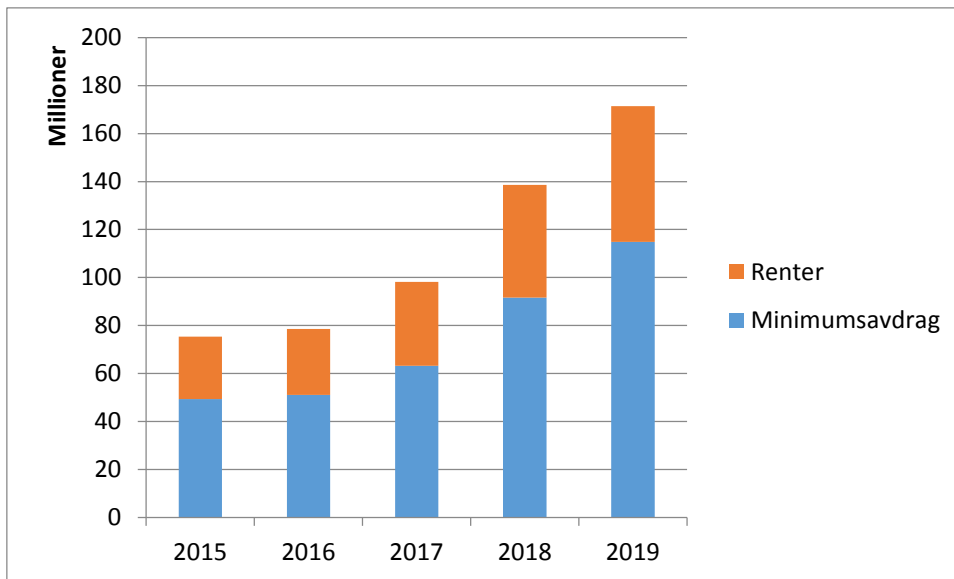
	2015	2016	2017	2018	2019
Netto lånegjeld i kr pr innbygger	32 713	44 321	60 471	71 169	75 043

Utvikling i kommunens lånegjeld inklusive lån til rentable investeringer.

Grafen over viser utvikling i kommunens lånegjeld i millioner kroner fra 2015 til 2019. Lån til rentable investeringer er inkludert i denne oversikten.

En naturlig konsekvens av økt gjeld vil være økte driftskostnader knyttet til renter og avdrag. I perioden vil finanskostnadene samlet øke fra 85 millioner kroner i 2015 til ca. 178 millioner kroner i 2019.

Renter og avdrag til rentable investeringer vil dekkes av gebyrinnbetalinger gjennom selvkostprinsippet og er ikke inkludert i denne grafiske fremstillingen. Renter og avdrag knyttet til startlån er også holdt utenfor i grafen.

En del av økningen i renter og avdrag vil dekkes av økte husleier fra beboere ved bygging av omsorgsboliger og fra tilskudd fra andre kommuner der hvor Ringerike kommune er vertskommune (for eksempel bygging av ny legevakt).

Det er krevende å gjennomføre en slik økning i investeringsbudsjettet. Det vedtatte budsjettet forutsetter en gjennomføringstakt som er ønskelig og man er innforstått med at noen av prosjektene kan få en lengre gjennomføringstid.

2 Status

2.1 Status Økonomi

Ringerike kommune har de siste årene tilpasset driften sin til fallende inntekter. I handlingsprogramperioden må kommunen fortsette arbeidet med å omstrukturere og effektivisere driften for å skape en sunn drift og robust økonomi.

I 2014 viste regnskapet ett mindreforbruk på 27,5 millioner kroner, noe som reduserte det akkumulerte underskuddet, slik at det nå er 2 millioner kroner igjen av underskuddet.

Rest til inndekning av tidligere underskudd:

År:	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Sum
Merforbruk til inndekning	-15 575	-85 546	-25 691				-6 523		-133 335
Inndekket				10 846	13 469	81 322		25 661	131 298
Rest til inndekning 1.1.2015									-2 037

2.1.1 Utfordringer økonomi

Handlingsprogramperioden 2016-2019 viser at det er utfordrende økonomisk for Ringerike kommune å kunne takle store pensjonskostnader og økende rente- og avdragsutgifter.

Det er behov for regnskapsmessig overskudd slik at kommunen kan selv finansiere en del av de kommende investeringene. Avdrag på lån stiger hvert år i perioden siden nye låneopptak er høyere enn det som betales i avdrag, og dermed øker kommunens lånegjeld. Fra 2015 til 2016 vil renter og avdrag stige med 2,2 millioner kroner. Fra 2016 til 2019 er økningen på 93 millioner kroner dersom investeringsplanen følges og alle investeringer lånefinansieres. En del av denne kostnadsøkningen vil bli oppveid av statlige tilskudd, salg av boliger til private, leieinntekter fra beboere og dekning gjennom gebyrer.

Siden 2002 har etterslepet på pensjonskostnader som ikke er kostnadsført i regnskapene økt til akkumulert per 01.01.2015 187,6 millioner kroner. Med redusert amortiseringstid på fremtidige premieavvik, vil det være økt behov for å dekke pensjonskostnader i budsjettene for årene framover. For 2015 vil vi få ett negativt premieavvik slik at det akkumulerte premieavviket vil gå ned med årets amortisering pluss årets premieavvik.

Driftskostnadene i Ringerike kommune ligger fortsatt for høyt i forhold til kommunens inntekter, og innsatsen for å effektivisere og omstille må fortsette i årene framover, slik at kommunen kan opparbeide reserver og bygge opp fondsmidler til bruk til investeringer.

KOSTRA-tallene for 2014 ga ikke ett godt bilde av kostnadene per tjeneste ved inngangen av 2015, siden det i 2014 har vært gjort omstruktureringer og effektiviseringer for å holde budsjettene i 2014, samt at dette arbeidet har fortsatt inn i 2015.

Når KOSTRA-tall for 2015 publiseres vil rådmannen fremme en sak hvor KOSTRA-tallene kommenteres og analyseres. Disse tallene vil gi et godt bilde av tjenestenivået i kommunen sammenlignet med andre kommuner i KOSTRA-gruppe 13.

2.2 Vedtatt Samfunnsdel av kommuneplanen

Handlingsprogrammet for 2016-2019 bygger på vedtatt Samfunnsdel av kommuneplan for perioden 2015-2030.

Handlingsprogrammet skal støtte opp under de mål som er vedtatt i Samfunnsdelen.

MÅL

Befolkning	Ringerike skal være en attraktiv bokommune, spesielt for unge og familier i etableringsfasen	Innen 2030 skal det bo 40 000 innbyggere i Ringerike kommune	Helse i alt vi gjør, og aktivitet for alle i Ringerike
Næring	Økt verdiskaping og produktivitet i Ringerike og et robust næringsliv med god bredde	Ringerike og omland skal ha effektive samferdselsløsninger	Ringerike skal ha relevant kompetanse for framtidens arbeidsliv
By- og lokalsamfunn	Ringerike skal ha en balansert og livskraftig vekst og utvikling av by og lokalsamfunn	Ringerike skal være et forbilde innen energieffektivisering, bruk av fornybar energi og reduksjon av utslipp	Hønefoss skal være attraktiv som bosted, handelsby og regionhovedstad
Kommunen som organisasjon	Kommunen skal være en effektiv og spennende organisasjon, med god kvalitet på tjenestene	Kommunen skal være en attraktiv arbeidsplass	Kommunen skal være en tydelig, ærlig og løsningsvillig organisasjon

I Handlingsprogrammet er det lagt vekt på at Ringerike kommune skal vokse. Det er gjort avsetninger i investeringsbudsjettet til å øke kapasiteten innenfor VAR og økt vedlikehold av kommunale veier, slik at den tekniske infrastrukturen kan ta imot økt befolkning.

Økning i antall barnehageplasser og økt kvalitet og kapasitet i skolebyggene legger til rette for økning i innbyggertallet og målet om at Ringerike skal være en attraktiv bokommune, spesielt for unge og familier i etableringsfasen.

Det legges vekt på i Handlingsprogrammet at kommunen skal ha en effektiv saksbehandling når det gjelder plansaker for å legge til rette for økt verdiskaping og ett robust næringsliv i Ringerike.

Det settes av 2 millioner kroner til områdeprogram for Hønefoss by i budsjettet for 2016 for å utvikle Hønefoss til en attraktiv by.

For å nå målene med at kommunen skal være en attraktiv arbeidsplass som er effektiv og med god kvalitet på tjenestene, implementeres det nå et kvalitetssystem i hele kommunen, samt at det er satt av midler til kompetanseheving både innenfor tjenesteproduksjonen og ledelse.

2.3 Forutsetninger for handlingsprogram 2016-2019

2.3.1 Utvikling basert på befolkningsprognose i handlingsprogramperioden

Utviklingen i frie inntekter henger sammen med endringer i befolkningsprognose og aldersmessig befolkningssammensetning. Det er en målsetting å tilrettelegge for økt befolkningsvekst i kommunen.

Tre viktige samferdselstiltak vil ha stor betydning som sterke drivkrefter for befolknings- og næringsvekst: Ringeriksbanen, E16 og KVVU¹ for transportsystemet i Hønefoss-området. Når de nye samferdselsprosjektene som vil knytte regionen tettere til Oslos voksende bolig- og arbeidsmarked blir realisert, kan Ringeriksregionen vente en enda sterkere befolkningsvekst. Utfordringen for Ringerike er å møte veksten og usikkerheten omkring samferdselstiltakene med kapasitet innenfor infrastruktur, tjenester og planberedskap.

Det vil ta tid før de nevnte samferdselstiltak bidrar til en reell befolkningsvekst for Ringerikssamfunnet. Ettersom handlingsprogrammet kun strekker seg fire år frem i tid, til og med 2019, er det i framskrivningen av befolkningsveksten lagt til grunn en middels vekst, basert på SSBs statistikk.

Utvikling i befolkningssammensetningen

Tabellen viser at det vil være ujevn vekst i den delen av befolkningen som etterspør plass i barnehagene, men at det mot slutten av perioden vil bli en sterkere vekst. Det vil være økning i antall barn/unge i skolepliktig alder i handlingsprogramperioden.

Utviklingen i den eldre del av befolkningen, gruppen 80 – 89 år, vil ha en nedgang for deretter å øke mot slutten av perioden. Gruppen over 90 år vil ha vekst, og deretter en reduksjon. Dette er den gruppen som i størst grad vil etterspørre tyngre kommunale tjenester.

%-vis vekst i aldersgruppene	2015	2016	2017	2018	2019
0 år	5,69 %	2,36 %	1,32 %	2,60 %	0,63 %
1-5 år	-0,38 %	1,73 %	-0,76 %	0,63 %	2,96 %
6-12 år	1,27 %	3,10 %	3,18 %	0,13 %	-0,59 %
13-15 år	-2,31 %	-0,82 %	-0,31 %	5,42 %	3,06 %
16-19 år	-3,27 %	-2,46 %	-1,15 %	-2,77 %	-1,80 %
20-66 år	-0,04 %	0,79 %	0,34 %	0,30 %	-0,09 %
45-66 år	0,19 %	1,81 %	0,35 %	0,72 %	0,79 %
67-79 år	4,64 %	5,47 %	4,75 %	3,88 %	3,34 %
80-89 år	-3,80 %	-2,47 %	1,27 %	0,42 %	2,91 %
90 år eller eldre	3,13 %	2,43 %	-1,48 %	-3,61 %	-0,62 %

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
0 år	281	297	304	308	316	318
1-5 år	1 568	1 562	1 589	1 577	1 587	1 634
6-12 år	2 201	2 229	2 298	2 371	2 374	2 360
13-15 år	994	971	963	960	1 012	1 043
16-19 år	1 470	1 422	1 387	1 371	1 333	1 309
20-44 år	9 350	9 346	9 420	9 452	9 480	9 471
45-66 år	9 034	9 051	9 215	9 247	9 314	9 388
67-79 år	3 145	3 291	3 471	3 636	3 777	3 903
80-89 år	1 262	1 214	1 184	1 199	1 204	1 239
90 år eller eldre	319	329	337	332	320	318
	29 624	29 712	30 168	30 453	30 717	30 983

¹ KVVU - Konseptvalgutredning)

Utvikling i befolkningen

Tabellen under viser endring i befolkningsutvikling for Ringerike kommune sammenlignet med landet for øvrig. Sammenligningen viser at Ringerike vil ha lavere vekst i befolkningen enn landsgjennomsnittet, med unntak av i 2016 hvor Ringerike vil ha en høyere vekst enn landet.

Befolkningsvekst i %	2015	2016	2017	2018	2019
Ringerike	0,30 %	1,53 %	0,94 %	0,87 %	0,87 %
Landet	1,10 %	1,18 %	1,12 %	1,10 %	1,04 %
	-0,80 %	0,36 %	-0,17 %	-0,23 %	-0,18 %

Utvikling i den yrkesaktive del av befolkningen

Tabellen viser utviklingen i yrkesaktiv del av befolkningen i Ringerike sammenlignet med landet. Det er denne gruppen av befolkningen som bidrar med innbetaling av inntektsskatt til kommunen. Som tidligere år, viser sammenligning at Ringerike har en lavere vekst enn for landet, unntaket er 2016

Vekst i yrkesaktiv del av befolkningen	2015	2016	2017	2018	2019
Ringerike	0,07 %	1,29 %	0,34 %	0,51 %	0,35 %
Landet	0,97 %	1,04 %	1,04 %	0,94 %	0,87 %
	-0,90 %	0,26 %	-0,70 %	-0,44 %	-0,53 %

2.3.2 Sentrale føringer i statsbudsjettet**Det økonomiske opplegget for kommunesektoren i 2016**

Regjeringen legger i forslaget til statsbudsjett opp til en realvekst i kommunesektorens samlede inntekter i 2016 på 7,3 milliarder kroner. Av veksten i samlede inntekter er 4,7 milliarder kroner frie inntekter, fordelt med 4,2 milliarder kroner på kommunene og 0,5 milliarder kroner på fylkeskommunene.

Deflator

Pris og lønnsvekst for kommunesektoren for 2015 er anslått til 2,7 %. Påregnet lønnsvekst inngår i denne med 2,7 %.

Skatteøren 2016

Skatt på alminnelig inntekt fra personlige skatteyttere deles mellom staten, kommunene og fylkeskommunene. Fordelingen bestemmes ved at det fastsettes maksimalsatser på skatteøren for kommuner og fylkeskommuner. Den kommunale skatteøren for 2016 økes med 0,45 prosentpoeng til 11,8 %.

Vekst i frie inntekter

Veksten i de frie inntektene er ment å dekke demografi- og pensjonskostnader i tillegg til økt satsing på noen områder. Dette utgjør 3,8 milliarder kroner. Det innebærer dermed økt handlingsrom for kommunesektoren på 0,9 milliarder kroner.

Ringerike kommune vil ha en vekst på 4,4 % i frie inntekter, noe som tilsvarer 60 millioner kroner. Dette skal dekke pris- og lønnsvekst, demografikostnader og økt satsing på noen områder.

Skjønnsmidler

Ringerike kommune har fått 2 millioner kroner av allerede fordelte skjønnsmidler for 2016. Skjønnsmidlene er en ikke-påregnelig inntekt og vil variere fra år til år, og kan derfor ikke legges inn som en fast inntekt i handlingsprogramperioden.

Utvikling i skatteinntekter

Det er i justert budsjett for 2015 budsjettet med en skatteinngang i på 653 millioner kroner. Skatteinngangen for 2015 danner utgangspunkt for beregningen av forventet skatteinngang i 2016. Ved fremleggelse av 2. tertialrapport for 2015 viser skatteinngangen å bli noe høyere enn budsjettet.

Til grunnlag for beregningen av skatteinngangen for 2016 har rådmannen valgt å legge 662 millioner kroner. Forventet skattevekst er 3,6 %, og i tillegg er skatteøren endret fra 11,35 % til 11,8 %. Dette gir en budsjettet skatteinngang for 2016 på 714,2 millioner kroner

2.3.3 Sentrale inntekter og utgifter

HOVEDOVERSIKT DRIFT (Tall i 1000 kr)	Regnskap 2014	Budsjett 2015*	Budsjett 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019
Brukerbetalinger	-69 477	-71 253	-72 343	-72 343	-72 343	-72 343
Andre salgs- og leieinntekter	-158 886	-165 955	-168 736	-168 736	-168 736	-168 736
Overføringer med krav til motytelse	-262 373	-228 183	-264 375	-263 906	-263 805	-263 906
Rammetilskudd (m/inntektsutjevning)	-708 382	-724 000	-721 965	-750 700	-770 700	-780 700
Andre statlige overføringer	-52 181	-53 153	-72 783	-72 783	-72 783	-72 783
Andre overføringer	-4 916	0	0	0	0	0
Skatt på inntekt og formue	-636 695	-653 000	-714 200	-716 626	-731 952	-754 426
Eiendomsskatt	-54 466	-54 485	-54 400	-54 400	-54 400	-54 400
Andre direkte og indirekte skatter	-339	0	0	0	0	0
SUM DRIFTSINNTEKTER (B)	-1 947 715	-1 950 031	-2 068 802	-2 099 493	-2 134 719	-2 167 293
Lønnsutgifter	989 811	966 333	1 044 573	1 046 876	1 045 306	1 046 876
Sosiale utgifter	277 793	301 105	304 052	304 511	304 240	304 511
Kjøp av varer og tjenester som inngår i komm tjenesteprod	253 928	260 214	280 502	276 252	275 819	276 252
Kjøp av varer og tjenester som erstatter komm tjprod	211 699	195 849	203 891	204 891	204 891	204 891
Overføringer	175 392	152 404	173 279	172 759	172 659	172 759
Avskrivninger	53 653	50 000	60 000	78 000	98 000	120 000
Fordelte utgifter	-22 660	-27 871	-41 602	-41 602	-41 602	-41 602
SUM DRIFTSUTGIFTER (C)	1 939 617	1 898 034	2 024 694	2 041 686	2 059 311	2 083 686
BRUTTO DRIFTSRESULTAT (D = B-C)	-8 098	-51 997	-44 107	-57 807	-75 407	-83 607
Renteinntekter, utbytte og eieruttak	-31 990	-19 614	-22 167	-22 167	-22 167	-22 167
Gevinst på finansielle instrumenter (omløpsmidler)	-13 903	0	-5 000	-5 000	-5 000	-5 000
Mottatte avdrag på utlån	-614	-223	-773	-773	-773	-773
SUM EKSTERNE FINANSINNTEKTER (E)	-46 507	-19 837	-27 940	-27 940	-27 940	-27 940
Renteutgifter, provisjoner og andre finansutgifter	30 180	35 289	33 506	38 406	49 506	58 806
Avdragsutgifter	46 236	49 000	53 000	59 800	86 300	107 200
Utlån	922	450	1 000	1 000	1 000	1 000
SUM EKSTERNE FINANSUTGIFTER (F)	77 338	84 739	87 506	99 206	136 806	167 006
Resultat eksterne finansieringstransaksjoner	30 831	64 902	59 566	71 266	108 866	139 066
Motpost avskrivninger	-53 653	-50 000	-60 000	-78 000	-98 000	-120 000
NETTO DRIFTSRESULTAT (I)	-30 921	-37 095	-44 542	-64 542	-64 542	-64 542
Bruk av tidligere års regnskapsmessig mindreforbruk	0	-25 661	0	0	0	0
Bruk av disposisjonsfond	0	0	0	0	0	0
Bruk av bundne fond	-17 727	-874	-5 201	-5 201	-5 201	-5 201
SUM BRUK AV AVSETNINGER (J)	-17 727	-26 535	-5 201	-5 201	-5 201	-5 201
Overført til investeringsregnskapet	562	500	500	500	500	500
Dekning av tidligere års merforbruk	0	43 159	0	0	0	0
Avsetninger til disposisjonsfond	0	18 759	39 000	59 000	59 000	59 000
Avsetninger til bundne fond	22 425	1 212	10 243	10 243	10 243	10 243
SUM AVSETNINGER (K)	22 987	63 630	49 743	69 743	69 743	69 743
REGNSKAPSMESSIG MER- (+)/ MINDREFORBRUK (-) (L = I+J-K)	-25 661	0	0	0	0	0

*Revidert budsjett pr 10.08.2015

Skatteinntekter og rammetilskudd med inntektsutjevning er kommunens hovedinntekter. I tabellen over er det lagt opp til en økning av disse i årene 2017 - 2019 sammenlignet med det som er budsjettet i 2016 på 58 millioner kroner økning i rammetilskudd og 40 millioner kroner i skatteinntekter. Denne økningen viser de økonomiske utfordringene kommunen står overfor i årene som kommer. Det vil fra 2016 til 2019 være behov for økte inntekter eller reduserte kostnader i driften for å dekke avsetninger til fond og økte rente- og avdragsutgifter i størrelsesorden 100 millioner kroner.

2.3.3.1 Rammetilskudd og inntektsutjevning

Hovedinntektene til kommunen kommer gjennom rammetilskudd og inntektsutjevning (skatteutjevning) i tillegg til skatteinntektene. Budsjett 2016 følger departementets anbefalinger fremkommet gjennom forslag til statsbudsjett fremlagt i oktober. Totalt budsjetteres det med 1.436 millioner kroner hvorav 651 millioner kroner er rammetilskudd og 71 millioner kroner er netto inntektsutjevning. Skulle

kommunens skatteinntekter bli høyere enn 714,2 millioner kroner i 2016 vil inntektsutjevningen bli tilsvarende lavere dersom ikke skatteveksten totalt for landet overgår nivået skissert i Statsbudsjettet på 7,4 %.

2.3.3.2 Eiendomsskatt

I budsjett for 2016 er det lagt inn en videreføring av eiendomsskatt med 54,400 millioner kroner.

Økning av eiendomsskatt med 1 promille vil utgjøre 10,6 millioner kroner for bolig og fritidseiendom og 4,6 millioner kroner for næringseiendom. Grensen for eiendomsskatt er satt til 7 promille av verdigrunnlaget. I dag er satsene i Ringerike 3 promille for bolig og fritidseiendom og 5 promille for næringseiendom. Potensiale vil være en inntektsøkning på totalt 51 millioner kroner dersom begge settes til maksimal sats (kan økes maksimalt 2 promille hvert år).

2.3.3.3 Plan for inndekning av underskudd

Tidligere udekket underskudd vil i sin helhet bli dekket inn i 2015, slik at det for perioden 2016-2019 ikke er behov for ytterligere avsetninger til dette.

2.3.3.4 Finansieringsplan investeringsbudsjettet i programperioden

Note	2016	2017	2018	2019	Sum 16-19
	454 200	570 260	463 200	258 600	1 746 260
2)	6 100	6 100	6 100	6 100	24 400
	7 000				7 000
	35 000	35 000	35 000	35 000	140 000
	7 700	8 500	9 500	10 500	36 200
3)	500	500	500	500	2 000
					-
					-
	510 500	620 360	514 300	310 700	1 955 860
1)	-405 720	-509 240	-391 160	-214 560	-1 520 680
2)	-13 100	-6 100	-6 100	-6 100	-31 400
	-35 000	-35 000	-35 000	-35 000	-140 000
					-
					-
	-48 480	-61 020	-72 040	-44 040	-225 580
3)	-500	-500	-500	-500	-2 000
4)					-
	-4 900	-5 600	-6 100	-6 700	-23 300
	-2 800	-2 900	-3 400	-3 800	-12 900
	-510 500	-620 360	-514 300	-310 700	-1 955 860

Note

- 1) Bruk av lånemidler er ikke nødvendigvis det samme som nye låneopptak. Kommunen kan også ha ubrukte lånemidler. Låneopptak må derfor formelt vedtas i et eget kommunestyrevedtak, eller spesifiseres særskilt i budsjettvedtaket.
- 2) Egenkapitalinnskudd KLP kan ikke lånefinansieres. Finansiering må derfor bli bruk av fondsmidler, evt (salgs-)inntekter. Kjøp av aksjer i Ringerike kultursenter kan heller ikke lånefinansieres.
- 3) Renter på blant annet næringsfond, må i henhold til regnskapsforskrift, overføres fra drift til investering.
- 4) Anbefaler ikke å budsjettere med finansiering via salgsinntekter før disse er reelle og vedtatt satt av på ubundet investeringsfond. Finansieringsform blir da bruk av ubundet investeringsfond, ikke salgsinntekter.

2.3.4 Konsern HR

2.3.4.1 Innledning

Ringerike kommune har over tid vært i en krevende økonomisk situasjon og det har vært nødvendig å gjennomføre store omstillinger. Også i årene fremover stilles det krav til effektivisering samtidig som det skal sikres stabil drift. Dette setter store krav til organisering, ledelse og medarbeiderskap.

2.3.4.2 Organisasjon og ledelse

Evne til fornyelse og en kontinuerlig tilpasning av de ansattes kompetanse til tjenestenes behov vil være sentrale utfordringer i årene fremover. Egne medarbeidere og framtidige jobbsøkere må oppleve kommunen som attraktiv gjennom spennende oppgaver, innflytelse i jobben, bruk av egen kompetanse og muligheter til utvikling. Gjennom arbeid med ny arbeidsgiverpolitikk er det nødvendig at kommunen tydeliggjør mål og satsninger på prioriterte områder det skal arbeides med fremover. Ny arbeidsgiverpolitikk skal fremmes som politisk sak i løpet av 2016.

Nødvendig omorganisering er gjennomført i 2015 ved at lederstrukturen i kommunen er endret. Kommunen har innført to-nivå ledelse som innebærer at det går en direktelinje fra rådmannen til den enkelte enhetsleder. Lederspenet har blitt mindre og personal- og økonomiansvar for lederne har blitt tydeliggjort. Endring av lederstruktur legger grunnlaget for videre arbeid med utfordringer kommunen står overfor i årene fremover. Viktige satsninger i 2016 blir derfor økt oppmerksomhet på lederutvikling gjennom blant annet etablering av intern lederskole. Lederskolen vil sikre at alle ledere i Ringerike kommune gjennomfører et to-års lederprogram hvor det skal bygges lederkompetanse både individuelt og gjennom lederteam.

2.3.4.3 Medarbeiderskap

Ringerike kommune har i underkant av 2 200 ansatte og driver en virksomhet med stor kompleksitet. Behov for kompetanseutvikling er nødvendig og vil være et prioritert område. I løpet av 2016 prioriteres midler og ressurser til arbeid med å sikre kompetanseutvikling for brede grupper av ansatte.

Det har vært en kontinuerlig positiv utvikling av medarbeidertilfredsheten de siste årene. Resultatene indikerer at Ringerike kommune har utviklet et godt arbeidsmiljø over tid og står godt rustet for å møte fremtidige utfordringer. Ringerike kommune vil i 2015 ta i bruk en ny og skreddersydd medarbeiderundersøkelse utviklet for norske kommuner (10-faktor). Undersøkelsen er ikke direkte sammenliknbar med tidligere medarbeiderundersøkelser og det vil derfor ikke være mulig å måle resultatene i 2015 i forhold til resultatene fra 2014 og tidligere. Den nye 10-faktor-undersøkelsen legger vekt på mestring, motivasjon, medarbeiderskap og ledelse. Forskning viser at dette er de viktigste faktorene å følge i utvikling av egen organisasjon.

2.3.4.4 Inkluderende arbeidsliv og sykefravær

Ringerike kommune er en IA-virksomhet og har stor oppmerksomhet på helsefremmende arbeid. I 2014 lå Ringerike kommune i gjennomsnitt 1,1 % over resultatene i kommunal sektor. I 2015 viser foreløpige tall at vi har en liten nedgang i det totale sykefraværet i forhold til 2014.

Erfaring ved flere enheter viser at ved økt fokus på et forebyggende arbeid i kombinasjon med god oppfølging av sykemeldte blir resultatet økt trivsel og redusert sykefravær. Kommunen skal bruke disse erfaringene i det videre arbeidet. Ambisjonen for 2016 og årene fremover er redusert sykefravær og det vil bli arbeidet med konkrete tiltak. Kommunen har god erfaring med tett samarbeid med NAV og arbeidslivssenteret, dette samarbeidet skal videreføres og styrkes.

2.3.4.5 Lærlinger

Kommunestyret vedtok i 2010 at Ringerike kommune til en enhver tid skal ha 1 lærling pr. 1 000 innbyggere. Målet er nådd i 2015 og vil videreføres i 2016.

I 2015 har 38 lærlinger vært i drift i kommunen, åtte lærlinger avsluttet med fagprøve våren 2015. 14 lærlinger er i sin mellomperiode mens 16 har i 2015 startet opp sitt første læreår. Prioriterte fagområder er helsearbeiderfaget og IKT-servicefag.

Innen helsefagarbeiderfaget er det etablert et samarbeidsprosjekt mellom Hønefoss videregående skole, Hole kommune og Ringerike kommune. Gjennom dette prosjekt gjennomføres et nytt, fireårig utdanningsløp hvor elevene veksler mellom skole og praksis hele utdanningsperioden. Ved endt

utdanning vil lærlingen ha *både fagbrev og studiekompetanse*. Fra høsten 2015 er Vestre Viken HF, Krødsherad kommune og Flå kommune med i samarbeidet.

Det kreves mye ressurser til koordinering og oppfølging av lærlinger, men erfaringer viser at lærlingene tilpasser seg arbeidet svært raskt og de er et positivt bidrag til både miljøet og driften i de enheter de arbeider i.

2.3.4.6 Målformuleringer og status

Område	Status		Mål	
	2014	2015	2016	2017-2019
Medarbeiderperspektiv				
Fraværprosent	8,7 % (9,7 % per 1. halvår 2014)	9,6 % (per 1. halvår 2015)	8,0 %	7,0 %
Medarbeidersamtalen (antall gjennomført)	84 %		90 %	95 %
Resultater 10-faktor-undersøkelse * (skala 1 – 5)				
Oppgavemotivasjon	Ikke aktuell		4,0	4,2
Mestringstro	Ikke aktuell		4,0	4,2
Selvstendighet	Ikke aktuell		4,0	4,2
Bruk av kompetanse	Ikke aktuell		4,0	4,2
Mestringsorientert ledelse	Ikke aktuell		4,0	4,2
Rolleklarhet	Ikke aktuell		4,0	4,2
Relevant kompetanseutvikling	Ikke aktuell		4,0	4,2
Fleksibilitetsvilje	Ikke aktuell		4,0	4,2
Mestringsklima	Ikke aktuell		4,0	4,2
Nytteorientert motivasjon	Ikke aktuell		4,0	4,2

*Ny medarbeiderundersøkelse(10-faktor) gjennomføres i november 2015.

2.3.5 Frivillighet

Frivillighet kan aldri erstatte kommunale tjenester, men det kan være et godt supplement til de kommunale tjenestene. Det tilstrebes målrettet arbeid for å tilrettelegge for frivillighet i handlingsprogramperioden.

Kommunen vil gjennom dette arbeidet øke bevissthet om behovet for tilrettelegging for å opprettholde mangfoldet og deltakelsen i frivillig sektor. Det skjer ved inngåelse av samarbeidsavtaler mellom kommunen og frivillige lag og foreninger. Kommunen har egen frivillighetskoordinator og det arrangeres møter med de frivillige lag og foreninger.

Inngåelse av samarbeidsavtaler er et viktig verktøy for å gjøre det lett å være frivillig, samtidig som det gir partene et medansvar for gjennomføringen. Ringerike kommune har i 2015 inngått samarbeidsavtale med Frivilligsentralen og avtalen vil videreføres i planperioden.

3 Sektorene

Kommunestyret fordeler driftsrammene på ni ulike sektorområder:

- Spesielle tiltak, barn og unge 0-23 år
- Barnehage
- Grunnskole
- Kultur
- Helse og omsorg
- Samfunn (tekniske områder)
- Administrasjon og fellestjenester
- Folkevalgte og revisjon
- Avsetninger, overføringer særbudsjetter mv

Det er netto utgiftsramme for hvert rammeområde som er bindende ovenfor kommunestyret.

Tall i 1000 kr						
HOVEDOVERSIKT 1B	Regnskap 2014	Budsjett 2015*	Budsjett 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019
Folkevalgte og revisjon	5 695	6 337	9 405	9 405	9 405	9 405
Administrasjon og fellestjenester	90 325	88 528	96 115	96 450	94 075	96 450
Barnehage	177 030	167 769	181 639	181 639	181 639	181 639
Grunnskole	257 448	249 317	255 433	256 143	256 143	256 143
Spesielle tiltak barn og unge	106 515	115 196	126 044	127 044	127 044	127 044
Kulturtjenesten	14 948	21 370	24 089	24 089	24 089	24 089
Helse og omsorg	618 261	590 124	614 159	614 159	614 159	614 159
Samfunn	168 827	121 115	121 243	118 139	118 139	118 139
Avsetninger, overføringer	-27 882	42 080	34 848	34 848	34 848	34 848
SUM TIL DRIFT	1 411 166	1 401 836	1 462 975	1 461 916	1 459 541	1 461 916

* Revidert budsjett pr. 10.08.2015

3.1 Spesielle tiltak, barn og unge 0-23 år

Sektoren omfatter følgende enheter:

- avlastning/barneboliger på Austjord EFG og Hvelven 87
- forebyggende helsetjenester barn og unge
- folkehelse
- barnevern
- enhet for spesialpedagogiske tjenester

Kommunens tjenesteutvikling innenfor oppvekstområdet skal legge til rette for at alle barn og unge hver dag har muligheten til å bli sett, stilt krav til og oppleve gleden av å lykkes med noe.

Barn, unge og deres familier skal gis hjelp og bistand til rett tid, på rett sted, med riktig hjelp og så tidlig som mulig.

3.1.1 Sentrale utfordringer

Det er definert sentrale utfordringer som er gjennomgående for alle enhetene i Barn og unge 0-23 år:

- forebygging og tidlig innsats
- god helhet og samhandling
- nødvendig kompetanse
- kvalitet

Forebygging og tidlig innsats

Målet er å snu ressursbruken fra sent til tidlig i barnets livsløp. Et av de valgte verktøyene er opplæringsprogrammet TIBIR², et program for forebygging og behandling av atferdsvansker hos barn tilpasset det kommunale tjenestenivået. Kommunemodellen har som mål å etablere et system for opplæring og oppfølging av intervensjoner for barn og familier med atferdsproblemer rettet mot risikogrupper og de som allerede har identifiserte atferdsproblemer.

God helhet og samhandling

Det vil i 2016 arbeides videre med tverrfaglig samarbeid, kulturforståelse og brukermedvirkning.

Deltagelse i Oppfølgingsprogram for lavinntektsfamilier, et program under utvikling av Arbeids- og velferdsdirektoratet, er et av tiltakene som er valgt. Tilnærmingen i prosjektet er å jobbe helhetlig, og samordne tjenestene rundt de ulike aktørene i familiene. TIBIR, Frisklivssentral og Inntaksteam er arenaer for erfaringsutveksling og utvikling.

Nødvendig kompetanse

Kompetanseutviklingen skal bidra til styrket samhandling og dreining mot systemrettet arbeid og forebygging. Det vil bli organisert kompetanseutvikling og nettverk for avdelingsledere fra våren 2016. I Ringerike vil 16 ansatte vil få tilbud om PMTO³ rådgivningsopplæring høst 2015 og ytterligere 32 ansatte i 2016.

Tre barnehager og tre skoler deltar i 2016 i et prosjekt innen flerkulturelt arbeid. Prosjektet drives av Høyskolen i Buskerud /Vestfold og Fylkesmannen i Buskerud.

Kvalitet

For å øke kvaliteten vil det i kommende periode være et særlig fokus på godt samarbeid med foresatte. Dette er avgjørende for å lykkes med kommunens tjenester og tiltak for barn og ungdom. Foreldrekurset DUÅ⁴, Fagteam i barnehagen og felles kompetansesatsing er valgte tiltak. Oppdaterte realistiske planer og informasjon er viktig for å skape felles forventninger.

Rammetabell 2016-2019

² TIBIR Tidlig innsats for barn i risiko.

³ Parent Management Training - Oregon (PMTO)

⁴ De Utrolige Årene (DUÅ) er et statlig finansiert tiltak for å hjelpe familier og fagfolk til å forebygge at vansker utvikler seg eller å bryte mønstre som har gått seg fast.

	2016	2017	2018	2019
Grunnlag for budsjett	115 196	126 044	127 044	127 044
Lønnskompensasjon helårseffekt	370			
Rammeendring	10 478	1 000	0	0
Netto driftsramme	126 044	127 044	127 044	127 044

Nye tiltak/ endrede behov

Administrativ justering mellom rammeområder	1 880			
Helårsvirkning frisklivsordinator vedtak i 2014	250			
Vurdert generell rammeøkning	2 000			
Effektiviseringskrav	-752			
Styrking forebyggende helsetjenester	600			
Ny bolig for 5 mindreårige flyktninger	2 500			
Barnevernsvakt IKS	1 000	1 000		
KS vedtak - økt satsing skolehelsetjenester	3 000			
Sum rammeendring	10 478	1 000	0	0

Nye tiltak er opprettelse av bolig for enslige mindreårige flyktninger og styrking helsetjenester spesielt innenfor smittevern. Det settes av 1 million kroner til opprettelse av barnevernsvakt sammen med andre kommuner i 2016. Avlastningstjenesten for barn og unge er også styrket i budsjett 2016 innenfor generell rammeøkning.

3.1.2 Målformuleringer og status

Spesialpedagogiske tjenester

Enheten Spesialpedagogiske tjenester er en ny enhet satt sammen av tidligere var PPT, Spesialpedagogisk team og Barne- og ungdomsarbeiderteamet. Enheten har 24 ansatte.

Spesialpedagogiske tjenester	Status	Status	Mål	
	2014	2015	2016	2017-2019
Brukerperspektiv				
Målt kvalitet				
• Ventetid før saken startes	8-12 mnd	6 mnd	3 mnd	3 mnd
• Behandlingstid	3-12 mnd	6-12 mnd	3 mnd	3 mnd
• Nedgang i antall henviste saker	10%	10%	10%	10%
• Antall vedtak om spesialpedagogisk hjelp §5-7	40	35	32	30
• Reduksjon i gjennomsnitt timeomfang/vedtak med spesialpedagog	-	0%	10%	10%
• Saker kan avsluttes som følge av måloppnåelse(språk/adferd)	-	2	3	4
• Rådgivingsaker TIBIR	0	16	22	22

Strategien er tidlig innsats spesielt i barnehagene med blant annet språkstimulerings-prosjekt.

Målemetode vil være egne tellinger gjennom enhetens fagsystem.

Avlastningstjenester til funksjonshemmede barn

Avlastning F/G er et avlastningstilbud til multifunksjonshemmede barn med stort medisinsk behov. Skolen/barnehagen er en integrert del av avlastningen. Avlastningstilbudet gis til foreldre/foresatte til barn og ungdom med stort omsorgsbehov i alderen 0-18 år.

	Status	Status	Mål	
	2014	2015	2016	2017-2019
Brukerperspektiv				
Målt kvalitet				
1. Antall barn og unge som mottar avlastning i institusjon 0-18		20	20	15
• over 18 år i institusjon	-	7	5	0
• privat avlastning 0-18	-	35	40	45
• over 18 år privat avlastning	-	4	2	0
Opplevd kvalitet				
1. Kvalitetssikringssamtale med alle pårørende som har et vedtak på avlastning x 1 pr år	100%	100%	100%	100%

Ringerike kommune har et høyt volum på tjenester til utviklingshemmede, deriblant avlastning til barn/ungdom. Strategien er å finne rett nivå på tildeling av tjenester.

Målemetode vil være egne tellinger, bruker- og medarbeiderundersøkelser.

Forebyggende helsetjenester barn og unge

Oppgavene til enheten er overveiende forebyggende og helsefremmende tjenester til barn, unge og deres familier. Tjenesten omfatter

- helsestasjon 0-6 år
- jordmortjeneste
- skolehelsetjeneste i grunnskolen
- egen helsestasjon for ungdom
- fysioterapi og ergoterapi til barn og unge
- vaksinasjon og smittevernkontor
- frisklivsarbeid
- folkehelse
- bofellesskap

	Status	Status	Mål	
	2014	2015	2016	2017-2019
Brukerperspektiv				
Målt kvalitet				
1. Gjennomført DU- kurs (Depresjon for ungdom)	1	1	2	2
2. Implementert fagteam i barnehage	3	6	6	7

Forebyggende helsetjenester for barn og unge har et fokus på tverrfaglig samarbeid og psykisk helse.

Målemetode vil være egne tellinger, brukerundersøkelser og medarbeiderundersøkelser.

Målsetting i forhold til Folkehelsearbeid er implementering og iverksetting av tiltak i henhold til mål, visjoner og føringer i Folkehelsehelsemeldingen.

Smittevernarbeid

Enheten Forebyggende helsetjenester for barn og unge har utfordringer innen smittevernarbeidet. Det er kortere botid for enslige mindreårige asylsøkere i Ringerike, noe som har ført til flere barn å følge opp med vaksinasjonsprogram. Det er i tillegg varslet om ytterligere økning fra 25 til ca. 50 barn i løpet av kort tid.

Det er også økt omfang av voksne flyktninger og asylsøkere. Tuberkulosekontroll med oppfølging og henvisning er ressurskrevende. Annen vaksinerings og arbeid med å redusere fare for smittesituasjoner, oppfølging av spesielle grupper og kontakt med folkehelseinstituttet og andre samarbeidspartnere er tidkrevende.

Ringerike kommune tar imot 5 enslige mindreårige flyktninger fra desember 2015. IMDI har gitt garanti for at Ringerike kommune vil motta mange nok barn til å drifte et botilbud i en 3-5 årsperiode.

Barnevern

Barneverntjenesten skal bidra med ulike hjelpetiltak i familien og i de aller fleste tilfeller er hjelpetiltak tilstrekkelig.

Barnevernstjenesten bidrar med gruppeaktiviteter som sinnemestring, sosial ferdighetstrening, besøkshjem, nærmiljøtiltak, råd og veiledning, foreldreveiledningsgrupper (DUÅ) samt bistand i forhold til adopsjon, institusjon og fosterhjem.

	Status	Status	Mål	
	2014	2015	2016	2017-2019
Brukerperspektiv				
Målt kvalitet				
<ul style="list-style-type: none"> • Antall familier som har påbegynt PMTO gjennom Ringerike kommune 	16	16	30	30
<ul style="list-style-type: none"> • Avvikle plasseringer der det er til barnets beste (adopsjon, tilbakeføring, aldersgrense) 	Ikke registrert	10	8	6
<ul style="list-style-type: none"> • Antall barn som mottar hjelpetiltak 	139	160	170	170
Opplevd kvalitet				
<ul style="list-style-type: none"> • Antall familier som har opplevd måloppnåelse etter PMTO behandling. 	For tidlig å måle effekt	12	24	30
<ul style="list-style-type: none"> • Antall avslutta saker der barneverntjenesten vurderer at hjelpetiltak har ført til nødvendig endring. 	Ikke registrert	16	48	48
<ul style="list-style-type: none"> • Antall avslutta saker der foreldrene vurderer at tiltakene har ført til nødvendig endring 	ikke registrert	16	48	48
<ul style="list-style-type: none"> • Antall avslutta saker der barnet/ungdommen vurderer at tiltakene har ført til nødvendig endring 	Ikke registrert	10	40	40
<ul style="list-style-type: none"> • Antall av disse som vi mottar ny bekymring på samme år. 	Ikke registrert	0	0	0

Folkehelse

I Ringerike kommune er det lavt utdannings- og inntektsnivå, høy andel unge uføre og en relativt høy grad av sykkelighet i befolkningen sammenliknet med landsgjennomsnittet. Fokus på gode levekår og utjevning av sosiale helseforskjeller anses derfor som essensielt i kommunens folkehelsearbeid, og vektlegges tungt i Folkehelsemeldingen 2012-20130.

3.2 Barnehager

Sektoren har ansvar for at barnehagene utvikles etter nasjonale føringer, Lov om barnehager og kommunalt vedtatte planer.

Det er 11 kommunale og 20 private barnehager i Ringerike kommune.

Rammetabell 2016-2019

	2016	2017	2018	2019
Grunnlag for budsjett	167 769	181 639	181 639	181 639
Lønnskompensasjon	482	0		
Rammeendring	13 388	0	0	0
Netto driftsramme	181 639	181 639	181 639	181 639

Nye tiltak / endrede behov

Kjøp av barnehageplasser i andre kommuner	683			
Tapte inntekter ved innføring av gratis 20 timer pr. uke for 4-5-åring i barnehage samt redusert betaling for familier med lav inntekt.	844			
Deflatorjustering tilskudd til ordinære private barnehager, uavhengig av ny finansieringsordning og forskriftsendringer	2 968			
Forventet økning i makspris	-700			
Økt tilskudd til private barnhager, ny finansieringsmodell fra januar 2016	2 600			
Ny lederstruktur	780			
60 nye barnehageplasser fra høsten 2016	3 213			
KS vedtak - økt bemanning i barnehagene	3 000			
Sum rammeendring	13 388	0	0	0

Nye tiltak i 2016 består i hovedsak av justering av tilskudd til ordinære private barnehager og økt tjenesteproduksjon. To nye tiltak er statlige innført: gratis barnehage 20 timer i uken for 4-5 åringer og redusert betalingssats for familier med lav inntekt. Det er en utfordring å utvikle bedre kvalitet innenfor dagens økonomiske ramme.

3.2.1 Kapasitet i barnehager

Kommunestyret vedtok våren 2013 barnehagebruksplan for Ringerike kommune. Det er nå behov for en ny gjennomgang av kapasiteten ved barnehager og skoler i kommunen og det vil i 2016 fremmes en politisk sak om ny barnehage- og skolebehovsplan.

Prognosen for antall barn i alderen 1-5 år viser i perioden 2016-2019 en liten vekst. Kommunen har hittil klart å innfri den lovmessige retten til barnehageplass innenfor kommunegrensen, og har i tillegg gitt tilbud til flere barn som fyller ett år i løpet av året. Heradsbygda barnehage ferdigstilles med 30 nye plasser fra august. Eier av Nedre Auren Gårdsbarnehage har som mål at barnehagen øker kapasiteten med ca. 30 plasser høst 2016. Utvidet kapasitet i disse to barnehagene vil avlaste sentrumsbarnehagene.

Målet er å tilby barnehageplass på 1-årsdagen.

3.2.2 Målformuleringer og status

Målformuleringene gjelder de kommunale barnehagene.

	Status	Status	Mål	
	2014	2015	2016	2017-2019
Brukerperspektiv				
Målt kvalitet				
<ul style="list-style-type: none"> • Antall ansatte med formell kompetanse <ul style="list-style-type: none"> a. Barnehagelærere b. Barne- og ungdomsarbeidere 	25%	25%	25%	30%
Andel barn 1-5 år med barnehageplass	-	91%	93%	95%
Opplevd kvalitet				
<ul style="list-style-type: none"> • Total kvalitet i barnehagen 	5,0	5,0	5,0	5,0
<ul style="list-style-type: none"> • Andel foresatte som opplever at barnet deres blir møtt med respekt 	5,5	5,5	5,5	5,5
<ul style="list-style-type: none"> • Andel foresatte som opplever at de blir møtt med respekt 	5,4	5,4	5,4	5,4
<ul style="list-style-type: none"> • Andel foresatte som opplever at barnet trives i barnehagen 	5,4	5,2	5,4	5,4

Strategi for måloppnåelse er god ledelse og tydelige og «varme» voksne.

Barnehagetilbudet er i tråd med kommunens verdigrunnlag – tydelige, ærlige og løsningsvillige – TÆL.

Målemetode vil være brukerundersøkelse med indikator fra 1-6, medarbeiderundersøkelsen, KOSTRA og intern kartlegging.

3.2.3 Investeringer

Investeringer barnehage	2016	2017	2018	2019	SUM
Barnehager - Nytt inventar	2 000	2 000			4 000
Eiendom - Oppgradering barnehager	1 000	1 000	1 000	1 000	4 000
Utbygging - Utvidelse Heradsbygda barnehage	17 000				17 000
Utbygging - Ny sentrumsbarnehage	-	-	4 000	25 000	29 000
	20 000	3 000	5 000	26 000	54 000

Barnehager - nytt inventar

Det er et stort oppgraderingsbehov i barnehagene i forhold til inventar og utstyr. Det avsettes 2 millioner i 2016 og 2017, til sammen 4 millioner kroner.

Oppgradering barnehager

Det avsettes 1 million kroner hvert år i perioden 2016 - 2019, til sammen 4 millioner kroner.

Midlene skal benyttes til vognskur, lekeplussutstyr, inneklima etc.

Utbygging – Utvidelse Heradsbygda barnehage

Planlegging av utvidelse av eksisterende kapasitet i Heradsbygda barnehage er i gang. Det er avsatt til sammen 17 millioner kroner i 2016. Løsningen inkluderer ønskede tiltak for å oppgradere ventilasjonsanlegg med energisparende tiltak, åpning av avdelingene mellom 1. og 2. etg, nye toalettområder, nytt og sikkert el-anlegg, samt utbedring av himling. Slike utvidelser gir mindre investeringer pr. plass og gjør Heradsbygda barnehage mer robuste i drift.

Ny sentrumsbarnehage

Kapasiteten på barnehageplasser økes ved oppgradering av Kirkeskolen til barnehage når ny skole Hønefoss syd står ferdig i januar 2019. Denne oppgraderingen vil avlaste sentrumsbarnehagene og legge til rette for barnehageplasser Hønefoss syd.

Det avsettes 4 millioner kroner i 2018 (til utredning og planlegging) og 25 millioner kroner i 2019, til sammen 29 millioner kroner.

3.3 Skoler

Skoleområdet omfatter barne- og ungdomsskoler, skolefritidsordninger og Læringsssenteret for voksne.

I 2016 blir det fokus på elevens læring, læringsmiljø, kompetanse og kvalitet i grunnskole og SFO. Læringsssenteret vil ha fokus på økt deltakertall og gjennomføring av introduksjonsprogrammet.

Det er planlagt stor utvikling på det bygningsmessige området i grunnskolen i 2016 og i neste 4-årsperiode. Sokna skole blir totalrenovert med innflytting til skolestart 2016. Ny skole Hønefoss Sør blir prosjektert og byggestart er planlagt i 2017. I Hønefoss Nord vil planene for utvidelse av Ullerål skole og fornying av Hov ungdomsskole bli konkretisert og ta form.

Det er behov for en ny gjennomgang av kapasiteten ved skolene i kommunen. Det vil i 2016 fremmes en politisk sak om ny barnehage- og skolebehovsplan.

Lovhjemler

Innholdet i grunnskolen er hjemlet i lov, forskrift og læreplaner. *Lov om grunnskolen og den videregående opplæringa* (opplæringsloven) gir barn og unge plikt og rett til grunnskoleopplæring. Formålet for skolen er blant annet å utvikle «i samarbeid og forståing med heimen, opne dører mot verda og framtida, og gi elevane og lærlingane historisk og kulturell innsikt og forankring.»

Skolefritidsordningen er hjemlet i opplæringsloven, der det heter at «Kommunen skal ha eit tilbod om skolefritidsordning før og etter skoletid for 1. – 4. årstrinn, og for barn med særskilte behov på 1. – 7. årstrinn.»

Læringsssenterets virksomhet er i tillegg til opplæringsloven også hjemlet i *Lov om voksenopplæring* (voksenopplæringsloven) og *Lov om introduksjonsordning og norskopplæring for nyankomne innvandrere* (introduksjonsloven).

Rammetabell 2016 - 2019

	2016	2017	2018	2019
Grunnlag for budsjett	249 317	255 433	256 143	256 143
Lønnskompensasjon	1 939	0		
Rammeendring	4 177	710	0	0
Netto driftsramme	255 433	256 143	256 143	256 143

Nye tiltak / endrede behov

Reduserte refusjoner fra andre kommuner	353			
Økt elevtall i grunnskolen	2 200			
Administrativ justering mellom rammeområder	-570			
Læringsssenteret for voksne - økt utgifter som følge av økt volum på grunnskoleundervisning og introduksjonsprogram for flyktninger	2 500			
Nytt krav i læreplanen, svømmeundervisning fra høsten 2016	179			
Økt naturfagundervisning 5.-7.trinn fra høsten	690	710		
Innføring av arbeidslivsfag i skolene fra høsten 2016	210			
Ringerike Karrieresenter	250			
Effektiviseringskrav	-1 635			
Sum rammeendring	4 177	710	0	0

Som nytt tiltak er en styrking av Læringsssenteret for voksne. Dette skal gjøre senteret i stand til å øke antall deltakere i undervisningen og å betjene husleien i lokalene ved Hønefoss Arena.

I grunnskolen er det fra høsten 2016 kompensert for utvidet svømmeopplæring på småskoletrinnet og arbeidslivsfag på ungdomstrinnet. Ringerike kommunes kostnader til det nyetablerte karrieresenteret er lagt inn i rammen.

Rammereduksjonen og økte utgifter til elever som undervises i andre kommuner dekkes inn gjennom innsparingen ved at det er færre skoler i 2016 enn i 2015.

I statsbudsjettet innføres det en naturfagstime mer på 5.-7. trinn.

3.3.1 Grunnskole

Skolene har ansvar for opplæringstilbudet til 3 200 barn og unge og driftes og utvikles etter nasjonale føringer og kommunalt vedtatte planer. Handlingsplan for grunnskolen beskriver skolenes faglige utviklingsområder knyttet til elevenes læringsmiljø og læring.

Planen er under revisjon. Fokusområder i 2016 er elevenes grunnleggende ferdigheter i lesing, regning og engelsk.

Kommunestyret har bedt «rådmannen intensivere arbeidet for å bedre resultatene, slik at målet om at Ringerikselevne skal ligge over landsgjennomsnittet med henhold til mestringsnivå i lesing, regning og engelsk oppnås, samt for å heve gjennomsnittlig grunnskolepoeng.»

Dette gjenspeiles i måkeindikatorene nedenfor og i sektorens tiltak.

3.3.1.1 Måleindikatorer og status

Område	Status	Status	Mål	
	2014	2015	2016	2016-2018
Brukerperspektiv				
Målt kvalitet				
Læringsutbytte; nasjonale prøver 5. trinn <ul style="list-style-type: none"> Elevens score på nasjonal prøve i lesing (nasjonalt snitt 50) Elevens score på nasjonal prøve i regning (nasjonalt snitt 50) 	48	Gjennomføres i oktober	50	51
Læringsutbytte; nasjonale prøver 8. trinn <ul style="list-style-type: none"> Elevens score på nasjonal prøve i lesing (nasjonalt snitt 50) Elevens score på nasjonal prøve i regning (nasjonalt snitt 50) 	49	Prøveresultat ikke klart	50	51
Grunnskolepoeng <ul style="list-style-type: none"> (nasjonalt snitt 2015 er 40,8) 	38,3	38,5	39	40
Spesialundervisning <ul style="list-style-type: none"> Andel elever med spesialundervisning (nasjonalt snitt 8 %) Andel elever med spesialundervisning som når målene i sin individuelle opplæringsplan og spesialundervisning avsluttes 	8,7 %	Tallene kommer i oktober	8 % 10 %	7,5 % 10 %

Område	Status	Status	Mål	
	2014	2015	2016	2016-2018
Opplevd kvalitet				
Trivsel <ul style="list-style-type: none"> • Elevene på 7. trinn sin opplevelse av trivsel på skolen (nasjonal indeks 4,4) • Elevene på 10. trinn sin opplevelse av trivsel på skolen (nasjonal indeks 4,2) 	4,4 4,2	Undersøkelsen gjennomføres før jul	4,5 4,5	4,5 4,5
Mobbing <ul style="list-style-type: none"> • Andel elever som på 7. trinn som har opplevd mobbing 2-3 ganger i måneden eller oftere (nasjonalt snitt 4,7 %) • Andel elever som på 10. trinn som har opplevd mobbing 2-3 ganger i måneden eller oftere (nasjonalt snitt 4,7 %) 	4,5 % 4,1 %	Undersøkelsen gjennomføres før jul	4 % 4 %	4 % 4 %

De fleste måleindikatorne ovenfor tar utgangspunkt i nasjonale tester og undersøkelser og sammenligner elevene i Ringerike med landsgjennomsnittet. Noen er også basert på lokale registreringer. De nasjonale skalaene benyttes.

3.3.1.2 Tiltak

Sektoren har ulike tiltak for å nå målene som er satt for sektoren

Ungdomstrinn i utvikling

Ungdomsskolene og 1.-10. skolene gjennomfører prosjektet Ungdomstrinn i Utvikling, som skal gi mer praktisk og relevant undervisning på ungdomstrinnet. Skolene i Ringerike har fokus på regning og lesing. De har egne ressurspersoner på områdene, får direkte veiledning av Høgskolen i Buskerud og Vestfold og av utviklingsveilederne i Buskerud. Dette støtter opp under det lokale arbeidet på hver skole. Prosjektet går over 3 semester og startet høsten 2015.

Parallelt med dette fokuserer også 1.-7. skolene på videreutvikle kvaliteten på arbeidet med grunnleggende ferdigheter. Skolene jobber internt, deltar på nettverk og samlinger og benytter bl.a. nasjonalt utarbeidet materiell for det skolebaserte arbeidet. Dette er vesentlige tiltak for å nå sektorens mål.

Videreutdanning

Et annet tiltak for å nå målene er videreutdanning. 19 lærere tar skoleåret 2015-16 kompetansegivende videreutdanning etter en nasjonal strategi. Engelsk, matematikk, naturfag og norsk for minoritetsspråklige prioriteres. Utgiftene deles mellom stat og kommune. Ordningen bidrar til økt kompetanse og kvalitet. Antall lærere som vil få kompetansegivende utdanning fra høsten 2016 vil rådmannen komme tilbake til. Det er ønskelig at dagens nivå videreføres.

Læringsmiljø

Arbeidet for et godt læringsmiljø fortsetter. Fra og med 2016 brukes det forebyggende opplegget «Mitt Valg» på barnetrinnet på alle skoler i kommunen. Kommunens kompetanse på arbeidet mot mobbing videreutvikles ved at representanter for ansatte i skole og PPT skolerer i regi av Fylkesmannen og Mobbeombudet. Disse utgjør en lokal ressursgruppe på området.

Lederutvikling

Rektorene og lederteamene på skolene deltar i lokale og regionale ledernetverk som har fokus på sentrale elementer i skoleledelse og skoleutvikling. Ringerike samarbeider med fire nærliggende kommuner om dette. Lederne i skolene har høy formell skolelederutdanning. Nyansatte og avdelingsledere oppfordres og oppmuntres til å gjennomføre «rektorskolen»

3.3.2 Skolefritidsordningen (SFO)

Skolefritidsordningen (SFO) er et frivillig tilbud som skal legge til rett for lek, kultur- og fritidsaktiviteter med utgangspunkt i alder og interesser hos barna. Kommunens SFO – plan, som beskriver målsettinger for innholdet blir revidert i løpet av 2016.

I 2016 vil samarbeidet mellom skole og SFO vektlegges og det vil bli arbeidet med videreutvikling av kvalitet og kompetanse hos medarbeiderne. SFO tilbyr i 2016 opplegg i skolens ferier og om sommeren. Dette er en videreføring av tilbud som tidligere ble gitt i regi av barneverntjenesten under tittelen «Aktiv ferie». Skolene skal samarbeide om dette.

3.3.3 Læringscenteret for voksne

Læringscenteret har ansvar for opplæring av voksne fra Ringerike, Hole og Jevnaker kommune. Skolen tilbyr opplæring på grunnskoleområdet og i norsk og samfunnskap for innvandrere. I tillegg har skolen ansvaret for skoletilbudet til flyktninger som bosettes i kommunen, jf. Introduksjonsprogrammet.

3.3.3.1 Målformuleringer og status

Område	Status 2014	Status 2015	Mål	
			2016	2017-2019
Brukerperspektiv				
Målt kvalitet				
<ul style="list-style-type: none"> Andel deltakere som fullfører grunnskole for voksne med minimumskaraktér 2 i alle fag 	50 %	64 %	65 %	75 %
<ul style="list-style-type: none"> Andel spor 2 deltakere som består alle delprøvene på norskprøve A2-nivå innen ett år (Ny prøve) 		50 %	50 %	50 %
<ul style="list-style-type: none"> Andel avsluttede introdeltakere ut i videre utdanning eller jobb (Gjennomsnitt for landet 44 %) 	55 %	Kommer ved årsskiftet	60 %	70 %

Læringscenteret flyttet i januar hele sin virksomhet til Hønefoss Arena i Schjongslunden. Det å ha all undervisning på ett sted i nye og tilpassede lokaler har ført til forbedret læringsmiljø for deltakere og tilsatte. Læringscenteret har fokus på kvalitet i opplæringen og god flyt (gjennomstrømming) av deltakere.

Økt antall flyktninger innebærer blant annet at Læringscenteret må utvide deltakertallet og antall ansatte.

Et viktig innsatsområde 2016 er å videreutvikle systemer og rutiner både internt og i samarbeid med andre enheter i kommunen. Målet er å få til en god gjennomstrømming av deltakere så flest mulig kommer seg videre i utdanning og jobb.

3.3.4 Investeringer

Investeringer skole	2016	2017	2018	2019	SUM
IKT - Skole	3 000	2 700	2 700	2 700	11 100
Skoler - Nytt inventar	5 000	5 000			10 000
Eiendom - Oppgradering skolebygg	5 000	5 000	3 000	3 000	16 000
Eiendom - Varme Haugsbygd/Vang skoler	5 000				5 000
Utbygging - Ny skole med flerbrukshall Hønefoss syd	36 500	121 000	121 000	21 000	299 500
Utbygging - Sokna skole totalrenovering	37 000				37 000
Utbygging - Skolebygg Hønefoss nord	2 000	17 500	91 000	100 000	210 500
Utbygging - Nes skole ny barneskolefløy			1 000	11 000	12 000
	93 500	151 200	218 700	137 700	601 100

IKT - Skole og barnehage

Det er avsatt 2,7 millioner kroner til innkjøp av PCer til 8. trinn høsten 2016. Dette er en videreføring av summen fra tidligere år og viktig for utvikling av elevenes digitale kompetanse og læring. Ordningen ble innført skoleåret 2007-2008, og ordningen evalueres i løpet av 2016.

Nytt inventar

Det videreføre 5 millioner kroner i 2006 og 2017 til en helhetlig innvendig fornying på enkelte skoler slik at de framstår som «nye» og oppdaterte på inventarsiden. De eldste skolene som ikke er planlagt ut- eller ombygd i 4-årsperioden, er prioriterte. Oppgraderingen på dette feltet skal bidra til økt trivsel og læring.

Oppgradering skolebygg

Det videreføre en årlig avsetning til oppgradering av skolebygg. Den er satt til 5 millioner kroner årlig i årene 2016-2017, og 3 millioner kroner videre. Midlene benyttes til å dekke mindre utbedringer av bygg, tekniske anlegg og funksjonelle behov. Typiske kostnader er tilrettelegginger for elever med spesielle behov, mindre bygningsmessige oppgraderinger for å øke funksjonalitet og kapasitet, tilfredsstillende krav til akustikk, lys og arbeidsplasser for ansatte og til fornying av foreldete tekniske anlegg.

Varme Haugsbygd/Vang skole

For 2016 konverteres det til vannbåren varme på Haugsbygd ungdomsskole. Tiltaket er en del av satsingen på energi og klima. På Vang skole er det vannbårent varmeanlegg etablert etter år 2000. Vi planlegger å etablere en felles miljøvennlig energisentral for både Vang og Haugsbygd skoler. Forstudie for valg av løsning ble fullført i 2015. Denne vil danne grunnlag for valg av løsning.

Ny skole med flerbrukshall Hønefoss sør

Det avsettes ca 300 millioner kroner i perioden 2017-2019 til prosjektering og bygging av ny skole Hønefoss sør. Byggestart er planlagt til 2017. Ferdigstilling av skolen er planlagt til 1. januar 2019. I 2015 brukes det 40 millioner kroner til forprosjekt og kjøp av tomt.

Sokna skole – totalrenovering

Arbeidet med fornying av Sokna skole fullføres i 2016. Budsjettet til skolen er 70 millioner kroner inkludert 3 millioner kroner til inventar. De resterende 37 millioner kroner bevilges i 2016.

Skolebygg med flerbrukshall Hønefoss nord

Det avsettes til sammen 308 millioner kroner i økonomiplanperioden til prosjektering og utbygging av Ullerål skole, ny flerbrukshall og rehabilitering eller nybygg ved Hov ungdomsskole. Framdriftsplaner vil foreligge i løpet av 2016. Begge skolene må rehabiliteres. Flerbrukshall planlegges parallelt for å dekke behovet for kroppsøvningsarealer til begge skolene.

Nes skole

Dagens barneskolefløy er dårlig og bør rives. Det må da trolig bygges opp igjen et tilbygg for at skolen skal ha funksjonelle og gode lokaler. Ut fra dagens elevtall kan størrelsen på tilbygget reduseres i forhold til eksisterende fløy, og det settes derfor av 12 millioner kroner for å dekke dette behovet mot slutten av planperioden.

3.4 Kultur

Kulturområdet omfatter biblioteket, kulturskolen og det generelle kulturarbeidet. Kultursektoren arbeider for å opprettholde og videreutvikle kulturområdet ut fra lovverk og mål innenfor de tildelte rammer.

Arbeidet med å utarbeide en helhetlig kulturplan for Ringerike kommune fortsetter. Kulturplanen med satsningsområder, muligheter og samarbeid legges fram til politisk behandling i våren 2016.

I kulturarbeidet fordeles tilskudd til lag, organisasjoner og arrangementer og det gis råd og veiledning til arrangører. Kultursektoren er involvert i utstillinger og arrangement og har ansvar for søknader om spillemidler og utleie av kommunens idrettshaller.

Rammetabell 2016-2019

	2016	2017	2018	2019
Grunnlag for budsjett	21 370	24 089	24 089	24 089
Lønnskompensasjon	42	0		
Rammeendring	2 677	0	0	0
Netto driftsramme	24 089	24 089	24 089	24 089

Nye tiltak / endrede behov

Kulturadministrasjonen - Tilskuddsportalen	110			
Kulturadministrasjonen – kulturleder i hel stilling	616			
Biblioteket – styrking av budsjettet til for å utvide tjenestetilbudet, kommunal andel til prosjekter	400			
Kulturskolen – rektor i hel stilling og kompensasjon for økte utgifter til husleie, renhold og fellesutgifter	400			
Ringerikshallen - videreføre tilbudet	300			
Tilskudd trossamfunn - økt tilskudd	1 000			
Effektiviseringskrav	-149			
Sum rammeendring	2 677	0	0	0

Rammeøkningen gjelder økte tilskudd til tros- og livssynssamfunn i tråd med ny beregningsmodell. Det er satt av midler til noen stillingsendringer på kulturområdet for å styrke og videreutvikle kommunens kulturskole og kulturforvaltning.

3.4.1 Det generelle kulturarbeidet.

Det generelle kulturarbeidet omfatter kommunal egenaktivitet, forvaltning og tilskuddsordninger. Innenfor disse tre områdene ligger Den Kulturelle Spaserstokken, Den Kulturelle Skolesekken, Ungdommens Kulturmønstring og mindre arrangementer i tilknytning til for eksempel Riddergaarden. Forvaltningsområdene inkluderer planer og strategier innen idrett, kunstforvaltning og kultur. Tilskuddsområdene består av idrettstilskudd, kulturmidler, kulturaktiviteter og tros- og livssynstilskudd. I tillegg er det en del institusjoner som får faste tilskudd over kulturbudsjettet, som Buskerudmuseet, Ringerike Kultursenter og Buskerud Teater.

I 2016 vil hovedfokus være å utarbeide en kulturplan, samt å gjennomgå og revidere rutiner og avtaleverk i tilknytning til kulturforvaltningen.

3.4.2 Kulturskole

Kulturskolen holder til i Hønefoss sentrum og gir undervisning i musikk- og kunsthøgskolen. Kulturskolen har undervisning både for talent og for bredde. Hovedmålgruppe er barn og unge.

Kulturskolen er hjemlet i Opplæringsloven, der det heter at alle kommuner skal ha et musikk- og kulturskoletilbud til barn og unge.

3.4.2.1 Målformuleringer og status

Område	Status 2014	Status 2015	Mål	
			2016	2017-2019
Brukerperspektiv				
Målt kvalitet				
<ul style="list-style-type: none"> Andel av personalet med fagutdanning 	Ny indikator	80 %	80 %	80 %
<ul style="list-style-type: none"> Dekningsgrad: Andel elever i grunnskolealder i kommunens kulturskole 	Ny indikator	6 %	6,5 %	8 %

Ringerike kommune har i dag en relativt liten andel elever i kulturskolen i forhold til sammenlignbare kommuner og statlige mål.

Ringerike kulturskole tilbyr undervisning i instrumenter og kunsthøgskolen. Det er et mål å øke elevtallet de kommende år. Fra 2016 vil det bli tilbud om drama/teaterundervisning. Det er et mål å gjøre kulturskolen til en mer aktiv og åpen integreringsarena, der elever fra ulike kulturer møtes, utveksler kulturelle uttrykk og skaper nye prosjekter sammen.

3.4.3 Bibliotek

Ringerike bibliotek skal være et sted for informasjon, kunnskap, livslang læring og deltakelse. Det skal også være et sted for opplevelse, kreativitet, trivsel og rekreasjon.

Hovedbiblioteket ligger i Hønefoss, med avdelinger på Sokna, Nes og i Ringerike fengsel. Ringerike bibliotek er en inkluderende og uavhengig møteplass. Biblioteket formidler litteratur og kunnskap, og tilbyr varierte aktiviteter og arrangementer gjennom hele året. Ringerike biblioteket tilbyr også digitale bibliotekstjenester.

Biblioteket er hjemlet i Lov om folkebibliotek.

3.4.3.1 Målformuleringer og status

Område	Status 2014	Status 2015	Mål	
			2016	2017-2019
Brukerperspektiv				
Målt kvalitet				
Antall utlån	82 667	82 000	82 000	81 000
Fysiske besøk - hovedbiblioteket	92 671	92 800	92 800	93 000
Antall arrangementer	20	22	32	36
Litteraturformidling og bibliotekopplæring for skoler, barnehager o.a.	Ny indikator	40	44	49
Selvbetjeningsgrad (utlån på automat, fornyelser per nett og sms)	Ny indikator	50 %	50 %	60 %

På nasjonalt nivå har både tallene for utlån og besøk vist synkende kurver. Biblioteket ønsker å stimulere til økt bruk gjennom flere arrangementer og aktiviteter, og bedre markedsføring av bibliotekets tilbud og tjenester.

3.4.4 Investeringer

Investeringer kultur, idrett, kirke	2016	2017	2018	2019	SUM
Kultur - Selvbetjente bibliotek	500				500
Eiendom - Rehabilitering Schjongshallen	3 000	-			3 000
Eiendom - Røsholmstranda	5 000				5 000
Eiendom - Krematoriet	400		2 000		2 400
Tilskudd til RKF - Gjenoppbygging Hønefoss kirke		26 300	18 000		44 300
Tilskudd til RKF - Oppgradering og utvikling kirker	1 400	360	-	-	1 760
	10 300	26 660	20 000	-	56 960

Meråpne bibliotek

Arbeidet med «Meråpne bibliotek» startet i 2015. Første del av prosjektet, å installere alarmporter og ny merking av alle bøker gjennomføres i 2015. Det er budsjettert med kr. 500 000 til noe ombygging i 2016, slik at låntakere kan benytte bibliotekene også utenom betjent åpningstid fra høsten 2016.

Schjongshallen (Ishallen)

I 2015 er det lagt nytt isbanedekke i Schjongshallen, lagt radonsperre og skifta isvant, etablert ny utvendig rømningstrapp, nye branndører og nye nød- og ledelys.

Opprinnelige pumper og shunter er i stor grad teknisk foreldet eller har mistet funksjonene og skal byttes. Det er derfor budsjettert med 3 millioner kroner i 2016 til å ferdigstille arbeidet i ishallen.

Ringerike Ishockeyklubb har bidratt med 2 millioner kroner til oppgraderingen av hallen. På det nye kjøleanlegget vil det være kommunal styring og drift, men Ishockeyklubben vil fortsatt ha ansvar for vedlikehold av isflaten.

Røsholmstranda

Ringerike kommune har i 2015 inngått avtale med Ringerike og Hole Røde Kors om leie og drift av Røsholmstranda. Avtalen innebærer at kommunen har ansvar for sanitærbygg og ytre vedlikehold på kafébygget. Området skal oppgraderes og stranden skal gjøres mer attraktiv og publikumsvennlig og det er avsettes 5 millioner kroner til oppgradering av uteområdet, vedlikehold av kafébygget, og oppgradering av sanitærforhold.

Krematoriet

Det er satt av 400 000 kroner til ny kistehåndtering og tiltak som gjør krematoriet livssynsnøytralt i 2016. Det forslås å sette av penger til nytt orgel i 2018.

Tilskudd til Ringerike kirkelige fellesråd

Kommunens del av investeringene i ny Hønefoss kirke er til sammen 44,3 millioner kroner i 2017 og 2018.

I de to kommende årene avsettes det 1,4 millioner kroner til stasjonært slukkeanlegg i Tyrstrand kirke, sanitæranlegg og utvidelse av redskapshus i Veme kirke og universell utforming i Nes kirke.

I 2017 avsettes det 360 000 kroner til universell utforming i Hval kirke og sanitæranlegg og utvidelse av redskapshus i Veme kirke.

3.5 Helse og omsorg

Sektoren er organisert i 14 enheter og omfatter følgende tjenester:

- hjemmebaserte tjenester
- tjenester til funksjonshemmede
- institusjoner med korttidsopphold, langtidsopphold og dagopphold
- psykisk helse og rus
- krisesenter
- legevakt
- NAV
- miljørettet helsevern og smittevern
- RingeriksKjøkken med servicesentrene

Sektoren har tilbud om ulike avlastningstjenester, omsorgslønn og brukerstyrt personlig assistanse for at kommunens innbyggere med pleie og omsorgsbehov skal kunne bo lengst mulig i eget hjem.

Ringerike kommune har organisert tjenestetildelingen i eget tildelingskontor. Her er også koordinerende enhet som koordinerer tjenester til brukere med sammensatte og langvarige tjenestebehov. Tjenester tildeles etter veileder til tildelingspraksis jf. Helse – og omsorgstjenesteloven, helsepersonelloven, pasient- og brukerrettighetsloven, forvaltningsloven og verdighetsgarantien.

Rammetabell 2016-2019

	2016	2017	2018	2019
Grunnlag for budsjett	590 124	614 159	614 159	614 159
Lønnskompensasjon helårseffekt	3 535			
Sum rammeendring	20 500	0	0	0
Netto driftsramme	614 159	614 159	614 159	614 159

Nye tiltak/ endrede behov

Styrking av tjenesten	7 000			
Lønns- og prisvekst interkommunalt samarbeid og driftstilskudd leger	818			
Drift av lovpålagte kommunale øyeblikkelig hjelp plasser	7 620			
Økte tjenester til flyktninger	10 360			
Styrking av helsekontoret på Hvalsmoen transittm	400			
Administrativ justering mellom rammeområder	-1 396			
Effektivisering	-4 302			
Sum rammeendring	20 500	0	0	0

Budsjettet for 2016 tar utgangspunkt i faktisk driftsnivå i 2015. Utfordringen i 2016 er å drive tjenestetilbudet slik at flere ressurser kan settes inn lenger ned i omsorgstrappen (forebyggende arbeid).

RingeriksKjøkken fikk en reduksjon i pris på mat til hjemmeboende under behandling av Budsjett 2015. Det førte til en svikt i inntekt på 1,3 millioner kroner. Svikten i inntekt har ikke RingeriksKjøkken eller sektoren greid å finne dekning for i 2015. Dette dekkes opp i forslaget til budsjett 2016.

Sektoren må i perioden 2016 - 2019 videreføre det gode arbeidet med effektivisering, kompetanseheving og strukturendring for å få en effektiv og god organisasjon som holder sin budsjettamme. Sektoren ønsker å fokusere ytterligere på forebyggende arbeid ved å dreie tjenester til et lavere omsorgsnivå.

Interkommunalt samarbeid gjelder Ringerike interkommunale legevakt og Hønefoss krisesenter. Økning i lønns- og øvrige driftsutgifter fører til en økning i kommunens årlige tilskudd. Økning i driftstilskudd til leger relateres til økt sats.

Et viktig virkemiddel i samhandlingsreformen er etablering av kommunalt øyeblikkelig-hjelp-plasser. Dette tilbudet har inntil nå blitt finansiert av øremerkede tilskudd. Fra 2016 skal kommunen sørge for tilbud om døgnopphold for helse- og omsorgstjenester til pasienter og brukere med behov for øyeblikkelig hjelp. Penger til dette overføres i rammetilskuddet. Det er behov for en rammeøkning på 7,62 millioner kroner.

Økte tjenester til flyktninger er i hovedsak grunnet økning i antall flyktninger som bosettes i kommunen i 2016. Det samme gjelder styrking av helsekontoret på Hvalsmoen. Her vil finansiering komme via statlige tilskudd.

Samhandlingsreformen legger til grunn at kommunene skal ta et større ansvar for behandling og oppfølging av pasienter også innenfor psykisk helse og rus. Antall døgnplasser i sykehus reduseres. Denne omleggingen fører til at kommunen har fått større ansvar for flere brukere med omfattende psykisk helse og rusproblematikk. Det er behov for å styre ressurser til tjenester i bolig. Det er også viktig å arbeide aktivt for å sikre tilstrekkelig kompetanse til å håndtere personer med alvorlige og sammensatte problemer. Regjeringen tar sikte på å innføre betalingsplikt for utskrivningsklare pasienter i psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert rusbehandling tidligst fra 1. januar 2017.

Ve terrasse har lenge stått ubrukt. Bygningen har 8 leiligheter og fellesareal. Bygget oppgraderes nå til dagens standard og tilpasses brukergruppen psykisk helse og rus. Kostnader til utbedring belastes Boligstiftelsen som så belastes sektoren. Boligen bemannes med kompetanse på brukergruppens utfordringer. Planlagt innflytning er juni 2016.

Året 2016 brukes til å stabilisere drift og øke nødvendig kompetanse. Sektoren vil løse effektiviseringskravet på 0,5 % ved innføring av nærledelse, noe som forventes å gi en nedgang i sykefravær. Det forventes også en effektivisering på logistikk og innkjøp.

3.5.1 Sentrale utfordringer

Kompetanseutvikling

Utviklingen etter innføringen av samhandlingsreformen er at en større del av helse- og omsorgstjenestene leveres i kommunene. Vi ser en reduksjon i antall liggedøgn. Vestre Viken HF har den korteste liggetiden i Helse sørøst. Antall reinnleggelses er lavt. Dette sier noe om kvaliteten i behandlingen på sykehuset og at de kommunale tjenestene er gode.

Målet er å hjelpe brukeren til et best mulig liv, der brukeren selv opplever å mestre livet i tråd med egne mål. En annen målsetning er at brukeren unngår forverring og komplikasjoner slik at en opplever å være selvhjulpel i størst mulig grad lengst mulig. Dette stiller store krav til kompetanse i kommunen. Rådmannen ønsker å øke sykepleierkompetanse. Det er også nødvendig å vurdere legedekning i institusjonene. Det er nødvendig med fortsatt tett og godt samarbeid med fastlegene og sykehuset.

Helse og omsorg vil i perioden satse på kompetansehevede tiltak og videreutvikling av egne ansatte. God kompetanse på riktig nivå, rett sted og rett tid er en forutsetning for gode og effektive tjenester. Det er siste året startet kvalitetsforbedrende nettverksgrupper innen brukerstyrt personlig assistanse, tildelingsarbeid, hverdagsrehabilitering, kompetanseplanarbeid og nettverksarbeid innen rus og psykisk helse. Dette gjøres som en del av 6-kommuners-samarbeidet

Ringerike kommune satser på lærlinger. Vi har siste året økt antall lærlinger og innen 2018 vil det være 38 ordinære lærlinger i sektoren. Det kreves god og systematisk oppfølging av denne gruppen, i tillegg til at flere ansatte får veiledningskompetanse gjennom arbeidet med lærlinger.

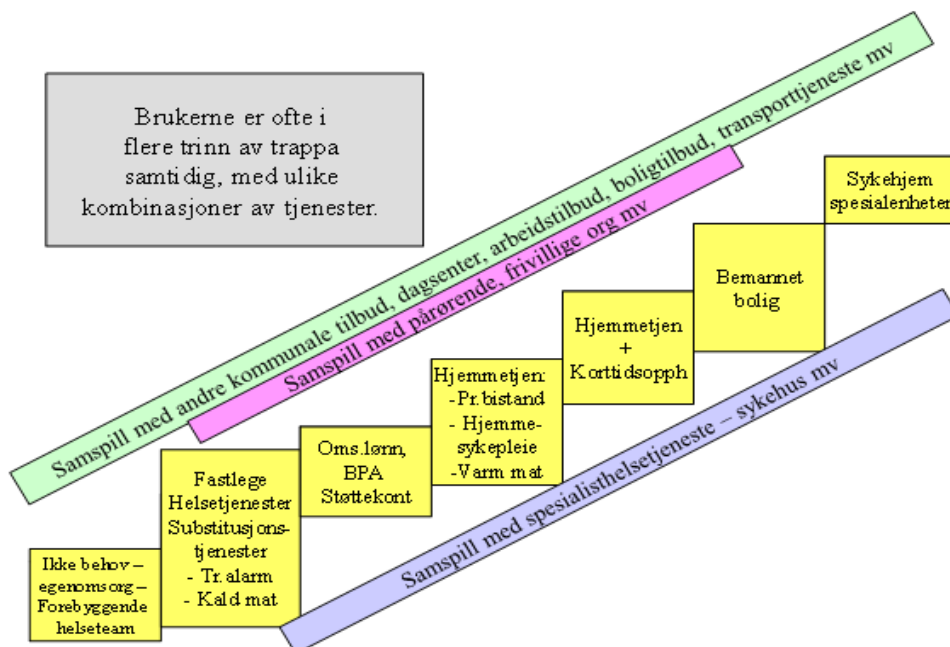
Ledelse

Helse og omsorg har siste året gjennomført endringer i organisering og lederstruktur. Sektoren består i dag av 14 enheter, og det er innført lederteam på alle enhetene. Dette for å sikre bedre og tettere oppfølging av ansatte og tjenestene som produseres. Det vil i handlingsplanperioden være fokus på å videreutvikle lederteamene til å bli trygge og selvstendige slik at de på selvstendig grunnlag jobber med kompetanse og kontinuerlig forbedringstiltak på egen enhet innenfor de tildelte økonomiske rammer. Elektronisk kvalitetssystem implementeres i alle enheter i løpet av 2016.

Helse og omsorg vil i 2016 arbeide med ny planstruktur. Det er et mål å ha realistiske og fremtidsrettede planverk slik at utvikling av helse- og omsorgstilbudet skjer i tråd med befolknings og sykdomsutvikling i kommunen.

Videreutvikling av omsorgstrappen med satsning på forebyggende tjenester

I Ringerike kommune prioriteres tjenestene etter BEON⁵-prinsippet, som best illustreres gjennom en omsorgstrapp. Jo høyere opp i trappen desto mer inngrepende tjenester.

Dagtilbud, hverdagsrehabilitering og hjemmetjenester er tjenester nederst i trappen, hvor brukeren aktivt kan bidra til å beholde, gjenopprette, eller øke funksjonsnivå.

Lengst opp i omsorgstrappen finnes institusjoner og spesialenheter. Den demografiske utviklingen i Ringerike kommune vil i tiden fremover gi en økning i andel eldre over 90 år. Forskning viser at forekomst av demens øker i tråd med økende alder. Denne gruppen pasienter er i dag utfordrende å ivareta i eget hjem. Tilgangen på omsorgsboliger tilpasset demente er ikke tilpasset dagens behov og søkes løst ved nybygg i nær fremtid. Dette fører til at en stor del av institusjonsplassene blir prioritert til demente. Dekningsgraden for institusjonstjenestene i Ringerike kommune er lavere enn kommunegruppe 13. Dette kompenseres ved at vi har høyere tjenestevolum på hjemmetjenester, som igjen fordrer en stram og effektiv tildelingspraksis med tildeling på best effektive omsorgsnivå.

Det er et mål å redusere tildelte timer. Dette vises i måleskjema. Slik omsorgstrappen er organisert i dag mangler det viktige tilbud lengst nede i trappen. Her nevnes blant annet dagsenter som felles møteplass, forebyggende hjemmebesøk, og godt utbygd hverdagsrehabiliteringstilbud. Omsorgstrappen videreutvikles ved å etablere tilbud lengre ned i trappen. Dette er mulig dersom man omprioriterer ressurser innenfor sektoren.

Forebyggende hjemmebesøk

Hjemmetjenestene kan forebygge, legge til rette for å redusere fare for funksjonssvikt og sykdomsutvikling. Omsorgstrappen videreutvikles ved å tilby forebyggende hjemmebesøk til eldre som fyller 78 år. Formålet er å skape en aktiv brukerrolle og større grad av trygghet for friske eldre. Besøkene skal fungere både som informasjonskanal og styrke de eldre sine ressurser og tro på egen evne til å ta vare på sin egen helse. Forebyggende hjemmebesøk knyttes til de øvrige helsetjenester og aktivitetstilbud.

⁵ BEON-prinsippet - Beste effektive omsorgsnivå

Hverdagsrehabilitering

Prosjektet har vært finansiert av prosjektmidler, i alt 1,5 millioner kroner i perioden 2013-2015. Det søkes prosjektmidler også for 2016. To stillinger (ergoterapeut og fysioterapeut) er øremerket hverdagsrehabilitering. I tillegg er det fire hjemmetrenere. Midlene brukes til å finansiere hjemmetrenere og vikar for ergo- og fysioterapeut.

Ved å arbeide målrettet med å gjøre brukeren mest mulig selvhjulpent, kan behovet for langvarige og omfattende tjenester i mange tilfeller reduseres. Resultatet er at behov for institusjonsplass utsettes. Brukeren vil tidlig motta et tverrfaglig tilbud med fokus på rehabilitering og mestring. Den enkelte vil få økt livskvalitet, lengre levetid og større mulighet for å mestre hverdagen i eget hjem.

Dette krever et tett samarbeid mellom tjenestetildeling, korttidsinstitusjon og den aktuelle hjemmetjeneste. Resultatene fra prosjektet i Ringerike kommune er gode. Denne tjenesten prioriteres, slik at dette arbeidet kan videreføres dersom tilskuddsordning ikke fortsetter.

Nasjonalt læringsnettverk for helhetlig pasientforløp implementeres som metode. Dette er kompetansehevende tiltak, satsning på brukermedvirkning og pasientsikkerhet.

Kommunikasjon og samhandling

For å møte fremtidens utfordringer må helse- og omsorgstjenesten utvikle samspillet og gi større rom for de frivillige og pårørende. Frivillig arbeid krever oppfølging og systematisk arbeid innen sektoren. Det vil derfor utarbeides en strategi for hvordan dette kan håndteres. Som et tiltak for å styrke samarbeidet med utdanningsinstitusjoner og frivillighet planlegges gjennomføring av Livsgledeuke og VÅR- konferansen i 2016.

Arbeidet med effektivisering, omstilling og strukturendring har medført nedgang i antall årsverk. Kvaliteten og tilliten til tjenestene har blitt utfordret. I løpet av 2016 vil man opprette pårørendeutvalg ved institusjonene. Dette for å etablere kanaler for dialog, tilbakemelding og aktiv deltakelse. Tanken er at brukerutvalg kan bidra til åpenhet, felles forståelse og forebygging av konflikter.

Det opprettes eget brukerutvalg for Helse og omsorg i løpet av 2016, rådmannen vil fremme en sak om dette.

Dialog og samhandling med egne ansatte er viktig. Helse og omsorg er en stor og omfattende sektor. For å ivareta informasjon og samhandling har sektoren prioritert å arrangere MKS-samlinger fire ganger i året. Dette videreføres.

Folkehelsemeldingen skal revideres innen utgangen av 2016.

Målstyring

Kommunen er gjennom helse- og omsorgstjenesteloven pålagt å drive systematisk kvalitetsforbedring. Dette arbeidet har ikke vært godt nok prioritert siste år, og det er derfor nødvendig å utarbeide en kvalitetsplan i handlingsperioden. Det skal defineres viktige kvalitetsindikatorer som kan kobles opp mot pasient- og brukerundersøkelser. Dette gir et mer fullstendig bilde av kvaliteten i tjenestene.

Helse og omsorg skal i 2016 implementere elektronisk kvalitetssystem med egen avviksmodule. Dette betyr at sektoren gjennom hele 2016 vil jobbe med kvalitetssikring av tall.

3.5.2 Tjenesteområdene

3.5.2.1 Tildelingskontoret med koordinerende enhet

Ringerike kommune har organisert tjenestetildelingen i eget tildelingskontor. Her er også koordinerende enhet. Tjenester tildeles etter veileder til tildelingspraksis jf. Helse- og omsorgstjenesteloven, helsepersonell loven, pasient og brukerrettighetsloven, forvaltningsloven og verdighetsgarantien.

Fokusområder i perioden vil fortsatt være å arbeide for et enhetlig tildelingskontor med felles praksis mellom saksbehandlere. For å oppnå felles praksis må man ha felles forståelse og terskel for tildeling og utmåling av tjenester. Det trengs felles samhandling med utfører for å bedre relasjoner og rolleforståelse mellom tildeler og utfører ut fra målet om å tildele tjenester lavest mulig i omsorgstrappen.

3.5.2.2 Hjemmetjenester

Hjemmetjenester omfatter hjemmesykepleie og praktisk bistand i hjemmet i tillegg til ansvar for trygghetsalarm og matombringing.

Tjenesten er regulert i henhold til Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester og Lov om pasient og brukerrettigheter.

Fokus i perioden er god og aktiv bruker og pårørendemedvirkning med tett og kontinuerlig dialog mellom Tildelingskontoret og hjemmetjenester. Det vil også være avgjørende med god struktur, veletablerte rutiner og økt faglig kvalitet i tjenesten.

Brukerfokuset «Hva er viktig for deg?» skal være kjent for alle ansatte. Kunnskap om omsorgstrappen, hverdagsrehabilitering, helhetlig pasientforløp og innføring av kvalitetsforum er satsningsområder.

3.5.2.3 Tjenester til funksjonshemmede (TTF)

TTF gir i dag tjenestetilbud til brukere hovedsakelig i døgnbemannet bofelleskap, men også ambuleringstjeneste, dagsenter og arbeidssenter.

Tjenesten er regulert i henhold til Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester og Lov om pasient og brukerrettigheter. Tjenester til funksjonshemmede vil ha samme satsningsområde som for hjemmetjenester.

3.5.2.4 Institusjon

Enheten har ansvar for langtidsbrukere med stort pleiebehov, samt brukere med behov for korttid- og avlastningsopphold. Tjenesten er regulert i Forskrift for sykehjem og boform for heldøgns omsorg og pleie.

Arbeidet med å bedre internkontroll og innføre standardiserte prosedyrer fortsetter også i 2016. Målsetningen er et veletablert og «levende» internkontrollsystem. Også her vil god struktur, veletablerte rutiner og økt faglighet være satsningsområder. Institusjonstjenestene vil arbeide med aktivitet tilpasset brukerens behov og ressurser. Dette for å skape en meningsfull hverdag.

3.5.2.5 Målformuleringer og status

Område	Status	Status	Mål	
	2014	2015	2016	2017-2019
Brukerperspektiv				
Målt kvalitet				
Ambulerende hjemmetjeneste, hjemmetjeneste i bofelleskap og institusjon				
Fravær av alvorlige feilmedisinering	Ikke data	Ufullstendig	0	0
Antall brukere som har deltatt i hverdags-rehabilitering	20	36	45	45 - 60
Antall avtalte tjenestebesøk som tjenesten selv avlyser	Ikke data	Ikke data gode nok	Måle i 2016 Sette mål for 2017-2019	
Iverksettingstid av vedtak hjemmetjenester	Ikke data	Ikke data	Måle i 2016 Sette mål for 2017-2019	

Område	Status	Status	Mål	
	2014	2015	2016	2017-2019
Brukerperspektiv				
Målt kvalitet				
Ambulerende hjemmetjeneste, hjemmetjeneste i bofelleskap og institusjon				
Antall fall fordelt etter alvorlighetsgrad	Ikke fullstendig data	Ikke gode nok data. Totalt antall registrerte fall pr. sept. 2015 er 113	Måle i 2016 Sette mål for 2017-2019	
IPLOS registrering - antall med aktive vedtak med ufullstendig utfylt kartlegging	Ikke data	Finne frem til målemetode	Måle i 2016 Sette mål for 2017-2019	
Antall forventningsavklaringer ved inntak i %	Ikke data	80 %	100 %	100 %
Psykisk helse og rus				
Antall brukere med individuell plan	Ca. 20	25	25	25
Det er gjennomført forventnings-samtaler med bruker	Ikke sikre data	70 %	85 %	90 %
Tildelingskontoret				
Gjennomsnittlig liggetid på sykehuset etter at pasienten er definert som utskrivningsklar		0-3 døgn	0-3 døgn	0-3 døgn
Andel korttidsplasser belagt med korttidspasienter	75-89 %	90-100 %	90-100 %	90 – 100 %
Gjennomsnitt tildelte tjenester pr. uke pleie og omsorg utenfor institusjon	7,9 timer	7,8 timer	7,7 timer	7,5 timer

Tall kan hentes ut fra egne registreringer, KOSTRA, IPLOS, Gerica og avviksmul i elektronisk kvalitetssystem.

Brukerundersøkelser - Opplevd kvalitet	Status	Mål	
Hjemmetjenester	2013	2015	2017
Resultat for bruker	4,8	5,0	5,0
Brukermedvirkning	4,2	4,4	4,6
Trygghet og respektfull behandling	4,4	4,8	5,0
Tilgjengelighet	4,7	4,8	4,9
Informasjon	5,0	5,0	5,0
Generelt fornøydhet	4,7	4,9	5,0

Brukerundersøkelsene til Bedre kommune benyttes til måling annen hvert år. Tilsvarende måltabell for nedenstående undersøkelser er utarbeidet og gjennomføres etter plan.

- Brukere av psykisk helsetjeneste 18 år og eldre - 2016
- Brukere med utviklingshemming - 2016
- Pårørende/brukerrepresentant utviklingshemmede - 2016
- Brukere av dagtilbud – forenklet utgave - 2016
- Brukere institusjon – forenklet utgave - 2015
- Pårørende institusjon - 2015

3.5.2.6 NAV

De kommunale tjenestene i NAV er lovregulert i lov om sosiale tjenester i NAV og introduksjonslovgivningen.

Formålet med lov om sosiale tjenester i NAV er å bedre levekårene for vanskeligstilte, bidra til sosial og økonomisk trygghet, herunder at den enkelte får mulighet til å leve og bo selvstendig, og fremme overgangen til arbeid, sosial inkludering og aktiv deltagelse i samfunnet.

Loven skal bidra til at utsatte barn og unge og deres familier får et helhetlig og samordnet tjenestetilbud.

NAV-kontoret skal ivareta brukerens helhetlige behov for bistand, og tilby en individuelt tilpasset oppfølging med de tjenester, tiltak og virkemidler kontoret rår over.

Formålet med introduksjonsordningen er å styrke nyankomne innvandreres mulighet for deltagelse i yrkes- og samfunnslivet, og deres økonomiske selvstendighet.

I NAV Ringerike er følgende kommunale tjenester samlet: økonomisk sosialhjelp, gjeldsrådgivning, boligsosialt team, flyktning og husbank.

Økonomisk sosialhjelp

NAV har i 2015 hatt rundt 500 brukere med sosialhjelp som hovedinntekt. Dette er et høyt antall. Gjennomsnittlig antall måneder man mottar sosialhjelp er rundt 6 måneder, dette er også høyt i forhold til sammenlignbare kommuner. Det er tre «drivere» når det gjelder økonomisk sosialhjelp:

1. størrelse på utbetalingene
2. antall brukere som mottar sosialhjelp som hovedinntekt
3. gjennomsnittlig antall måneder man mottar sosialhjelp

NAV Ringerike vurderer det slik at det ikke er mulig å stramme inn ytterligere på størrelsen på utbetalingene uten å ha lavterskeltiltak.

NAV Ringerike ønsker å jobbe aktivt med de to andre driverne. Aktuelle tiltak er til råd og veiledning samt forebyggende arbeid med særlig fokus på unge brukere, bruke vilkår/sanksjoner aktivt, økt bruk av Kvalifiseringsprogram, samt høyest mulig frekvens for oppfølging av langtidsmottakere.

Stortinget vedtok i juni 2015 at NAV må stille vilkår om aktivitet ved tildeling av sosialhjelp. Det er enda ikke besluttet når lovendringen skal tre i kraft, men 1. januar 2016 er nevnt som mulig dato for iverksettelse. Aktivitetene NAV tilbyr skal ifølge lovendringen være individuelt tilpasset behov og funksjonsnivå til den enkelte. Det er forventet at kommunen må kunne tilby alt fra lavterskel aktivitetstiltak til arbeidsrettede aktiviteter, samt økt intensitet i oppfølgingen. Dersom bruker takker nei til aktivitetstilbud, kan NAV-kontoret fatte vedtak om å redusere/stoppe utbetaling av sosialhjelp.

Flyktninger og migrasjonshelse

I 2015 skal det bosettes 71 flyktninger. I tillegg skal det bosettes fem enslige mindreårige i alderen 15-18 år. Dette er eksklusiv familiegjengenforeninger. Rådmannen har i 2015 styrket saksbehandlerkapasiteten ved flyktningkontoret for å sikre rask overgang i introduksjonsprogram, aktivitet og integrering. Det vil i 2016 utarbeides en strategi for det kommende boligbehovet.

Jevnaker har i 2015 anmodet Ringerike om bistand i integreringsarbeidet med flyktninger fra 2016. Ringerike kommune vil organisere denne bistanden gjennom vertskommunesamarbeid med oppstart januar 2016. Tjenesten øker i omfang, og krever et større fokus. Det er besluttet å samordne flyktningeenheten og introduksjonssenteret i sektor kultur. Dette arbeidet starter høst 2015 og forventes klart til oppstart januar 2016.

Asylsøkere og flyktninger har et særskilt behov for oppfølging av helse- og omsorgstjenestene i kommunen. Vi har i dag en utfordring knyttet til behov for allmennmedisinske tjenester til asylsøkere og flyktninger som kommer direkte til kommunen (nyankomne mindreårige asylsøkere, arbeidsinnvandring, familiegjengenforeninger og direkte bosatte flyktninger). Rådmann anbefaler at det tverrsektorielt startes et arbeid for å etablere et koordinert allmennmedisinsk tilbud, som også innebærer smittevern og vaksinekompetanse.

Boligsosialt arbeid – prosjekt BASIS

Helse og omsorg med NAV jobber målrettet med å implementere Boligsosial handlingsplan. BASIS er Husbankens boligsosiale utviklingsprogram. Prosjekt BASIS går over tre- fem år og består blant annet av prosjektmidler, veiledning og råd fra Husbanken og forpliktende samarbeidsmøter sammen med de andre kommunene som deltar i BASIS.

I løpet av 2016 skal boligsosial handlingsplan evalueres. Delprosjekt «Leie til eie» vil i 2016 prioritet.

I følge rapport fra PWC ligger antallet boliger kommunen har tilgjengelig for utleieboliger på samme nivå som sammenlignbare kommuner i Buskerud, KOSTRA-gruppe 13 og landet for øvrig. Etter nytt vedtak om bosetting av flyktninger har behovet for boliger til denne gruppen økt fra 45 til 71 for 2015 (og i 2016 fra 45 til 59). Flyktningene må fortrinnsvis bosettes i kommunalt disponerte boliger.

Målsetningen for prosjektet må derved bli å sikre tilstrekkelig sirkulasjon i de boligene kommunen disponerer slik at kommunen til enhver tid har nok egnede boliger tilgjengelig. Dette oppnås ved bruk av ulike virkemidler, blant annet metoder fra delprosjekt «Leie til eie». Det gir trygghet og tilhørighet å ha sin egen bolig, Det er folk som leier eller som søker å leie kommunal bolig som får tilbud om å kjøpe boligen de leier. Tilbudet videreføres med «leie med sparing» til egenkapital.

3.5.2.7 Måltabell NAV

	Status	Status	Mål	
	2014	2015	2016	2017-2019
Brukerperspektiv				
Målt kvalitet				
<ul style="list-style-type: none"> • Antall brukere med sosialhjelp som hovedinntekt 	520	485	450	420
<ul style="list-style-type: none"> • Gjennomsnitt antall måneder på sosialhjelp 	6,29	5,85	5,6	5,4
<ul style="list-style-type: none"> • Antall mellom 18-24 år på økonomisk sosialhjelp 	94	83	80	70
<ul style="list-style-type: none"> • Oppfylle kommunestyrevedtak om bosetting av flyktninger 	Ja 45	Ja 71	Ja(antall)	Ja(antall)
<ul style="list-style-type: none"> • 70 % av deltakerne som har gjennomført introduksjonsprogram skal i arbeid, utdanning eller annen kvalifisering mot arbeid direkte etter avsluttet program 	47 %	59 %	65 %	70 %
Opplevd kvalitet*				
<ul style="list-style-type: none"> • «Jeg får den service jeg trenger fra NAV-kontoret» 	4,4 av 6	Tall ikke klar	4,9	5,0
<ul style="list-style-type: none"> • «Veileder var interessert i å finne gode løsninger sammen med meg» 	4,8	Tall ikke klar	5,0	5,0
<ul style="list-style-type: none"> • «Har noen på NAV -kontoret snakket med deg om muligheten til å komme i arbeid?» 	71,2 % av 100 %	Tall ikke klar	78 %	80 %

Alle mål er målbare. Tallene hentes fra fagsystemet SOCIO, NIR, den årlige brukerundersøkelsen for NAV-kontor og NAVs årlige HKI-undersøkelse (medarbeiderundersøkelsen).

* Brukerundersøkelsen gjennomføres i november.

3.5.2.8 Interkommunale tjenester

Krisesenter – et ressurscenter mot vold i nære relasjoner.

Krisesentertilbudet er et lovpålagt tilbud, jf. Lov om kommunale krisesentertilbud (krisesenterlova). Formålet med loven er å sikre et godt og helhetlig hjelpetilbud til kvinner, menn og medfølgende barn som er utsatt for vold eller trusler om vold i nære relasjoner. Det utarbeides en handlingsplan for vold i nære relasjoner i handlingsperioden.

Krisesentertilbudet er et interkommunalt tiltak som driftes etter vertskommunemodellen, et samarbeid mellom 14 deltakende kommuner i 2015, der Ringerike kommune er vertskommune. Nedslagsfeltet omfatter 102 856 innbyggere per 01.01.14, jf. SSB.

I tillegg til faktisk bruk skal krisesenteret være i akutt beredskap til enhver tid, døgnet rundt, sju dager i uken.

Ringerike interkommunale legevakt

Ringerike interkommunale legevakt er primærhelsetjenestens akutte legetilbud utenfor fastlegenes alminnelige åpningstid i kommunene Ringerike, Hole, Jevnaker, Krødsherad, Flå, Modum og Sigdal. Tjenesten regulert av Helse- og omsorgstjenesteloven.

Samarbeidet er organisert etter § 28-1 b. *Vertskommunesamarbeid* med Ringerike som vertskommune. Det er ca. 60 000 innbyggere i kommunene til sammen.

Det er i 2015 fattet vedtak om igangsettelse av en mulighetsskisse som skal vise hvordan Ringerike interkommunale legevakts arealbehov bør dekkes fra 2020. Mulighetsskissen skal si noe om hvilke tjenester som kan lokaliseres og samlokaliseres i bygget. Legevakten skal framstå som en kompetansebedrift og deltaker i samhandlingsreformen som akutt allmenn medisinsk helsetjeneste.

Fokuset i perioden vil være å jobbe med rekruttering og hindre turnover av personale, samt sikre godkompetanseutvikling. Det skal i perioden utarbeides plan for gjennomføring og implementering av krav i ny akuttforskrift. Det er 2015 igangsatt et arbeid med en strategisk plan for legetjenester.

Hvalsmoen helseavdeling

Ringerike kommune har ansvar for helseavdelingen ved transittmottaket. Tjenesten er regulert i Forskrift om tjenester til personer uten fast opphold

Det er i september 2015 650 asylanter i transitt i mottaket. Det oppgis ikke tall for fordeling av barn og voksne da dette til enhver tid vil variere på et transittmottak. 100 av de 650 er enslige mindreårige asylsøkere.

Mottaket endrer seg høsten 2015 fra å være et rent transittmottak til også å bli et ankomstmottak. Antall plasser økes med 200, til totalt 850 plasser. Av disse plassene vil 400 være ankomstmottak og de øvrige være transittplasser.

Dette innebærer at nyankomne asylsøkere som blir innkvartert på Hvalsmoen mottak skal underlegges samme prosess som på Refstad ankomstmottak i Oslo. Ankomstfasen omfatter lovpålagt og nødvendig helseundersøkelse og gjennomføring av informasjonssamtale med NOAS (Norsk organisasjon for asylsøkere). Usikkerheten i flykningetilstrømmningen til Norge og hvordan UDI velger å benytte Hvalsmoen, gjør at vi til enhver tid må være omstillingsdyktige og nytenkende.

Fengselshelsetjenesten

Ringerike kommune har ansvar for helseavdelingen ved Ringerike fengsel. Tjenesten er regulert i Helse og omsorgstjenesteloven. Helseavdelingens mål er at helsevurdering (innkomstsamtale) foretatt av sykepleier skal gjennomføres innen ett døgn etter ankomst.

RingeriksKjøkken

Her arbeides det etter visjonen «Våre brukere skal ha opplevelse av den beste matomsorg i kommunal sektor i landet gjennom samhandling på alle nivåer»

Målsetting er produksjon av god mat med riktig nærings sammensetning tilpasset brukernes behov. Det brukes en produksjonsmetode hvor maten i størst mulig grad beholder næringsstoffer, smak og

utseende. Det skal om legges vekt på tilpassinger til yngre brukergrupper og tilbud om ernæringstett kost for de med mindre matlyst.

Miljørettet helsevern

En sentral oppgave for Miljørettet helsevern er å føre tilsyn med ulike typer virksomheter. Oversiktene er viktige data for å få overblikk over faktorer som kan påvirke innbyggernes helse, ikke minst for utsatte grupper som barn og unge.

Utviklingsområder for miljørettet helsevern i 2016

- Plan for miljørettet helsevern for 2014 - 2016 følges og revideres i 2016 med virkning for perioden 2017-2020 (System for kvalitetsstyring med tjenesten)
- Anskaffe elektronisk tilsynsverktøy for miljørettet helsevern og utvikle dette for tilsyn med universell utforming
- Kompetanseutvikling innen prosjektledelse (statlige midler).

3.5.3 Investeringer

Investeringer helse og omsorg	2016	2017	2018	2019	SUM
IKT - Pilotprosjekt Velferdsteknologi	2 000	2 000	2 000		6 000
Helse - Inventar/utstyr	3 800	2 000	2 000	2 000	9 800
Eiendom - Oppgradering bygningsmasse	1 500	1 500	1 500	1 500	6 000
Eiendom - Ombygging mottak NAV	1 050				1 050
Eiendom - Carport hjemmetjenesten	1 000				1 000
Eiendom - Kjøp av Hvelven 85	6 000				6 000
Eiendom - Kjøleanlegg Hfs oms.senter	3 000				3 000
Utbygging - Heradsbygda og Hov nye omsorgsboliger	12 000	50 000	50 000	25 000	137 000
Utbygging - Omsorgsboliger (foreldrekonsept)	3 000	13 700			16 700
Utbygging - Omsorgssenter	1 000	1 000	1 000	2 000	5 000
Utbygging - Ny legevakt	1 000	40 000	40 000		81 000
Utbygging - Austjord dagsenter ombygging/flytting hjelpemiddellager	15 000				15 000
	50 350	110 200	96 500	30 500	287 550

Velferdsteknologi

Målet er å etablere en standard for velferdsteknologi som gir grunnlag for Helse og omsorgs satsning på velferdsteknologi for årene framover.

Det er nødvendig å etablere en elektronisk plattform for å kunne ta i bruk velferdsteknologiske løsninger. Det skal etableres et testrom ved Austjord behandlingssenter. Dette vil gi mulighet for å teste og trene på tilgjengelig utstyr før hjemreise. Ringerike kommune skal kun anskaffe og teste ut allerede utprøvd velferdsteknologi. Utstyret skal også ha som mål å sikre trygg hjemmesituasjon. Prosjektet skal sikre at institusjonene er klarert for å kunne ta i bruk tilgjengelig teknologi.

Bruk av velferdsteknologi har som mål å bidra til økt livskvalitet og selvstendighet for brukere. Dette i tillegg til optimal ressursutnyttelse av tjenestene. Med velferdsteknologi skal Ringerike kommune bidra til å forenkle hverdagen for pleiere, øke sikkerheten og kvaliteten i tjenestene samt legge til rette for nye muligheter for selvhjelp og bistand fra pårørende. I Handlingsprogram 2016-2019 er det videre avsatt 2 millioner kroner årlig til dette tiltaket i 2016, 2017 og 2018, i alt 6 millioner kroner.

Inventar og utstyr

Det er fremdeles et stort oppgraderingsbehov knyttet til institusjoner og omsorgsboliger med døgnbemanning i forhold til inventar og utstyr. Det vil i programperioden bli gjennomført en nødvendig gjennomgang og systematisk utskifting og modernisering av inventar og utstyr. I Handlingsprogram 2016-2019 er det avsatt 3,8 millioner kroner i 2016 og 2 millioner kroner pr år i de resterende årene i planperioden, til sammen 9,8 millioner kroner.

I 2016 er ekstramidlene planlagt brukt til utstyr og inventar på dagtilbudet for eldre som flyttes fra Norderhovhjemmet til Austjord, til utstyr på Aurora Hensmoen samt utstyr og inventar i fellesareal i omsorgsboligene og til institusjonene.

Oppgradering bygningsmasse

Midler som brukes ved uforutsette behov, og til planlagt oppgradering av innvendige behov i kommunens helse og omsorgsbygg.

Ombygging av mottak NAV

Nasjonale retningslinjer for sikkerhet i NAVs kontorer krever at det gjøres ombygging av mottaket hos NAV. Ombyggingen vil skje i samarbeid med statlig siden av NAV. Det har ikke vært mulig å gjennomføre denne ombyggingen før i november 2015. Rådmannen anbefaler derfor å overføre 1 million til 2016 for denne ombyggingen

Carport hjemmetjenesten

Det skal bygges carporter til hjemmetjenestens bilpark ved basene på Hønefoss sykehjem, Hallingby og for integrerte tjenester.

Kjøp av Hvelven 85

Det er ønskelig å avklare eierforholdet av Hvelven 85. I dag er eierforholdet delt mellom Boligstiftelsen og Ringerike kommune. Det er avsatt 6 millioner i 2016 til kjøp av Hvelven omsorgssenter fra Ringerike boligstiftelse.

Kjøleanlegg Hønefoss omsorgssenter

Det er nødvendig å montere kjøling på ventilasjonssystemet ved Hønefoss omsorgssenter. Det avsatt 3 millioner til dette arbeidet i 2016.

Utbygginger

Det planlegges i perioden å gjennomføre flere byggeprosjekter for å drifte mer kostnadseffektivt i sektoren.

Nytt omsorgssenter

Man skal starte utredning av nytt omsorgssenter i 2016. Det er ønskelig å erstatte Hønefoss omsorgssenter, som har kostnadskrevende bygningsmasse. Utredningen vil svare på behov og størrelse ut fra befolkningsframskriving, tomtealternativer og om det skal bygges i kombinasjon med omsorgsboliger. Det avsettes 1 million kroner i 2016 til utredning og foranalyse.

Tidsplan: Oppstart av forprosjekt i 2017, byggeperioden planlegges i 2018-2020 og bygget ferdigstilles i 2020/2021. Foreløpige avsetninger vil eventuelt justeres i fremtidig handlingsprogram.

Nye omsorgsboliger og dagsenter/servicesenter

Heradsbygda

Det er i 2015 vedtatt å bygge omsorgsboliger på tomten Norderhovhjemmet i Heradsbygda. Prosjektleder og referansegruppe er på plass. Det skal i 2015 og 2016 gjennomføres en mulighetsanalyse og påfølgende detaljplanlegging. Tomten skal utnyttes maksimalt til nye omsorgsboliger med smarthusteknologi, i tillegg til kontor for lege.

Det skal også bygges kontorer for hjemmesykepleien samt servicesenter/dagsenter og disse dimensjoneres for framtidig behov. Rivning av Norderhovhjemmet planlegges med oppstart i september 2016 og oppstart bygging planlegges i slutten av 2016 med ferdigstilling i 2019.

Hov omsorgsboliger og foreldrekonsept

Prosjektleder og referansegruppe er på plass. Mulighetsstudie starter på slutten av 2015 og 2016, samtidig med oppstart omregulering. Tomten skal utnyttes maksimalt til omsorgsboliger med smarthusteknologi beregnet på tjenester til funksjonshemmede. Begge prosjekter finansieres med husbankfinansiering i tillegg til finansiering gjennom husleie til beboere.

Bygging av ny legevakt

Dagens leieavtale for lokaler på legevakt har en varighet frem til i 31.12.2019. Det er i 2015 fattet vedtak om igangsettelse av en mulighetsskisse som skal vise hvordan Ringerike interkommunale legevakts arealbehov bør dekkes med nybygg fra 2020. Mulighetsskissen skal også si noe om hvilke tjenester som kan lokaliseres og samlokaliseres i bygget. Driftsutgifter deles mellom Ringerike kommune og kommunene som er med i vertskommunesamarbeidet. Prehospitale tjenester vil langtidsleie underetasjen.

Det er avsatt 1 million kroner til prosjektleder i 2016. Oppstart bygging er planlagt i 2017. Foreløpige avsetninger i perioden 2017 og 2018 kan endres når kostnadsoverslag fremkommer etter foranalyse.

Utbygging Austjord dagavdeling og hjelpemiddellager

Dagavdelingen ved Heradsbygda må flytte ut fra Norderhovhjemmet grunnet oppstart bygging av omsorgsboliger. Det er tidligere vedtatt at dagavdelingen flyttes midlertidig til Austjord. Rådmannen anbefaler at tjenesten «Dagopphold institusjon» flyttes og driftes permanent fra Austjord. Tjenesten «Dagsenter» flyttes tilbake til Heradsbygda når nye omsorgsboliger er ferdig bygget. Dette vil sikre nødvendig utvidelse av dagtilbud i tillegg til at det innføres dagsentertjeneste i Ringerike kommune.

Hjelpemiddellageret skal flyttes fra Soknedalsveien 5 (gamle meieriet) til Austjord i løpet av 2016. Ringerike kommune har mange hjelpemidler til utlån for hjemmeboende. Flyttingen vil øke kapasiteten for utlån og tilgjengeligheten, spesielt for hjemmetjenesten. Nye lokaler vil føre til bedre lagring, muligheter for renhold og reparasjon i tillegg til å ha et godt lagersystem.

Det vil være nødvendig å bygge om bygningene. Prosjektleder er på plass. Det er avsatt i alt 15 millioner i 2016 til ombyggingen.

3.6 Samfunn

Samfunn består av enhetene Teknisk forvaltning, Teknisk drift, Prosjekt og utbygging, Miljø- og arealforvaltning og Brann og redningstjeneste.

Sektor Samfunn har fokus på kommunens rolle som samfunnsutvikler. Dette fokuset blir enda sterkere fremover for å legge til rette for den utvikling og vekst som forventes i Ringerike.

Hovedoppgavene består blant annet av å forvalte, drifte og utvikle eiendomsmassen og infrastrukturen, arealplanlegging og forvaltning av lovverk samt å ivareta beredskap og sikre liv og helse når uønskede hendelser oppstår.

Utarbeidelsen av en ny næringsplan igangsettes i løpet av 2016. Det skal lages en konkret plan i tråd med næringsdelen i kommuneplanen for å oppnå næringsutvikling, etablere arbeidsplasser og øke antall sysselsatte.

Driftsrammer 2016-2019

	2016	2017	2018	2019
Grunnlag for budsjett	121 115	121 243	121 718	121 718
Lønnskompensasjon helårseffekt	466	0	0	0
Rammeendring	-338	475	0	0
Netto driftsramme	121 243	121 718	121 718	121 718

Nye tiltak/endrede behov

Administrative korrigeringer	585			
Kartverk		475		
Styrking plansaksbehandling	1 000			
Byggesak for å oppnå selvkostbalanse	1 100			
VAR for å oppnå selvkostbalanse	700			
Vedlikeholdspakke 2016, statsbudsjettet	3 579			
Effektivisering teknisk forvaltning/drift	-6 000			
Effektiviseringkrav	-1 302			
Sum rammeendring	-338	475	0	0

Områdeprogram for Hønefoss er omtalt under 3.7 Administrasjon og fellestjenester.

3.6.1 Teknisk forvaltning

Teknisk forvaltning omfatter forvaltningen av kommunens infrastruktur (herunder drift, vedlikehold, kjøp, salg) og utbygging av ny infrastruktur. Fagområdene som skal dekkes er

- Vei
- Park og idrett
- Vann og avløp
- Eiendomsforvaltning

Teknisk forvaltning kjøper tjenester fra Teknisk drift, samarbeidspartnere eller i et marked. Avtalene med Teknisk drift skal motivere enheten til å levere tjenester med riktig kvalitet til konkurransedyktige priser.

Rådmannen vil i 2016 gjennomgå kostnadsnivået i Teknisk drift og sammenligne det med kostnadene med å kjøpe tjenestene i et marked. Rådmannen vil i god tid før utarbeidelsen av Handlingsprogram 2017-2020 legge fram en sak om temaet for politisk behandling.

Omorganiseringen til «bestiller – utførermodeellen» har gitt positive effekter. Tekniske områder har i budsjettet for 2016 lagt inn en gevinst av effektiviseringstiltak i størrelsesorden 6 millioner kroner.

Som ledd i tiltakspakken for økt sysselsetting har Regjeringen foreslått et engangstilskudd til vedlikehold og rehabilitering av skoler og omsorgsbygg i kommunene. Midler fordeles med like kronebeløp per innbygger og netto utgjør dette for Ringerike kommune kr 2 863 000,-.

Husleie kommunale boliger

Kommunestyret har i saken om boligsosial handlingsplan vedtatt å øke husleien for kommunale boliger til gjengs leie. Gjengs leie regnes ut ved å sammenlikne gjeldende leiepris med leiepris for liknende husrom i Ringerike kommune. Faktorer som legges til grunn i vurderingen av gjengs leie er blant annet størrelse, beliggenhet og standard.

Rådmannen gjennomfører dette i henhold til Husleieloven. For 2016 vil dette gi økte inntekter på ca 2,5 millioner kroner. For 2017 og 2018 anslås inntektene å øke med i alt 10 millioner kroner. Ved utgangen av 2019 vil husleieinntektene dekke utgiftene til leie fra Ringerike Boligstiftelse.

3.6.1.1 Målformuleringer

Det er foreløpig ikke utviklet målformuleringer for alle fagområdene på Teknisk forvaltning og Teknisk drift. Det vil bli jobbet videre med målformuleringer i 2016.

	Status 2015	Mål	
		2016	2017-2019
Målt kvalitet			
Teknisk drift og forvaltning			
Redusere vanntap på nettet med 5 % årlig	+/-55 %	+50 %	+/- 35
Forbedre renseresultatene ved Hallingby rensesanlegg	88 %	92 %	93 %
80 % av investeringsprosjektene skal følge oppsatt fremdriftsplan	Ikke målt	> 80 %	?

3.6.1.2 Vann, avløp og rensing (VAR)

VAR-tjenesten består av å produsere nok vann, godt vann og sikkert vann til abonnentene, samt innsamling og rensing av avløpsvann.

3.6.1.3 Selvkost

Samfunnssektor har flere selvkostområder. Selvkostområdene i dag er vann, avløp, slam/septik, feiing, private reguleringsplaner, byggesak og oppmåling.

Kommunale tjenester der selvkost setter den øvre rammen for brukerbetalingen er:

- *Renovasjon* (Lov om vern mot forurensning og om avfall (forurensningsloven) av 13. mars 1981, § 34). Innenfor avfallsområdet (renovasjon) er det et lovmessig krav om at selvkost skal danne grunnlag for innbyggernes brukerbetaling. Kommunene er altså pålagt å ha full kostnadsdekning. Miljødirektoratet har utarbeidet egne retningslinjer for blant annet hvordan kommunene kan differensiere avfallsgebyrene. Disse retningslinjer supplerer retningslinjene fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet på andre tema enn selvkost.
- *Vannforsyning* (Lov om kommunale vass- og avløpsanlegg av 16. mars 2012 nr. 12 og forurensningsforskriften av 1. juni 2004). Brukerne av tjenesten bør bære kostnadene forbundet med tjenestene. Kommunen er imidlertid ikke pålagt full kostnadsdekning.
- *Avløpshåndtering* (Lov om kommunale vass- og avløpsanlegg av 16. mars 2012 nr. 12 og forurensningsforskriften av 1. juni 2004). Brukerne av tjenesten bør bære kostnadene forbundet med tjenestene. Kommunen er imidlertid ikke pålagt full kostnadsdekning.
- *Tømming fra slamavskillere* (septiktanker), privat m.v. (Lov om vern mot forurensning og om avfall (forurensningsloven) av 13. mars 1981, § 26). Som for renovasjon er det et lovmessig krav om at selvkost skal danne grunnlag for innbyggernes brukerbetaling.
- *Plan- og byggesaksbehandling* (Plan- og bygningsloven av 27. juni 2008, § 33-1). Brukerbetaling kan maksimalt dekke selvkost, men det er ikke pålagt full kostnadsdekning.

- *Oppmåling og matrikkelføring* (Matrikkelloven av 17. juni 2005, § 32). Kommunen kan ta gebyr for oppmålingsforretning, matrikkelføring, utferding av matrikkelbrev og annet arbeid etter regulativ fastsatt av kommunestyret selv. Gebyrene kan i sum ikke være høyere enn nødvendige kostnader kommunen har med slikt arbeid.
- *Feietyeneste* (Lov om vern mot brann, eksplosjon og ulykker med farlig stoff og om brannvesenets redningsoppgaver (brann- og eksplosjonsvernloven) av 14. juli 2002, § 28). Brukerbetaling kan maksimalt dekke selvkost, men det er ikke pålagt full kostnadsdekning.

Når det gjelder renovasjon så ivaretas dette av HRA.

Selvkostområdene kommunen selv ivaretar er alle vedtatt av kommunestyret.

Det følger av retningslinjer for beregning av selvkost at dersom gebyrinntekten er større kostnadene, må overskuddet settes av på et selvkostfond. Dette kan igjen føre til at gebyrer reduseres.

Det er på de ovennevnte områdene jf. retningslinjer ikke pålagt full kostnadsdekning. Med andre ord er det anledning til at gebyrer settes lavere enn selvkostdekning.

Det er strenge regler for håndtering av selvkost og rådmannen gjennomfører to årlige gjennomganger med et eksternt firma for å sikre at selvkostområdene håndteres riktig i forhold til hvilke kostnader som skal belastes, vurdering av gebyrnivå og håndtering av fond. Kommunestyret vedtok blant annet nye gebyrer for noen områder gjeldende fra 1. juli 2015 for å dempe konsekvensen av negative fond.

Innen oppmåling er det fortsatt for lave inntekter til å unngå negative fond. Det vil kreves urimelig stor økning av gebyrer også ut over de gebyrene som nabokommunene opererer med for selvkost. Rådmannen dekker dette via Miljø og areals driftsbudsjett.

Rådmannen jobber parallelt med effektivisering av tjenestene (for å redusere kostnader) og å sikre gode og forutsigbare leveranser. Alle selvkostområdene, med unntak av oppmåling, vil ha positive fond ved utgangen av 2015, noe som styrker tjenestene og som blant annet demper gebyrøkning i tid frem mot store investeringer.

3.6.1.4 Investeringer

Investeringer samfunn	2016	2017	2018	2019	SUM
BRR - Ny mannskapsbil	3 800				3 800
BRR - Ny 0-1 fagleder brann bil	700				700
BRR - Ny el.bil til forebyggende avd.	250				250
BRR - Ny mannskapsbil Sokna		2 500			2 500
BRR - Ny mannskapsbil Nes			2 500		2 500
BRR - Ny skogbrannbil Hfs.			2 500		2 500
Utbygging - Bibrennstasjoner på Nes og Sokna	1 000	9 000			10 000
IKT - Tekniske områder	300	300	300	300	1 200
Eiendom - Enøk	2 500	2 500			5 000
Eiendom - Energimerking	200	200			400
Eiendom - Sentral driftsstyring	1 000	1 000	1 000		3 000
Eiendom - Etterisolering fyr/teknisk rom	1 500				1 500
Eiendom - Grunneiendommer og skoger		500			500
Teknisk - Maskinpark	3 000	3 000	3 000	3 000	12 000
Teknisk - Biler og renholdsutstyr	500	500	500	500	2 000
Teknisk - Veiskilt	100	100	100	100	400
Teknisk - Rehabilitering av veibruer	11 700				11 700
Teknisk - Utbedring komm. veier	15 000	10 000	10 000	10 000	45 000
Teknisk - Automatisk måleravlesing			6 000	6 000	12 000
Teknisk - Gatelys	3 500				3 500
Samferdsel - Rundkjøring og ny adkomst HBV	9 000	5 000	6 000		20 000
Samferdsel - Venstresvingefelt Ringmoen	5 000				5 000
	59 050	34 600	31 900	19 900	145 450

Kjøretøy - Brann og redning

Det investeres i ny mannskapsbil på Hønefoss brannstasjon i 2016. Det avsettes midler til å erstatte dagens faglederbil (0-1 fagleder) på grunn av alder og kjøreegenskaper. Ny bil vil gi reduserte kostnader for enheten.

Forebyggende avdeling har en eldre bilpark som ønskes gradvis utskiftet. Avdelingen ønsker derfor en elbil til bruk i sentrumsnære områder. Avdelingen har mye kjøring og en elbil er også et miljømessig tiltak. Samlet investeringer i bil for 2016 på 4,75 millioner kroner.

Videre investeres det i ny mannskapsbil på Sokna 2,5 millioner kroner i 2017, ny mannskapsbil på Nes 2,5 millioner kroner i 2018 og ny skogbrannbil i Hønefoss 2,5 millioner kroner i 2018.

Oppgradering brannstasjoner Nes og Sokna

Brannstasjonene på Sokna og Nes er en del av Ringerike Brann- og Redningstjeneste. Stasjonene er bemannet med deltidspersonell. Brannstasjonen på Sokna består av lager og garasje. Nes brannstasjon er leid og brannvesenet disponerer et løp i en garasje og en eldre, ikke vinterisolert brakke.

Brannstasjonene tilfredsstillende ikke dagens krav til slike bygg der man blant annet skal skille mellom uren og ren sone. Utstyr som har vært i bruk ved en ulykke eller brann skal kunne rengjøres etter utført oppdrag. Røykgassen som en brannkonstabel blir utsatt for er kreftfremkallende. Det må derfor være muligheter for dusj og renhold av biler og utstyr på brannstasjonene. Bekledning og utstyr skal kunne rengjøres etter bruk. Brannstasjonene må derfor ha vaskemulighet.

På bakgrunn av ovennevnte fremmes det forslag om å oppgradere (eventuelt bygge nytt) bygg for brannvesenet på Sokna og nytt bygg på Nes. Det er avsatt 1 million kroner i 2016 og 9 millioner kroner i 2017.

IKT-investeringer

Det avsettes i 2016 0,3 millioner kroner til innkjøp av nødvendig programvare for å effektivisere driften.

Energi, inn klima, overvåkning/styring

Det avsettes 16,7 millioner kroner til prosjekt. Utvikling av sentral driftsstyring er lønnsomt i forhold til drift av bygninger både med hensyn til energikostnader og bemanning.

Teknisk forvaltning har ved hjelp av egen energirådgiver satt i gang en rekke ENØK-tiltak for å redusere energiforbruket i Ringerike kommune. I 2016 vil energiovervåkningssystemet videreutvikles og en rekke mindre tiltak knyttet til energieffektivisering gjennomføres for å oppnå måltallet om årlig reduksjon av energiforbruket på 5 %. Måloppnåelsen blir for 2015 på ca. 6 % nedgang i energiforbruk.

Blant tiltakene som skal gjennomføres er tilleggisolering, fortsatt fokus på tiltak som utskiftning av roterende varmegjenvinnere med lav effekt, utskiftning til frekvensstyrte pumper, system for lysstyring, etc.

Byggene er ikke energimerket. En del bygningstekniske anlegg (varme og ventilasjon) er energivurdert. Energimerking av bygninger og energivurdering av tekniske anlegg skal gjøres periodisk eller ved ombygninger. Vår egen energirådgiver har kompetanse til å gjennomføre energimerking, men kan ifølge krav til erfaringer ikke stå ansvarlig før i 2016.

I 2015 skal vi energivurdere flere bygningstekniske anlegg. Fra 2016 vil vår egen energirådgiver begynne arbeidet med å energimerke våre bygninger. Arbeidet med energimerking fortsetter i planperioden.

På Hønefoss omsorgssenter er det store problemer med høye temperaturer på pasientrom og ansattrom på sommeren og høye CO²-konsentrasjoner. Rådmannen planlegger derfor tiltak knyttet til kjøling og endringer på ventilasjon i 2016.

Teknisk drift – maskinpark og utstyr

Det er i 2015 solgt unna en god del gamle biler samt noen utrangerte maskiner med utstyr.

Det er også vært gjenanskaffelse av nyere og mer moderne utstyr og prosessen for utskifting er godt i gang.

Dette ses i sammenheng med ytterligere effektivisering av driften for 2016. Det gjenstår fortsatt en god del når det gjelder utskifting. Det avsettes 3,5 millioner kroner til maskiner, biler og renholdsutstyr for 2016.

Kommunale veier og bruer

Store deler av det kommunale veinettet er gammelt og har høyt oppgraderingsbehov. Dette gjelder bærelag, eventuelt fast dekke, veigrøfter, rydding av vegetasjon og trafiksikkerhetsaspekter.

Det har i 2015 blitt gjennomført en kartlegging av tilstanden på kommunale veier. I tillegg er det gjennomført spesialinspeksjon av ni kommunalt eide bruer.

Det er avsatt 15 millioner kroner til utbedring av kommunale veier hvert år i perioden og 11,7 millioner kroner til rehabilitering av bruer for 2016.

Midlene brukes til oppgradering av parseller på de 250 kilometer kommunale veier og gang/sykkelveier kommunen drifter. En stor andel av veinettet er bygget med enkle midler før 1970 og fundamenteringen er mangelfull. Dette medfører stort behov for utskiftning av bærelag, fornying av stikkrenner og dekkereparasjoner.

Rådmannen har en oversikt over de 17 veiene med størst oppgraderingsbehov og denne listen har en samlet kostnad på ca. 57 millioner kroner (Kostnadene ble beregnet i 2014.)

Gatelys

Ringerike kommune eier og drifter ca. 5 200 lyspunkter langs veinettet. Utskifting/oppgradering av armaturer gjelder armaturer som har kvikksølvholdige pærer. Etter 13. april 2015 er det ikke lenger lovlig å kjøpe kvikksølvholdige pærer. Pærene kan ikke skiftes ut med andre typer pærer uten at hele armaturen skiftes ut.

I 2015 er det etter gjennomført anbudskonkurranse inngått kontrakt for utskiftning av ca. 2 100 armaturer. Utskiftningen gjennomføres i 2016.

I 2016 settes det av 3,5 millioner kroner til nye anlegg i Ankersgate m.fl., Follumjordet og Hengsle.

Grunneiendommer og skogsbilvei

På Hallingby er det etter etablering av ny kunstgressbane for dårlig parkeringskapasitet ved større arrangementer. Det er derfor behov for å kjøpe et tilleggsareal ved skolen og etablere ny parkering i 2015/2016. I tillegg er det behov for å utvide arealer til kirkegård. Det er derfor behov for å kjøpe et tilleggsareal til kirkegård i 2017/2018. Anskaffelse av arealene gjøres nå.

Kommunen er gjennom gamle avtaler knyttet til nåværende boligområde på Hallingby nord forpliktet til å sørge for vei til tømmertransport ut til E-16 for andre skogeiere. Pr nå er det ikke mulig å få transportert tømmeret ut til E-16. For at ikke skogen skal forringes ytterligere er det behov for å få på plass en skogsbilvei så raskt som mulig. Investeringen skal dekke kommunal egenandel i tillegg til tilskudd.

Overnevnte utgjorde 1 million kroner i 2015 og 0,5 million kroner er satt av i 2017.

Samferdsel

Det bygges nye studentboliger og HBV skal etter hvert utvides. Kommunestyret har vedtatt at det skal bygges ny rundkjøring i Osloveien ved HBV. Det avsettes til sammen 20 millioner kroner til dette prosjektet: erverv av boliger i 2016 og opparbeidelse av anlegg i 2017 og 2018..

I forbindelse med opparbeidelse av nytt kryss med venstresvingfelt på E16 ved Ringmoen, har kommunen forpliktet seg til å dekke kroner 2 millioner kroner av en totalsum på 10 millioner kroner. Lokale tiltakshavere bidrar med 3 millioner kroner og Statens Vegvesen og Buskerud Fylkeskommune bidrar med det resterende beløpet. Kommunen forskutterer grunneiernes andel.

3.6.1.5 Rentable investeringer

Investeringer VAR	2016	2017	2018	2019	SUM
Nytt SD-system vann og avløp	2 500				2 500
Styresystem Nes ra og Monserud ra		5 000	5 000	5 000	15 000
Spredte avløp Klekken	3 000				3 000
Utskifting vannledninger	4 000	4 000	4 000	4 000	16 000
Utskifting avløpsledninger	4 000	4 000	4 000	4 000	16 000
Høngengata nord VA		5 000			5 000
Høngengata 18-20 VA-anlegg	1 000				1 000
Hvervenmoen VA-anlegg	10 000				10 000
Eggemoen VA-løsninger	6 500	6 500			13 000
Boligutbygging Benterud omlegging VA-ledninger	2 000				2 000
Ringerike vannverk	56 500	59 500			116 000
Vannverk Nes i Ådal	25 500				25 500
Sokna vannverk	11 700				11 700
Utbygging Monserud renseanlegg	29 000	136 000	60 000	25 400	250 400
Overføringsledninger Åsa - Monserud	28 000	15 000			43 000
Sanering Nymoene - Hen VA	26 200	-			26 200
Sanering Nes i Ådal etappe 2	500	3 500	12 000		16 000
	210 400	238 500	85 000	38 400	572 300

Utskifting vannledninger

Norsk Vann BA som bransjeorganisasjon anbefaler en utskiftingstakt på 1 prosent årlig, det vil si en levetid på 100 år for distribusjonsnett i vann, avløp og overvann. Med dagens budsjett ligger Ringerike kommune i gjennomsnitt noe over 0,5 prosent inklusive fellesprosjektene som Hønefoss fjernvarme AS initierer gjennom sin utbygging.

Som følge av behovet for større investeringer i vannrensing på Ringerike vannverk kan ikke innsatsen økes til et ønsket nivå foreløpig. Det legges opp til en økning for å møte økte kostnader i markedet i perioden både for vann- og avløpsledninger. Det settes av 4 millioner kroner årlig i perioden 2015 - 2018, til sammen 16 millioner kroner.

Utskifting avløpsledninger

Det ble avsatt 3,5 millioner kroner i 2015 som økes til 4 millioner kroner i 2016, 2017 og 2018, til sammen 15,5 millioner kroner.

Fellesprosjekter VA Hønefoss

Fellesprosjektene har hatt lavere fremdrift slik at kommunens VA-utskiftninger i forbindelse med fellesprosjektene til Hønefoss Fjernvarme også har vært lavere enn vedtatt bevilgning. Ubrukt bevilgning som ikke benyttes i 2015 overføres til 2016.

Vannrensing og utvide høydebasseng Kilemoen – Ringerike vannverk

Grunnvannet som forsyner over 20 000 personer i Hønefossområdet har økende mengder oppløst mangan. Ved tilgang på oksygen felles dette ut som partikler og skaper problemer i distribusjonssystemet. All tilgjengelig kompetanse på området er benyttet og flere tiltak er utført, men utviklingen fortsetter i negativ retning.

Teknisk drift arbeider med løsninger som innebærer fullrensing av vannet. Kapasitetsmessig er det ønskelig ikke å bygge for maksimaluttak, men heller utvide bassengkapasitet som buffer i forhold til varierende uttaksmengder.

Anbudskonkurranser for prosessanlegg og høydebasseng skal lyses høst 2015. Anleggsstart for anlegget er høst 2016.

Sanering Nymoene - Hen VA

Oppstart anleggsarbeider oktober/november 2015 med ferdigstilling høst/vinter 2016/2017.

Sanering Nes og renseanlegg

Jordbasert renseanlegg er fullstendig mettet og dekker bare deler av Nes. Det er fornuftig å se sanering og vandndistribusjon under ett.

- Ledningsanlegget er under bygging og skal ferdigstilles i løpet av 2015. Opprydding vår/sommer 2016.
- Renseanlegget er under bygging og ferdigstilles høst 2015
- Detaljprosjektering for vannverket pågår høst 2015 og bygging utføres i 2016

KUR-oppstart anlegg vann/avløp – Overføringsledning Åsa - Monserud

Det er i kommunestyrevedtak avgjort at avløp fra Åsa skal overføres Monserud renseanlegg.

- Ledningsanlegget er planlagt oppstart høst 2015.
- Sjøledninger i Steinsfjorden er planlagt oppstart oktober 2015.
- Ledningsanlegg i Åsa vest er planlagt oppstart januar 2016.
- Åsa øst planlegges gjennomført i 2017,

Sokna vannverk

Sokna vannverk sliter med vannkvaliteten på nett. Sokna vannverk er heller ikke godkjent. Det er derfor planlagt et nytt vannverk på samme tomt som det eksisterende vannverket med et vannbehandlingstrinn slik at vannverket blir godkjent.

Byggestart første halvdel 2016 med ferdigstilling første halvdel 2017.

Utbygging Monserud renseanlegg

Monserud renseanlegg nærmer seg kapasitetsbegrensingen og det er derfor satt av midler til en utbygging. Detaljprosjektering pågår frem til vår/sommer 2016. Anbudsprosesser og byggestart gjennomføres høst/vinter 2016/2017.

3.6.2 Teknisk drift

Teknisk drift skal levere drifts- og vedlikeholdstjenester etter avtale med Teknisk forvaltning. Teknisk drift rapporterer til rådmannen (ved kommunalsjef) på oppnådde resultater.

Enheten skal være konkurransedyktig i forhold til andre kommuner og eventuelle private tilbydere og organisasjonen må tilpasses for å kunne oppnå dette. Enheten gis også mulighet til å kjøpe tjenester i et marked dersom det er formålstjenlig for å oppfylle avtalen med Teknisk forvaltning.

Det er foreløpig ikke utviklet egne mål for Teknisk drift. Disse skal imidlertid knyttes til avtalene med Teknisk forvaltning og utførte leveranser. Målsettinger utvikles i 2016.

3.6.3 Miljø- og arealforvaltningen

Enheten Miljø- og arealforvaltning består av følgende avdelinger:

- areal- og byplan (kommuneplan, reguleringsplan, utredninger)
- byggesak (byggesaksbehandling, tilsyn, utslipp)
- oppmåling (kartforretninger, karttjenester, matrikkelføring, eiendomsskatt)
- landbruk (jord, skog og vilt, felles landbrukskontor med Hole kommune)

Enheten har ansvar for følgende tjenester:

- kommuneplanen
- planbehandling
- byggesaksbehandling
- utslippsbehandling
- kartforretninger, karttjenester og matrikkelføring
- landbrukssaker
- viltforvaltning
- eiendomsskatt

Område	Status 2015	Mål	
		2016	2017-2019
Brukerperspektiv			
Målt kvalitet			
<ul style="list-style-type: none"> • Antall dager fra byggesøknad (komplett) er mottatt til vedtak er fattet 	17	12	12
<ul style="list-style-type: none"> • Antall dager i saksbehandlingstid for saker etter jordlov og konsesjonslov 	13	12	12
<ul style="list-style-type: none"> • Andel kontroller innenfor jord/skog som ikke er gjennomført etter lovkrav (5 % jord og 10% skog) 	< 50 %	< 25 %	25% - 0%
<ul style="list-style-type: none"> • Andel oppmålings saker som går over fristen (16 uker) 	< 5 %	< 5 %	< 5 %
<ul style="list-style-type: none"> • Andel salg av eiendomsinformasjon som går over fristen (7 dager) 	< 5 %	< 5 %	< 5 %
<ul style="list-style-type: none"> • Andel fullført, digitalisering av byggesaksarkiv 	5 %	30 %	50-100%
<ul style="list-style-type: none"> • Andel gjennomførte oppstartsmøter som går over fristen (21 dager) 	Ikke tall	0 %	0 %
Medarbeiderperspektiv			
<ul style="list-style-type: none"> • Fornøyd med samarbeidet med dine kollegaer på arbeidsplassen 	5,3	5,4	5,4
<ul style="list-style-type: none"> • Fornøyd med innholdet i jobben din 	4,8	4,9	4,9

Digitalisering av byggesaksarkivet

Det finnes ca. 190 hyllemeter med byggesaksarkiv for alle eiendommene på Ringerike. Hittil er ca. 5 % digitalisert. Målet er at vi skal avslutte digitaliseringsprosjektet innen 2019. Det vil ikke bare være en fordel for arbeidet med byggesaksbehandling, men også ved salg av eiendomsinformasjon. I tillegg vil det også åpne opp for at kommunens innbyggere etterhvert kan få innsyn i det som finnes i byggemappa for sin eiendom.

Saksbehandlingstid – et svar på søknad eller henvendelse

Vi ønsker at alle som henvender seg til oss skal få en tilbakemelding innen rimelig tid. Når vi har satt mål om antall dager fra søknad er innsendt til vedtak er fattet er dette veiledende, men sier noe om hvilket nivå vi ønsker å legge oss på. Det er kapasiteten som har direkte betydning for hvor lang tid det tar fra du sender inn søknad til du får svar. Når på året du henvender deg vil også ha stor betydning. Vi har et stort påtrykk på samtlige områder, særlig i mai til september. Dersom det er mange som henvender seg til oss samtidig, vil det også være flere som trenger hjelp og få de nødvendige avklaringer.

Selvbetjening og døgnåpne tjenester

Vi ønsker at kommunens innbyggere og de profesjonelle aktørene skal kunne finne informasjon, få veiledning og finne fram til skjema - også utenom våre åpningstider. Det finnes mye informasjon på kommunens nettsider. Med plandialog på plass og etter hvert innsyn i byggesaksmapper på egen eiendom, vil mye informasjon være tilgjengelig og lett tilgjengelig.

Gode og effektive planprosesser

Areal- og byplankontoret har ansvar for planlegging og utvikling av kommunens fysiske miljø gjennom overordnede planer, strategier for areal- og transportplanlegging og reguleringsplaner. Planlegging skal legge til rette for at arealbruk og bebyggelse blir til størst mulig gagn for den enkelte og samfunnet.

Gjennom 2015 har det vært stor planaktivitet. Videre vil oppgaver som kommuneplan, områdeprogram for Hønefoss og E16/Ringeriksbanene være svært ressurskrevende. For å øke kapasiteten styrkes avdelingen med 1 million kroner.

3.6.4 Brann- og redningstjenesten

Brann- og redningstjenesten har følgende avdelinger: administrasjon, beredskapsavdeling, forebyggende avdeling og feiervesenet.

Brann- og redningstjenesten ivaretar brannberedskapen også i Hole kommune. Ny avtale med Hole ble inngått våren 2015 med en varighet på 5 år.

Døgnet rundt og året gjennom er mannskaper klare til å rykke ut for å redde og verne om liv, miljø og verdier. Kjernevirksomheten er brannforebyggende arbeid og brann- og redningsarbeid.

Brann- og redningstjenesten skal

- gjennom organisasjonsutvikling bygge en kultur som er tuftet på ett felles verdigrunnlag, positivitet og stolthet for faget
- til en hver tid ha positiv samhandling med kommunenes innbyggere
- utdannings- og kunnskapsmessig tilfredsstillende de faglige og teoretiske krav i forskrift om organisering og dimensjonering av brannvesen
- til en hver tid være utrustet på en slik måte, med oppdatert utstyr/verktøy og rutiner, at vi på en sikker og effektiv måte kan takle de situasjoner vi kan forvente å bli stilt ovenfor.

Brann- og redningstjenesten	Status 2015	Mål	
		2016	2017-2019
Brukerperspektiv			
Målt kvalitet			
<ul style="list-style-type: none"> • Brannvesenet skal ha et høyt servicenivå ut i fra antall klager på saksbehandling, hendelser, feiing og tilsyn. 	80	60	40
<ul style="list-style-type: none"> • Brannvesenet skal bistå personell eller dyr i nød i løpet av de frister som er gitt i forskrift 	Tilfredsstillende	Tilfredsstillende	Meget tilfredsstillende

Brann- og redningstjenesten besøker ca. 10.000 husstander (feiing, tilsyn, aksjon boligbrann) og 300 bedrifter hvert år. I 2015 var det 1.400 personer som hadde en eller annen form for brannvernopplæring. Det er viktig for enheten at brukerne opplever ansatte som positive og blide. De skal være presise, gi gode svar og god informasjon, være faglig dyktige samt tilgjengelig for brukeren.

Ny risiko- og sårbarhetsanalyse for brannvesenet er utarbeidet. Denne analysen beskriver enhetens dimensjonering og forventet risikobilde for 20 år fremover. Som en konsekvens av denne vil det i løpet av våren 2016 legges frem forslag til ny brannordning for Ringerike.

Tiltak i planperioden:

- fortsette gjennomgang/ajourføring av eget HMS-system, spesielt med fokus på kreft og kreftfare (RBR deltar i kommunens pilot for dette systemet, oppstart høst 2015)
- Beredskapsavdelingen skal jobbe mer aktivt med forebyggende oppgaver som Åpen dag, Aksjon boligbrann og Julekalender for alle 6. klassinger. Avdelingen skal også bistå feiervesenet med feiing i forbindelse med skorsteinsbranner.
- I løpet av sommeren 2016 fullføres påbegynt opplæring (deltidsreformen) for deltidsstyrken på Sokna og Nes i Ådal.
- utarbeide kompetansemål for alle ansatte
- fortsette samtaler med nabokommuner med sikte på brannvernssamarbeid
- redusere storulykkepotensiale sammen med større oppnåelse av Trygg hjemme (prosjektstart 2015/2016).
- utarbeide ny brannordning for Ringerike og Hole
- starte arbeidet med måling av kvalitet på enhetens tjenester.

3.7 Administrasjon og fellestjenester

Rammetabell 2016-2019

	2016	2017	2018	2019
Grunnlag for budsjett	88 528	96 115	96 450	94 075
Lønnskompensasjon helårseffekt	142	0	0	0
Rammeendring	7 445	335	-2 375	2 375
Netto driftsramme	96 115	96 450	94 075	96 450
Nye tiltak/endrede behov				
Administrative korrigeringer	-578			
Trainee	263			
IT House of Control	105			
Kompetansebygging hele organisasjonen	5 000			
Innkjøpskoordinator	480	160		
Informasjonstiltak	520			
Områdeprogram Hønefoss - parallelloppdrag	2 200	-2200		
Valg		2 375	-2 375	2 375
Effektiviseringskrav	-545			
Sum rammeendring	7 445	335	-2 375	2 375

Rådmannens ledergruppe er kommunens strategiske ledelse. Rådmannens stab utøver støttefunksjon for rådmannens ledergruppe. Oppgavene er knyttet til koordinering og samordning av administrativ og politisk virksomhet, samt utviklingsrettede oppgaver mot Ringerikssamfunnet og organisasjonen, kommunikasjonsoppgaver internt og eksternt.

Fellestjenester skal bidra til oppnåelse av overordnede mål, samt bidra til at sektorene skal kunne nå sine mål på en mest mulig effektiv måte.

Kompetanse er samlet sentralt og omfatter følgende funksjoner: regnskap, skatteoppkrever, budsjett/analyse/lønn, personalforvaltning, lederstøtte, organisasjonsutvikling, arbeidsgiverpolitikk, dokumenthåndtering (arkiv), trykkeri, politisk sekretariat, sentralbord og servicetorg.

Tilskudd til «Ringerike Utvikling» administreres av rådmannen. Ringerikes andel er 1,2 million kroner i 2016.

Administrasjon og fellestjenester har også ansvar for gjennomføring av Stortings- og sametingsvalg, Kommunestyre- og fylkestingsvalg og valg av meddommere til Ringerike tingrett, Buskerud lagmannsrett samt Jordskifteretten.

Det er ikke utarbeidet egne mål for administrasjon og fellestjenester, dette gjøres til handlingsprogram 2017 - 2020.

Områdeprogram

Arbeidet med et «områdeprogram» for planarbeid i Hønefoss har startet og vil være ferdig høsten 2016. Områdeprogrammet vil være et grunnlag for videre planarbeid. Områdeprogrammet vil kunne legge konkrete føringer for byutviklingen. Prosessen med områdeprogrammet vil trolig vare et år.

3.7.1 Investeringer

Investeringer administrasjon og fellestjenester	2016	2017	2018	2019	SUM
IKT - Investeringer felles	7 100	6 100	6 100	6 100	25 400
Eiendom - Varmesystem på Rådhuset	2 500				2 500
Eiendom - Sikring av adm.bygg	1 000				1 000
	10 600	6 100	6 100	6 100	28 900

IKT-investeringer felles

IKT-investeringer benyttes kommunens datasenter og serverrom, nettverksutstyr, IKT-sikkerhet, investeringer og utvikling av kommunens sentrale telefonsystem og sentralbord, kjøp av nye lisenser og programvare, lisens- og utstyrs kostnad til flere IT-relaterte prosjekter og oppgraderinger av fellessystemer.

Varme og ventilasjon - rådhuset

Teknisk forvaltning har gjennom egen vurdering kartlagt tilstanden til tekniske anlegg på Rådhuset og det settes av midler i budsjettet for 2016 knyttet til innklimatiltak (varme og ventilasjon) for å kunne ivareta lov og forskriftskrav til bygget.

Sikring av administrasjonsbygg

Administrasjonsbyggene oppgraderes med nytt låssystem og nye sikkerhetsløsninger.

3.7.2 IKT-tjenester

Hovedoppgavene til IKT⁶-enheten (informasjons- og kommunikasjonsteknologi) er drift og utvikling av kommunens IKT- infrastruktur som i hovedsak består av datasenter, serverdrift, lagring, nettverk, brannmurer og kommunikasjonsløsninger. Enheten yter også service og brukerstøtte til ansatte.

Over IKT-infrastruktur ytes tjenester for sikker drift og distribusjon av kommunens fagsystemer. IKT-enheten drifter kommunens sentrale telefonløsning og sentralbord med støtte for Skype (Lync).

IKT	Status 2014	Status 2015	Mål	
			2015	2016-2019
Brukerperspektiv				
Målt kvalitet				
<ul style="list-style-type: none"> IT-systemenes oppetid 	>99,9%	>99,9%	>99,5%	>99,5%
<ul style="list-style-type: none"> Antall lammende hendelser som fører til systembortfall utover 1 time 	0	0	=<1	=<1
<ul style="list-style-type: none"> Gjennomsnittlig løsningstid på support 	106t 28m	90t 2 min	72t	48t

⁶ IKT - informasjons- og kommunikasjonsteknologi

3.8 Folkevalgte og revisjon

Rammetabell 2016-2019

	2016	2017	2018	2019
Grunnlag for budsjett	6 437	9 405	9 405	9 405
Lønnskompensasjon helårseffekt	0	0	0	0
Rammeendring	2 968	0	0	0
Netto driftsramme	9 405	9 405	9 405	9 405
Nye tiltak/endrede behov				
Nytt godtgjøringsreglement	3 020			
Effektiviseringskrav	-52			
Sum rammeendring	2 968	0	0	0

Kommunen har ordfører i full stilling og varaordførers godtgjørelse er fastsatt til 20 prosent av ordførers godtgjørelse.

Kommunen har valgt hovedutvalgsmodellen med formannskap som fast utvalg for plan- og økonomisaker, tre hovedkomiteer (miljø- og arealforvaltning, helse, omsorg og velferd samt oppvekst og kultur) og kontrollutvalg. I tillegg kommer eldreråd, råd for funksjonshemmede, skatteutvalg, klagenemnd, ungdomsråd, trafikkråd, integrasjonsråd, arbeidsgiverutvalg, administrasjonsutvalg, arbeidsmiljøutvalg, utvalg for salgs- og skjenkebevillinger, valgstyre, valgnernd og 17. mai-komité.

Med bakgrunn i rapport fra tverrpolitisk utvalg – Godtgjøringsutvalget – ble nye retningslinjer for godtgjøring vedtatt med virkning fra 01.01.2016. Dette har medført en økning i budsjettrammen for Folkevalgte.

3.9 Avsetninger, overføringer

I tillegg til fordeling av økonomiske midler til hvert driftsområde settes det av midler sentralt til å dekke spesielle pensjonstransaksjoner inkludert reguleringspremien fra KLP (pensjon) og lønnsjusteringer for 2016. Til sammen utgjør disse to 67 millioner kroner hvor pensjon er størst med 45 millioner kroner. Dette budsjettområdet inneholder også avsetninger til tilskudd Kirkelig Fellesråd, drift av krematoriet og budsjettering av statlige overføringer knyttet til flyktninger og asylmottak. Parkeringsinntekter er også plassert her.

Rammetabell 2016-2019

	2016	2017	2018	2019
Grunnlag for budsjett	42 080	34 848	34 848	34 848
Rammeendring	-7 232	0	0	0
Netto driftsramme	34 848	34 848	34 848	34 848

Nye tiltak/ endrede behov

Ikke tildelte lønnsavsetninger 2015	-7 894			
Avsatt til lønnsvekst 2016	22 000			
Redusert pensjonskostnad - amortisering premieavvik	-3 688			
Økte statlige overføringer ifm flyktninger og asylmottak	-19 600			
Økt avsetning transaksjoner ifm Kirkelig fellesråd	1 950			
Sum rammeendring	-7 232	0	0	0

I 2015 ble avsetningen til lønnsvekst litt for høyt. For 2016 er det satt av 20 millioner kroner til lønnsvekst.

Ringerike kommune vedtok i 2015 å øke mottak av flyktninger. Det fører til en økt inntekt på nesten 20 mill. kroner og budsjetterte inntekter endres fra 24 mill. kroner i 2015 til 43,6 mill. kroner i 2016.

Kirkelig Fellesråd endrer sine faktureringsrutiner for festeavgiften knyttet til gravsted. Tilskudd til fellesrådet økes derfor fra 14.270.000 kr i 2015 til 15.220.000 i 2016. Avtaler i forbindelse med nytt kirkebygg er også i varetatt i dette beløpet. Ringerike kommune leverer de samme tjenestene i 2016 som 2015, men de interne prisene er oppjustert med en million kroner.

4 Hovedoversikt drift

Alle tall i 1000 kr

Budsjett 2015 = revidert budsjett pr 10.08.2015

Folkevalgte og revisjon	Regnskap 2014	Budsjett 2015	Budsjett 2016
Brukerbetalinger	-214	-200	-200
Andre salgs- og leieinntekter	-13	-20	-20
Overføringer med krav til motytelse	-9	-5	-5
SUM DRIFTSINNEKTER (B)	-235	-225	-225
Lønnsutgifter	2 764	3 405	6 105
Sosiale utgifter	632	546	964
Kjøp av varer og tjenester som inngår i komm tjenestepri	589	704	690
Kjøp av varer og tjenester som erstatter komm tjprod	1 943	1 860	1 860
Overføringer	97	102	197
Fordelte utgifter	-120	-150	-282
SUM DRIFTSUTGIFTER (C)	5 904	6 467	9 535
BRUTTO DRIFTSRESULTAT (D = B-C)	5 669	6 242	9 310
Renteinntekter, utbytte og eieruttak	-15	-20	-20
SUM EKSTERNE FINANSINNEKTER (E)	-15	-20	-20
RESULTAT EKSTERNE FINANSIERINGSTRANSAKSJONER	-15	-20	-20
NETTO DRIFTSRESULTAT (I)	5 654	6 222	9 290
Bruk av bundne fond	-639	0	0
SUM BRUK AV AVSETNINGER (J)	-639	0	0
Avsetninger til bundne fond	680	115	115
SUM AVSETNINGER (K)	680	115	115
REGNSKAPSMESSIG MER- (+)/ MINDREFORBRUK (-) (I+J-K)	5 695	6 337	9 405

Administrasjon og fellestjenester	Regnskap 2014	Budsjett 2015	Budsjett 2016
Andre salgs- og leieinntekter	-2 589	-3 270	-3 580
Overføringer med krav til motytelse	-5 610	-2 394	-2 956
SUM DRIFTSINNEKTER (B)	-8 199	-5 664	-6 536
Lønnsutgifter	49 013	48 541	50 635
Sosiale utgifter	18 323	12 980	12 886
Kjøp av varer og tjenester som inngår i komm tjenestepri	26 412	29 063	38 229
Kjøp av varer og tjenester som erstatter komm tjprod	1 168	1 995	2 135
Overføringer	3 762	4 168	4 447
Fordelte utgifter	-353	-2 260	-5 227
SUM DRIFTSUTGIFTER (C)	98 326	94 486	103 105
BRUTTO DRIFTSRESULTAT (D = B-C)	90 126	88 822	96 569
Renteinntekter, utbytte og eieruttak	-270	-300	-460
SUM EKSTERNE FINANSINNEKTER (E)	-270	-300	-460
Renteutgifter, provisjoner og andre finans utgifter	14	6	6
SUM EKSTERNE FINANSUTGIFTER (F)	14	6	6
RESULTAT EKSTERNE FINANSIERINGSTRANSAKSJONER	-256	-294	-454
NETTO DRIFTSRESULTAT (I)	89 871	88 528	96 115
Bruk av bundne fond	-500	0	0
SUM BRUK AV AVSETNINGER (J)	-500	0	0
Avsetninger til bundne fond	500	0	0
SUM AVSETNINGER (K)	500	0	0
REGNSKAPSMESSIG MER- (+)/ MINDREFORBRUK (-) (I+J-K)	89 871	88 528	96 115

Barnehage	Regnskap 2014	Budsjett 2015	Budsjett 2016
Brukerbetalinger	-15 119	-16 100	-16 276
Andre salgs- og leieinntekter	-1 664	-1 642	-1 618
Overføringer med krav til motytelse	-11 035	-8 652	-8 967
Andre statlige overføringer	-117	0	0
SUM DRIFTSINTEKTER (B)	-27 936	-26 394	-26 861
Lønnsutgifter	66 149	63 054	70 861
Sosiale utgifter	25 412	17 134	17 311
Kjøp av varer og tjenester som inngår i komm tjenestepri	4 346	2 810	2 958
Kjøp av varer og tjenester som erstatter komm tjprod	106 771	109 191	115 442
Overføringer	2 417	1 975	1 929
Fordelte utgifter	-130	0	
SUM DRIFTSUTGIFTER (C)	204 964	194 164	208 500
BRUTTO DRIFTSRESULTAT (D = B-C)	177 029	167 769	181 639
Renteutgifter, provisjoner og andre finansutgifter	2	0	
SUM EKSTERNE FINANSUTGIFTER (F)	2	0	
RESULTAT EKSTERNE FINANSIERINGSTRANSAKSJONER	2	0	
NETTO DRIFTSRESULTAT (I)	177 030	167 769	181 639
REGNSKAPSMESSIG MER- (+)/ MINDREFORBRUK (-) (I+J-K)	177 030	167 769	181 639

Grunnskole	Regnskap 2014	Budsjett 2015	Budsjett 2016
Brukerbetalinger	-18 705	-19 837	-18 177
Andre salgs- og leieinntekter	-1 169	-1 022	-848
Overføringer med krav til motytelse	-37 103	-40 833	-41 513
Andre statlige overføringer	-393	-50	
SUM DRIFTSINTEKTER (B)	-57 369	-61 742	-60 538
Lønnsutgifter	213 653	211 820	215 951
Sosiale utgifter	62 745	59 189	59 676
Kjøp av varer og tjenester som inngår i komm tjenestepri	24 121	24 328	24 759
Kjøp av varer og tjenester som erstatter komm tjprod	11 978	11 733	11 733
Overføringer	3 897	3 889	3 852
Fordelte utgifter (inkl internoverføringer)	-1 504	100	
SUM DRIFTSUTGIFTER (C)	314 890	311 059	315 971
BRUTTO DRIFTSRESULTAT (D = B-C)	257 521	249 317	255 433
Renteutgifter, provisjoner og andre finansutgifter	6	0	
SUM EKSTERNE FINANSUTGIFTER (F)	6	0	
RESULTAT EKSTERNE FINANSIERINGSTRANSAKSJONER	6	0	
NETTO DRIFTSRESULTAT (I)	257 527	249 317	255 433
Bruk av bundne fond	-272	0	
SUM BRUK AV AVSETNINGER (J)	-272	0	
Avsetninger til bundne fond	193	0	
SUM AVSETNINGER (K)	193	0	
REGNSKAPSMESSIG MER- (+)/ MINDREFORBRUK (-) (I+J-K)	257 448	249 317	255 433

Ringerike kommune - Handlingsprogram 2016-2019 – Budsjett 2016

Spesielle tiltak barn og unge	Regnskap 2014	Budsjett 2015	Budsjett 2016
Brukerbetalinger	-214	-501	0
Andre salgs- og leieinntekter	-686	-814	-745
Overføringer med krav til motytelse	-14 593	-11 690	-22 342
Andre statlige overføringer	-841	0	
SUM DRIFTSINNTEKTER (B)	-16 334	-13 005	-23 087
Lønnsutgifter	84 885	81 959	100 907
Sosiale utgifter	24 126	19 417	21 809
Kjøp av varer og tjenester som inngår i komm tjenestepr	4 554	6 462	10 341
Kjøp av varer og tjenester som erstatter komm tjprod	11 586	13 363	14 009
Overføringer	2 584	7 374	3 643
Fordelte utgifter	-397	-373	-1 578
SUM DRIFTSUTGIFTER (C)	127 338	128 201	149 131
BRUTTO DRIFTSRESULTAT (D = B-C)	111 004	115 196	126 044
Renteutgifter, provisjoner og andre finansutgifter	1	0	
SUM EKSTERNE FINANSUTGIFTER (F)	1	0	
RESULTAT EKSTERNE FINANSIERINGSTRANSAKSJONER	1	0	
NETTO DRIFTSRESULTAT (I)	111 005	115 196	126 044
Bruk av bundne fond	-1 146	0	
SUM BRUK AV AVSETNINGER (J)	-1 146	0	
Avsetninger til bundne fond	371	0	
SUM AVSETNINGER (K)	371	0	
REGNSKAPSMESSIG MER- (+)/ MINDREFORBRUK (-) (I+J-K)	110 230	115 196	126 044

Kulturtjenesten	Regnskap 2014	Budsjett 2015	Budsjett 2016
Brukerbetalinger	-774	-900	-960
Andre salgs- og leieinntekter	-1 224	-1 360	-830
Overføringer med krav til motytelse	-3 927	-1 887	-2 318
SUM DRIFTSINNTEKTER (B)	-5 925	-4 147	-4 108
Lønnsutgifter	8 983	9 395	10 486
Sosiale utgifter	3 428	2 653	2 783
Kjøp av varer og tjenester som inngår i komm tjenestepr	2 097	7 618	7 896
Kjøp av varer og tjenester som erstatter komm tjprod	134	130	123
Overføringer	5 374	5 845	6 899
Fordelte utgifter (inkl internoverføringer)	-4	0	0
SUM DRIFTSUTGIFTER (C)	20 013	25 640	28 187
BRUTTO DRIFTSRESULTAT (D = B-C)	14 088	21 494	24 079
NETTO DRIFTSRESULTAT (I)	14 089	21 494	24 079
Bruk av bundne fond	-277	-134	0
SUM BRUK AV AVSETNINGER (J)	-277	-134	0
Avsetninger til bundne fond	1 137	10	10
SUM AVSETNINGER (K)	1 137	10	10
REGNSKAPSMESSIG MER- (+)/ MINDREFORBRUK (-) (I+J-K)	14 948	21 370	24 089

Ringerike kommune - Handlingsprogram 2016-2019 – Budsjett 2016

Helse og omsorg	Regnskap 2014	Budsjett 2015	Budsjett 2016
Brukerbetalinger	-34 407	-33 716	-36 730
Andre salgs- og leieinntekter	-12 237	-50 926	-50 347
Overføringer med krav til motytelse	-131 678	-104 700	-127 938
Andre statlige overføringer	-26 599	0	0
SUM DRIFTSINNEKTER (B)	-204 922	-189 341	-215 015
Lønnsutgifter	450 137	439 655	475 884
Sosiale utgifter	156 500	112 793	114 735
Kjøp av varer og tjenester som inngår i komm tjenestepri	43 238	99 410	103 055
Kjøp av varer og tjenester som erstatter komm tjprod	73 276	53 401	54 496
Overføringer	105 695	84 899	91 845
Fordelte utgifter (inkl internoverføringer)	-9 316	-11 043	-11 191
SUM DRIFTSUTGIFTER (C)	819 530	779 114	828 824
BRUTTO DRIFTSRESULTAT (D = B-C)	614 608	589 774	613 809
Renteinntekter, utbytte og eieruttak	-20	0	0
Mottatte avdrag på utlån	-491	-100	-650
SUM EKSTERNE FINANSINNEKTER (E)	-511	-100	-650
Renteutgifter, provisjoner og andre finansutgifter	7	0	0
Utlån	922	450	1 000
SUM EKSTERNE FINANSUTGIFTER (F)	929	450	1 000
RESULTAT EKSTERNE FINANSIERINGSTRANSAKSJONER	417	350	350
NETTO DRIFTSRESULTAT (I)	615 025	590 124	614 159
Bruk av bundne fond	-6 486	0	0
SUM BRUK AV AVSETNINGER (J)	-6 486	0	0
Avsetninger til bundne fond	6 400	0	0
SUM AVSETNINGER (K)	6 400	0	0
REGNSKAPSMESSIG MER- (+)/ MINDREFORBRUK (-) (I+J-K)	614 939	590 124	614 159

Samfunn	Regnskap 2014	Budsjett 2015	Budsjett 2016
Brukerbetalinger	-44	0	0
Andre salgs- og leieinntekter	-139 245	-98 388	-102 748
Overføringer med krav til motytelse	-13 796	-11 744	-11 527
Rammetilskudd	-13	0	0
SUM DRIFTSINNEKTER (B)	-153 098	-110 131	-114 275
Lønnsutgifter	110 778	108 050	113 745
Sosiale utgifter	41 043	27 910	29 211
Kjøp av varer og tjenester som inngår i komm tjenestepri	144 321	87 905	89 751
Kjøp av varer og tjenester som erstatter komm tjprod	4 834	4 126	4 093
Overføringer	28 112	16 128	16 199
Fordelte utgifter	-10 203	-13 219	-22 397
SUM DRIFTSUTGIFTER (C)	318 886	230 899	230 601
BRUTTO DRIFTSRESULTAT (D = B-C)	165 788	120 768	116 326
Renteutgifter, provisjoner og andre finansutgifter	22	0	0
SUM EKSTERNE FINANSUTGIFTER (F)	22	0	0
RESULTAT EKSTERNE FINANSIERINGSTRANSAKSJONER	22	0	0
NETTO DRIFTSRESULTAT (I)	165 810	120 768	116 326
Bruk av bundne fond	-381	-740	-201
SUM BRUK AV AVSETNINGER (J)	-381	-740	-201
Avsetninger til bundne fond	3 458	1 087	5 118
SUM AVSETNINGER (K)	3 458	1 087	5 118
REGNSKAPSMESSIG MER- (+)/ MINDREFORBRUK (-) (I+J-K)	168 888	121 115	121 243

Ringerike kommune - Handlingsprogram 2016-2019 – Budsjett 2016

Avsetninger, overføringer	Regnskap 2014	Budsjett 2015	Budsjett 2016
Andre salgs- og leieinntekter	-76	-6 514	-6 500
Overføringer med krav til motytelse	-1 441	-38	-550
Andre statlige overføringer	0	-29 163	-48 763
Andre overføringer	-3 343	0	0
Andre direkte og indirekte skatter	-339	0	0
SUM DRIFTSINNEKTER (B)	-5 199	-35 716	-55 813
Lønnsutgifter	3 449	449	0
Sosiale utgifter	-54 416	48 483	44 677
Kjøp av varer og tjenester som inngår i komm tjenestepri	3 887	1 714	2 643
Kjøp av varer og tjenester som erstatter komm tjprod	8	50	0
Overføringer	23 449	28 026	44 269
Avskrivninger	53 653	50 000	60 000
Fordelte utgifter	-633	-926	-928
SUM DRIFTSUTGIFTER (C)	29 397	127 796	150 661
BRUTTO DRIFTSRESULTAT (D = B-C)	24 198	92 080	94 848
Renteinntekter, utbytte og eieruttak	-97	0	0
SUM EKSTERNE FINANSINNEKTER (E)	-97	0	0
Renteutgifter, provisjoner og andre finansutgifter	10	0	0
SUM EKSTERNE FINANSUTGIFTER (F)	10	0	0
RESULTAT EKSTERNE FINANSIERINGSTRANSAKSJONER	-86	0	0
Motpost avskrivninger	-53 653	-50 000	-60 000
NETTO DRIFTSRESULTAT (I)	-29 541	42 080	34 848
Bruk av bundne fond	-8 026	0	-5 000
SUM BRUK AV AVSETNINGER (J)	-8 026	0	-5 000
Avsetninger til bundne fond	9 686	0	5 000
SUM AVSETNINGER (K)	9 686	0	5 000
REGNSKAPSMESSIG MER- (+)/ MINDREFORBRUK (-) (I+J-K)	-27 882	42 080	34 848

Skatt og rammetilskudd	Regnskap 2014	Budsjett 2015	Budsjett 2016
Andre salgs- og leieinntekter	0	-2 000	-1 500
Overføringer med krav til motytelse	-43 180	-46 241	-46 260
Rammetilskudd	-708 382	-724 000	-721 965
Andre statlige overføringer	-24 231	-23 940	-24 020
Andre overføringer	-1 561	0	0
Skatt på inntekt og formue	-636 695	-653 000	-714 200
Eiendomsskatt	-54 466	-54 485	-54 400
SUM DRIFTSINNEKTER (B)	-1 468 516	-1 503 666	-1 562 345
Lønnsutgifter	0	6	0
Sosiale utgifter	0	1	0
Kjøp av varer og tjenester som inngår i komm tjenestepri	17	200	0
SUM DRIFTSUTGIFTER (C)	17	207	0
BRUTTO DRIFTSRESULTAT (D = B-C)	-1 468 499	-1 503 459	-1 562 345
NETTO DRIFTSRESULTAT (I)	-1 468 499	-1 503 459	-1 562 345
REGNSKAPSMESSIG MER- (+)/ MINDREFORBRUK (-) (I+J-K)	-1 468 499	-1 503 459	-1 562 345

Ringerike kommune - Handlingsprogram 2016-2019 – Budsjett 2016

Finans	Regnskap 2014	Budsjett 2015	Budsjett 2016
Andre salgs- og leieinntekter	18	0	0
<i>SUM DRIFTSINNEKTER (B)</i>	<i>18</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
Kjøp av varer og tjenester som inngår i komm tjenestepri	346	0	180
Overføringer	5	0	0
<i>SUM DRIFTSUTGIFTER (C)</i>	<i>351</i>	<i>0</i>	<i>180</i>
<i>BRUTTO DRIFTSRESULTAT (D = B-C)</i>	<i>368</i>	<i>0</i>	<i>180</i>
Renteinntekter, utbytte og eieruttak	-31 588	-19 294	-21 687
Gevinst på finansielle instrumenter	-13 903	0	-5 000
Mottatte avdrag på utlån	-123	-123	-123
<i>SUM EKSTERNE FINANSINNEKTER (E)</i>	<i>-45 614</i>	<i>-19 417</i>	<i>-26 810</i>
Renteutgifter, provisjoner og andre finansutgifter	30 119	35 283	33 500
Avdrag på lån	46 236	49 000	53 000
<i>SUM EKSTERNE FINANSUTGIFTER (F)</i>	<i>76 355</i>	<i>84 283</i>	<i>86 500</i>
<i>RESULTAT EKSTERNE FINANSIERINGSTRANSAKSJONER</i>	<i>30 741</i>	<i>64 866</i>	<i>59 690</i>
<i>NETTO DRIFTSRESULTAT (I)</i>	<i>31 109</i>	<i>64 866</i>	<i>59 870</i>
Bruk av tidligere års regnskapsmessig mindreforbruk	0	-25 661	0
<i>SUM BRUK AV AVSETNINGER (J)</i>	<i>0</i>	<i>-25 661</i>	<i>0</i>
Overført til investeringsregnskapet	562	500	500
Dekning av tidligere års merforbruk	0	43 159	0
Avsetninger til disposisjonsfond	0	18 759	39 000
<i>SUM AVSETNINGER (K)</i>	<i>562</i>	<i>62 418</i>	<i>39 500</i>
REGNSKAPSMESSIG MER- (+)/ MINDREFORBRUK (-) (I+J-K)	31 671	101 623	99 370

4.1 Tilskudd

Formål:	Tilskudd 2016	Kommentar:
Administrasjon og fellesutgifter		
Støtte til politiske partier	80 000	
Oppvekst og kultur		
Den kulturelle skolesekken	162 000	
Ringerike Museum/ Veien kulturminnepark	500 000	Driftstilskudd samlet
Midtfylke teaterverksted	120 000	
Ringerike kultursenter	970 000	Driftstilskudd
Skiforeningen	350 000	Driftstilskudd til skiløyper på Ringkollen.
Skiløyper	100 000	Støtte til løypekjøring ellers i kommunen etter søknad.
Diverse idrettsformål	131 000	Fordeles etter søknader fra lag og foreninger
Kulturaktiviteter	238 250	Fordeles etter søknader fra lag og foreninger
Kulturmidler HOK	240 000	Fordeles etter søknader fra lag og foreninger
Tilskudd til registrerte trossamfunn	1 750 000	Tildeles etter registrert antall medlemmer
Helse og omsorg		
BlåKors	330 000	Driftstilskudd
BlåKors boliger	300 000	Driftstilskudd
BlåKors bosenter (*husleiedekning)	70 000	Utbetales etter regning.
Fontenehuset	1 000 000	Driftstilskudd
Frivilligsentralen	968 000	Partnerskapsavtale til 31.12.2018. Tilskudd 870.000 og i tillegg 98.000 avsatt til kjøregodtgjørelse etter regning.
Incest-senteret Buskerud	76 000	Samarbeidsavtale
Voldtektmottaket Drammen	341 000	Samarbeidsavtale
Samfunn		
Røssholmstranda (driftstilskudd)	70 000	Driftstilskudd. Avtale inngått med Røde kors.
Avsetninger, overføringer		
Kirkelig fellesråd	15 220 000	Driftstilskudd
Annet – etter søknad		
Til fordeling 2016 etter søknad	1 700 000	Fordeles etter søknad

***Blå Kors husleiedekning:**

Leder av boligsosialt team vurderer hvert år det kravet som kommer fra Blå Kors på dette. Tilskuddsbeløpet er ment å dekke husleie for leiligheter som har stått ledig som følge av at de skal være tilgjengelige for kommunen / boligsosialt team. Tilskuddet er f.eks. ikke ment å dekke en eventuell inntektssvikt som følge av manglende husleieinnbetalinger fra leietakere.

5 Vedlegg - Forslag til investeringsbudsjett 2016-2020 – Kirkelig fellesråd

Rkif-AU 68/2015 møte 20.08.2015. Rkif 74/2015 møte 26.08.2015.

I ettertid: Tatt bort tiltak opprinnelig 4 Skader vegg og 6 Maling. Dette er drift og ikke investering.

Konto		Budsjett	Budsjett	Budsjett	Budsjett	Budsjett
		2016	2017	2018	2019	2020
010-299	Investeringer i anleggsmidler	6 800 000	4 000 000	6 800 000	100 000	0
500	Renteutgifter, låneomkostn.					
510	Avdrag på lån (ekstraord)					
520-529	Utlån, kjøp aksjer, andeler					
540-560	Avsetninger					
	Årets finansieringsbehov	6 800 000	4 000 000	6 800 000	100 000	0
	Finansiert slik:					
910	Bruk av lånemidler					
660-670	Innt salg driftsm/fast eiend					
700-779	Refusjoner					
800-879	Tilskudd til investeringer	0	0	0	0	0
	Tilskudd fra menighetsråd	0	0	0	0	0
	Tilskudd fra Opplysningsfondet	0				
920	Mottatte avdrag på utlån (ekstra)					
	Sum ekstern finansiering	0	0	0	0	0
970	Overført fra driftsbudsjettet					
940-960	Bruk av avsetninger					
	Sum finansiering	0	0	0	0	0
	Udekket/udisponert = 0	6 800 000	4 000 000	6 800 000	100 000	0
	(Som bes dekket av Ringerike kommune)					

Tiltaksnr Rkif 1/2016

Oppgradere varmekilde.

Viser til brannen i Hønefoss kirke som skyldes feil i elektrisk anlegg. Anbefalt å skifte oppvarmingskilde. Arbeidet er i gang, men Norderhov må tas når nye Hønefoss kirke er på plass.

2016	0
2017	0
2018	Norderhov 1 500 000

År:	2016	2017	2018	2019	2020
Investering	0	0	1 500 000	0	0
Egenkapital	0	0	0	0	0
Finansieringsbehov	0	0	1 500 000	0	0

Tiltaksnr Rkif 2/2016

Stasjonært slukkeanlegg

Kirkebrannene på Karmøy og Porsgrunn viser at det ikke er lett å reddet gamle kirkebygg fra totalskade. Stasjonært slukkeanlegg ser ut til å være til stor hjelp med å slukke/ redusere brannens omfang.

2016	Tyristrand	800 000
2017	Nes, Haug	1 600 000
2018	Norderhov, Veme	1 700 000

År:	2016	2017	2018	2019	2020
Investering	800 000	1 600 000	1 700 000	0	0
Egenkapital/støtte	0	0	0	0	0
Finansieringsbehov	800 000	1 600 000	1 700 000	0	0

Tiltaksnr Rkif 3/2016

Orgel.

Viser til rapport av juli 2015 fra orgelsakkyndig Hans Jacob Tronshaug i Preambulum musikkjenster.

År:	2016	2017	2018	2019	2020
Investering	5 400 000	2 000 000	3 500 000	0	0
Egenkapital/støtte	0	0	0	0	0
Finansieringsbehov	5 400 000	2 000 000	3 500 000	0	0

Tiltaksnr Rkif 4/2016

Veme kirke. Sanitæranlegg og utvidelse redskapshus

År:	2016	2017	2018	2019	2020
Investering	300 000	300 000	0	0	0
Egenkapital/støtte	0	0	0	0	0
Finansieringsbehov	300 000	300 000	0	0	0

Tiltaksnr Rkif 5/2016

Flere kirker. Etterisolering

2016		0
2017		0
2018	Hval	100 000
2019	Nes	100 000
2020		-

År:	2016	2017	2018	2019	2020
Investering	0	0	100 000	100 000	0
Egenkapital/støtte	0	0	0	0	0
Finansieringsbehov	0	0	100 000	100 000	0

Tiltaksnr Rkif 6/2016

Universiell utforming kirker

2016	Nes	300 000
2017	Hval	100 000
2018		0
2019		0
2020		-

År:	2016	2017	2018	2019	2020
Investering	300 000	100 000	0	0	0
Egenkapital/støtte	0	0	0	0	0
Finansieringsbehov	300 000	100 000	0	0	0

6 Saksprotokoll – KS Sak: 159/15

Årsbudsjett 2016 - Handlingsprogram 2016-2019

Vedtak i Kommunestyret:

Forslag til vedtak:

1. Målene i rådmannens plattform skal prege arbeidet i 2016
2. Driftsbudsjettet for 2016 vedtas som vist i hovedoversikt 1B og 1A med en netto totalramme på 1.457 mill. kroner, netto avsetninger 45 mill. kroner og et resultat lik 0 kroner. Budsjettet er bindende på rammeområdenivå jfr. budsjettoversikt 1B.

Rammene gis som netto utgiftsramme i tråd med kommunens økonomireglement (dvs. etter fradrag av de inntekter som er direkte henførbare til formålet).

Tall i millioner kroner						
SKJEMA 1B DRIFTSREGNSKAPET	Regnskap 2014	Revidert budsjett 2015*	Budsjett 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019
Folkevalgte og revisjon	5,7	6,3	9,4	9,4	9,4	9,4
Administrasjon og fellestjenester	90,3	88,5	96,1	96,4	94,1	96,4
Barnehage	177,0	167,8	178,6	178,6	178,6	178,6
Grunnskole	257,4	249,3	255,4	256,1	256,1	256,1
Spesielle tiltak barn og unge	106,5	115,2	123,0	124,0	124,0	124,0
Kulturtjenesten	14,9	21,4	24,1	24,1	24,1	24,1
Helse og omsorg	618,3	590,1	614,2	614,2	614,2	614,2
Samfunn	168,8	121,1	121,2	118,1	118,1	118,1
Avsetninger, overføringer	-27,9	42,1	34,8	34,8	34,8	34,8
SUM TIL DRIFT	1 411,2	1 401,8	1 457,0	1 455,9	1 453,5	1 455,9

*Revidert budsjett pr 10.08.2015

Tall i millioner kroner						
	Regnskap 2014	Revidert budsjett 2015*	Budsjett 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019
SKJEMA 1A DRIFTSREGNSKAPET						
Skatt på inntekt og formue	-636,7	-653,0	-714,2	-720,9	-739,7	-764,9
Eiendomsskatt	-54,4	-54,5	-54,4	-54,4	-54,4	-54,4
Sum skatteinntekter	-691,1	-707,5	-768,6	-775,3	-794,1	-819,3
Ordinært rammetilskudd	-708,4	-724,0	-722,0	-750,7	-770,7	-780,7
Merverdiavgiftskompensasjon drift	-43,2	-46,2	-46,3	-45,7	-45,6	-45,7
Sum rammetilskudd og merverdiavgiftskomp	-751,6	-770,2	-768,2	-796,4	-816,3	-826,4
Andre generelle tilskudd og salgsinntekter	-25,4	-25,9	-25,5	-25,5	-25,5	-25,5
Sum frie disponible inntekter	-1 468,2	-1 503,7	-1 562,3	-1 597,3	-1 635,9	-1 671,3
Renteinntekter	-5,1	-5,5	-3,4	-3,4	-3,4	-3,4
Gevinst finansielle instrumenter (Fossefondet)	0,0	0,0	-5,0	-5,0	-5,0	-5,0
Utbytte fra Ringerikskraft AS	-36,7	-11,0	-15,0	-15,0	-15,0	-15,0
Mottatte avdrag utlån (Boligstiftelsen)	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
Startlån - mottatte renter	-3,7	-2,8	-3,3	-3,3	-3,3	-3,3
Sum finansinntekter	-45,6	-19,4	-26,8	-26,8	-26,8	-26,8
Renteutgifter, provisjoner og andre finansutg.	26,2	31,1	29,0	35,0	47,0	57,0
Startlån - renteutgifter	3,9	4,2	4,5	4,5	4,5	4,5
Avdrag på lån	46,2	49,0	53,0	63,0	92,0	115,0
Sum finansutgifter	76,4	84,3	86,5	102,5	143,5	176,5
Netto finansinntekter/-utgifter	30,8	64,9	59,7	75,7	116,7	149,7
Dekning av tidl års regnsk m merforbruk	0,0	43,2	0,0	0,0	0,0	0,0
Bruk av tidl års regnsk m mindreforbruk	0,0	-25,7	0,0	0,0	0,0	0,0
Bruk av likviditetsreserven	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Avsetning disposisjonsfond (netto)	0,0	18,8	45,0	65,0	65,0	65,0
Avsetning bundne driftsfond (netto)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Bruk av bundne avsetninger	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Sum netto avsetninger	0,0	36,3	45,0	65,0	65,0	65,0
Overført fra drift- til investeringsregnskapet	0,6	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Sum til fordeling drift	-1 436,8	-1 402,0	-1 457,2	-1 456,1	-1 453,7	-1 456,1
Driftskostn.ført på områder utenfor skjema 1B		0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Fordelt på enhetene iflg skjema 1B	-1 411,2	-1 401,8	-1 457,0	-1 455,9	-1 453,5	-1 455,9
Merforbruk/mindreforbruk	-25,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

*Revidert budsjett pr 10.08.2015

- Akkumulert underskudd fra tidligere år er planlagt inndekket i 2015. Det avsettes 45 mill. kroner til disposisjonsfond i 2016.
- Rådmannen gis fullmakt til å fordele budsjetttrammene ned til den enkelte virksomhet i henhold til den administrative lederstruktur.
- Rådmannen gis fullmakt til å fordele avsatt reguleringspremie til Kommunal Landspensjonskasse (KLP) til de enkelte virksomheter når premien er endelig kjent.
- Rådmannen gis fullmakt til å fordele avsatte midler til lønnsvekst, inntil 22 mill. kroner, til de enkelte virksomheter når resultat av lønnsforhandlinger 2016 er kjent.
- Investeringsbudsjettet vedtas med en brutto investeringsutgift på 469,7 mill. kroner, fordelt med 259,3 mill. kroner på ikke-rentable investeringer og 210,4 mill. kroner på rentable investeringer for 2016. Investeringsbudsjettet er bindende på investerings-prosjekt med planlagt finansiering, jfr. oversikt over investeringer og finansiering.

8. For finansiering av investeringsbudsjettet 2016 vedtas følgende låneopptak under forutsetning av fylkesmannens godkjenning:

- Låneopptak investeringer inntil 418,12 mill. kroner, herav kr. 210,4 mill. kroner til rentable investeringer.
- Avdragstid vurderes på bakgrunn av kommunestyrets vedtak vedrørende avdrag på lån, dog slik at krav om minimumsavdrag oppfylles.
- Serielån
- Rådmannen gis fullmakt til å velge finansieringskilde og akseptere øvrige lånevilkår.
- Låneopptak til videre utlån (startlån) inntil 35,0 mill. kroner. Långiver: Husbanken.
- Rådmannen gis fullmakt til å akseptere øvrige lånevilkår.

9. Skatt på formue og inntekt utskrives med 11,8 %

10. Eiendomsskatt fastsettes som i 2015

11. Betalingsreglement 2016 vedtas slik rådmannens forslag foreligger

12. Det gis tilskudd i 2016 til følgende formål:

- Kistefossmuseet 50.000 kr
- Ringerike og Hole Røde Kors – vann og elveredning 0 kr
- Ringerike og Hole Røde Kors – Leksehjelp og flyktningsguide 340.000 kr
- Tour of Norway 2016 125.000 kr
- Ringerike Etablerersenter 250.000 kr
- Austjord Skolekorps 10.000 kr
- Stiftelsen Positiv Oppvekst 550.000 kr
- Ryddeaksjon – opprydding grønne lunger i kommunen 250.000 kr

Totalsummen på kr 1.575.000 dekkes av avsatte midler til tilskudd 2106 (1,7 mill. kroner i tilskuddstabellen i Handlingsprogram 2016-2019).

Formannskapetets forslag til vedtak støttes med følgende endringer:

Årsbudsjett 2016 rammer:

1. Det avsettes 3 mill. kroner til forebyggende skolehelsetjenester.

Dekkes inn ved reduksjon av budsjettert driftsresultat.

2. Barnehagesektoren styrkes i 2016 med 3 mill. til økt bemanning i de kommunale barnehagene stipulert vil dette gi en økning på 0,5 til 0,8 stilling pr barnehage og rådmannen gis fullmakt å styrke bemanningen på en måte som gir best effekt for barna.

Dekkes inn ved reduksjon av budsjettert driftsresultat.

Investeringer:

Skolebygg Hønefoss nord utsettes et år. For å fortsette planlegging settes det av 2 mill. i 2016.

Omsorgssenter endres til 2016 til 1, 2017 til 1, 2018 til 1 og 2019 2.

Utbedring kom. veier endres til 2017 til 10, 2018 til 10 og 2019 10.

Verbalforslag:

1. Rådmannen gis i oppdrag å se på hvordan man kan innføre 1 time fysisk aktivitet hver dag i Ringeriksskolen. Sak fremmes for kommunestyret før sommeren 2016.

2. Rådmannen gis i oppdrag og fremme sak for kommunestyret i løpet av våren 2016 hvor man ser på alternativer for å kunne styrke opplæringen i ringeriksskolen for de laveste trinnene.

3. Rådmannen ferdigstiller forslag til kulturplan for høring innen sommeren 2016.

4. Rådmannen ser på mulighetene for å benytte lærlingeordninger, arbeidslag fra NAV og personer, spesielt innvandrere, med behov for arbeidspraksis.

5. Ringerike Kommunes tilbud om sommerjobb til skoleungdom/studenter gjeninnføres innenfor rammene av det totale driftsbudsjettet for 2016.

6. Kommunestyret ber rådmannen gå i samtale med fylkeskommunen for å utarbeide en samordnet plan for kulturminner og kulturmiljøer.

7. Kommunestyret gir rådmannen i oppdrag å utrede en arbeidsform for plankontroll for de regionale, overordnede spørsmålene i samarbeid med fylkeskommunen.

8. Kommunestyret ber rådmannen sikre at ressurser i 2016 prioriteres inn i plan- og byggesaker som fremmer en helhetlig byutvikling og rigger Hønefoss for veksten som utløses av Ringeriksbanen/ny E 16.

9. Rådmannen etablerer et samarbeid med eiendomsutviklere/utbyggere på Ringerike, der i blant Ringbo for utbygging av utleieboliger for vanskeligstilte, ungdom og flyktninger.

10. Rådmannen bes å gå i dialog med Ringerike Boligstiftelse med tanke på å få redusert kommunens årlige leie og hvordan eiendommene skal forvaltes når det gjelder oppussing og tomgangsleie mv.

11. Hønefoss er nå vedtatt som sykkelby. Rådmannen må sikre at trafikkløsninger som velges gjør byen mer tilgjengelig for syklende og gående. Et første tiltak er at sykkelfeltene og rundkjøringene må markeres langt bedre (eksempelvis rød asfalt) og man ser på en utvidelse av gågatearealet.

12. Ringerike Kommune skal utarbeide en digitaliseringsstrategi som skal være tverrsektoriell for hele kommunen. Planen skal omfatte overordnet bruk av IKT- i alle våre tjenester og forvaltning.

13. Ringerike Kommune skal over tid planmessig skifte ut alle diesel- og bensindrevne biler/rullende materiell med lav-/nullutslippsbiler (el-biler/hybridbiler/hydrogendrevne biler) i alle sektorer der det er hensiktsmessig ut fra arbeidets og tjenestens art.

Ringerike kommune sier nei til sosial dumping. Kommunestyret ber rådmannen innen første halvår 2016 om å komme med saksutredning til hvordan Ringerike kommune kan fatte vedtak mot sosial dumping.

Rådmannen fremmer sak om hvordan beboere på sykehjem kan få minimum 1 times aktivitet per dag. Dette kan være fellesaktiviteter, mulighet til å være ute i friluft eller andre tiltak som er med på øke livskvaliteten for beboerne.

Rådmannen bes fremme sak for politisk drøfting om hvordan trepartssamarbeidet i Ringerike kan revitaliseres og intensiveres. Hensikten er å belyse hvordan bedre samarbeid mellom tillitsvalgte, administrasjon og politikere kan gi bedre resultater for kommunen.

Innsats mot sykefravær skal prioriteres.

Merking av kommunale gjenvinningsstasjoner og oppgradering av dem. Punkt 3 i MDGs forslag som oversendes rådmannen for utredning: Hurtigludere for el-biler på flere normale el-billadere i sentrum.

Om alt som fantes i bøker var sant ville verden vært et fantastisk, utrolig og mye mer spennende sted å være. Vi elsker tanken på at noen blir litt glade, litt skremte og fryder seg over det de finner i bøkene hos oss. Noen blir lei seg også. Uansett, du lærer litt hver gang du åpner en bok. Et svar her leder til et spørsmål der. Nysgjerrigheten blir egentlig bare større for hver gang. Biblioteket er kanskje det viktigste kulturtiltaket vi har.

Gruble. Oppdage. Lær mer.

ringerike.kommune.no

RINGERIKE
nærmest det meste